

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963:79

Justitiedepartementet

NORDISK VERKSTÄLLIGHET
AV ADMINISTRATIVA
FRIHETSBERÖVANDEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV UTREDNINGEN OM
ADMINISTRATIVA FRIHETSBERÖVANDEN

Stockholm 1963

SOU

1963:79

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963

Kronologisk förteckning

1. En teknisk institution inom Stockholms universitet. Svenska Reproduktions AB. 114 s. E.
2. Kommunalförbundens lånerätt. Idun. 44 s. I.
3. Utrikesförvaltningens organisation och personalbehov. Idun. 90 s. U.
4. Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. Idun. 95 s. U.
5. Försvarskostnaderna budgetåren 1963/67. Idun. 130 s. Fö.
6. Indelnings- och samarbetsfrågor i Göteborgs- och Malmöområdena. Idun. 212 s. I.
7. Utlännings tillträde till offentlig tjänst. Svenska Reproduktions AB. 43 s. Ju.
8. Preliminär nationalbudget för år 1963. Marcus. IV + 97 s. Fi.
9. Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. Hæggström. 509 s. E.
10. Universitetsväsendets organisation. Hæggström. 190 s. E.
11. Uppehållstillstånd m. m. för utländska studerande. Idun. 54 s. I.
12. Översättning av fördrag angående upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och tillhörande dokument. Marcus. 283 s. H.
13. Utbildning av lärare för jordbruk och skogsbruk samt fortbildning av lärare i yrkesämnen. Idun. 269 s. E.
14. Undersökning av taxeringsutfallet. Idun. 155 s. Fi.
15. Vägen genom gymnasiet. Idun. 315 s. E.
16. Sveriges statsskick. Del 1. Lagförslag. Idun. 206 s. Ju.
17. Sveriges statsskick. Del 2. Motiv. Idun. 522 s. Ju.
18. Sveriges statsskick. Del 3. Motiv. Förslag till riksdagsordning. Idun. 220 s. Ju.
19. Sveriges statsskick. Del 4. Bilagor. Idun. 311 s. Ju.
20. Bärgarlönens fördelning, sjöförklaring m. m. Idun. 111 s. Ju.
21. Sjukhus och öppen vård. Idun. 486 s. I.
22. Kraven på gymnasiet. Idun. 367 s. + 12 s. Ill. E.
23. Förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m. Idun. 290 s. Ju.
24. Mentalsjukhusens personalorganisation. Del 1. Intervju- och frekvensundersökningar m. m. Idun. 259 s. I.
25. Papper och annan skrivmateriel. Kihlström. 74 s. H.
26. Religionens betydelse som samhällsfaktor. AB Wilhelmssons Boktryckeri. 211 s. E.
27. Trafikmål. Beckman. 237 s. Ju.
28. Utsökningsrätt II. Norstedt & Söner. 119 s. Ju.
29. Kommunala renhållningsavgifter. Beckman. 81 s. I.
30. Den statliga konsulentverksamheten på socialvårdens område. Beckman. 119 s. S.
31. Försvar och fiskerinäring. Norstedt & Söner. 235 s. Fö.
32. Listerlandets ålfisken. Kihlström. 67 s. Jo.
33. Skadestånd I. Norstedt & Söner. 81 s. Ju.
34. U-länder och utbildning. Idun. 201 s. U.
35. Lärare på grundskolans mellanstadium. Idun. 91 s. E.
36. Malmen i Norrbotten. Svenska Reproduktions AB. 150 s. H.
37. Kommersiellt och handelspolitiskt utvecklingsbistånd. Idun. 151 s. U.
38. Arbetsföreläggande. Idun. 97 s. S.
39. Kyrkor och samfund i Sverige. Idun. 308 s. E.
40. Arbetslöshetsförsäkringen. Idun. 248 s. I.
41. Specialutredningar om gymnasiet. Beckman. 318 s. E.
42. Ett nytt gymnasium. Idun. 949 s. E.
43. Läroplan för gymnasiet. Hæggström. 776 s. E.
44. Akademikernas skuldsättning. Marcus. 107 s. E.
45. Befolkning utveckling och näringsliv i Jämtlands län. Idun. 456 s. + 1 utvixskarta. I.
46. Yrkesmedicinska sjukhusenheter — behov och organisation. Kihlström. 91 s. I.
47. Aldringsvårdens läge. Idun. 295 s. + 20 s. Ill. S.
48. Bättre studiehjälp. Idun. 220 s. E.
49. Aktiv lokaliseringspolitik. Bilaga I. Idun. 392 s. + 2 st. utvixskartor. I.
50. Fackskolan. Hæggström. 782 s. E.
51. De offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt. Marcus. 115 s. C.
52. Om åtgärder mot skatteflykt. Idun. 288 s. Fi.
53. Studentrekrytering och studentekonomi. Kihlström. 131 s. E.
54. Några valfrågor. Kihlström. 75 s. Ju.
55. Reviderat förslag till jordabalk m. m. Norstedt & Söner. 459 s. Ju.
56. Domstolsväsendet. 1. Rådhusrätternas förstatiliggande. Idun. 261 s. Ju.
57. Översättning av föredrag angående upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen. Marcus. 157 s. H.
58. Aktiv lokaliseringspolitik. Betänkande. Idun. 458 s. + 4 st. kartor. I.
59. Tillfällig hastighetsbegränsning i motortrafiken under åren 1961 och 1962. Idun. 163 s. K.
60. Svenska handelsflottans krigsförluster under det andra världskriget. Marcus. 185 s. H.
61. Organisatoriska åtgärder för rymdverksamhetens främjande. Kihlström. 119 s. E.
62. Aktiv lokaliseringspolitik. Bilaga II. Idun. 455 s. + 5 st. kartor. I.
63. Utvecklingstendenser i modernt skogsbruk. Idun. 80 s. Jo.
64. Landstingens organisation och arbetsformer m. m. Kihlström. 195 s. I.
65. Totalförsvarets regionala ledning. Idun. 210 s. Fö.
66. Det svenska lantbrukets effektiviseringsvägar. Idun. 241 s. Jo.
67. Stöd åt ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Idun. 102 s. E.
68. Fastighetsbildning. Idun. 827 s. Ju.
69. Lokalisering av statlig verksamhet. Kihlström. 354 s. Fi.
70. Stadsbyggnadsmässiga konsekvenser av inflyttning av statlig verksamhet. Kihlström. 92 s. Fi.
71. Skogsvägar. Svenska Reproduktions AB. 73 s. Jo.
72. Nykterhet i trafik. Idun. 292 s. K.
73. Domar i expropriationsmål 1951—60. Idun. 148 s. Ju.
74. Rätt till studiemedel. Kihlström. 320 s. E.
75. Slakt och kastrering av ren jämte andra djurskyddsfrågor. Norstedt & Söner. 132 s. + 4 s. Ill. Ju.
76. Högre utbildning och forskning i Umeå. II. Hæggström. 89 s. E.
77. Forskning, undervisning och information inom näringslärans område. Idun. 168 s. E.
78. Nya medel för plangenomförande. Idun. 55 s. Ju.
79. Nordisk verkställighet av administrativa frihetsberövanden. Idun. 90 s. Ju.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963:79

Justitiedepartementet

NORDISK VERKSTÄLLIGHET AV
ADMINISTRATIVA FRIHETSBERÖVANDEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV UTREDNINGEN OM
ADMINISTRATIVA FRIHETSBERÖVANDEN

IDUNS TRYCKERIAKTIEBOLAG ESSELTE AB

STOCKHOLM 1964

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIEN ÅR 1903:79

Justitiedepartementet

ADMINISTRATIVA FRIHETSBERÖVANDEN
NORDISK VERKSTÄLLIGHET AV

BESKÄNDE ÅRGIFET AV TRYCKERIEN OM

ADMINISTRATIVA FRIHETSBERÖVANDEN

UDENS TRYCKERIARTIBER OG ESSELER 20

STOCKHOLM 1903

Innehåll

<i>Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.</i>	5
<i>Inledning</i>	9
Omfattningen av utredningens uppdrag	9
<i>Undersökningar rörande nuvarande förhållanden</i>	12
För närvarande användbara bestämmelser	12
Förekomsten av fall, vari verkställigheten av beslut om administrativt frihetsberövande försvarats av att den som beslutet rört avvikit till annat nordiskt land.	18
Regler om verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i de nordiska länderna.	27
Vissa uppgifter rörande polisväsendet i Sverige, Danmark, Finland och Norge	31
Formerna för kommunikation mellan polismyndigheterna	33
Reglerna om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge .	35
<i>Allmän motivering</i>	38
Behovet av särskild lagstiftning	38
Lagstiftningens omfattning.	40
Villkoren för utlämning	43
Förfarandet	47
Vissa kostnadsfrågor	54
<i>Särskild motivering</i>	55
<i>Förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island och Norge</i>	57

Bilagor

Utkasten till motsvarande lagar om utlämning från Danmark, Finland och Norge (Bil. 1—3)	60
Redogörelser för gällande bestämmelser beträffande vissa frihetsberövanden i Danmark, Finland och Norge. (Bil. 4—6).	66

Innehåll

5	Skriaelse till Herr Stenstedt och Lifjefen för Kongl. Fasthetsgarantier
9	Lafstning
9	Omfattningen af Arbetstidens uppgift
12	Undersökningar rörande nymmens förhållanden
12	För närvarande angående bestämmelser
14	Förkomsten af fall, samt verkställigheten af bestämt om skadestånd till af- beträffande försäkrade; så att den som bestått varit av till till gånge
18	nordiskt land
18	Består om verkställighet af vissa bestämt om tillbeträffande i de nordiska
27	länderna
31	Vissa uppgifter rörande poliser i Sverige, Danmark, Finland och Norge
33	Förteckning för kommandokapitlen mellan poliser i Sverige, Danmark, Finland och Norge
35	Regler om utlämning för drift till Danmark, Finland, Island och Norge
38	Allmän motivering
38	Behövet af särskild fastställning
40	Lagstiftningens omfattning
47	Villkoren för utlämning
47	Förslaget
54	Vissa kostnadsräkningar
56	Särskild motivering
57	Förslag till lag om utlämning för beträffande om vissa bestämt om tillbeträffande i Danmark, Finland, Island och Norge

Bilagor

60	Utkast till motsvarande lagar om utlämning från Danmark, Finland och Norge (Bil. 1—3)
66	Redogörelser för gällande bestämmelser beträffande vissa tillbeträffanden i Danmark, Finland och Norge (Bil. 4—6)

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 4 december 1953 tillkallades den 5 i samma månad dåvarande revisionssekreteraren, numera ledamoten av riksdagens första kammare häradshövdingen K. E. Alexanderson, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare, cementgjutaren K. E. Ahlkvist, dåvarande förste länsassessorn, numera landssekreteraren N. E. A. Axelson, socialläkaren C.-G. Berglin och dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare, sedermera ledamoten av dess första kammare, advokaten L. E. B. Gezelius att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet utreda frågan om ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden och därmed sammanhängande spörsmål. De sakkunniga antog benämningen utredningen om administrativa frihetsberövanden.

Den 1 februari 1957 utvidgades det till de sakkunniga lämnade uppdraget till att omfatta jämväl frågan om omhändertagande för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land.

Den 1 juli 1960 avgav utredningen till slutförande av sitt huvuduppdrag betänkande angående rättssäkerheten vid administrativa frihetsberövanden (SOU 1960: 19).

Den 6 september 1961 avled Gezelius. I dennes ställe förordnades den 16 oktober samma år hovrättsrådet H. V. H. Nordqvist att vara ledamot av utredningen. Nordqvist, som den 15 juni 1954 förordnats till sekreterare i utredningen, befriades samtidigt från detta uppdrag. Till sekreterare förordnades samma den 16 oktober numera hovrättsrådet E. O. Nyman, vilken efter förordnande den 17 november 1955 varit biträdande sekreterare i utredningen, dels under tiden den 21 november 1955—den 15 november 1956, dels från och med den 1 mars 1958.

Frågan om omhändertagande för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande, som meddelats i annat nordiskt land, upptogs till närmare behandling efter det utredningen slutfört sitt huvuduppdrag. En-

ligt direktiven skulle utredandet av nämnda fråga ske i samråd med de övriga nordiska länderna. Det skulle emellertid i första hand ankomma på Sverige att ta upp utredningen i ämnet. I överensstämmelse härmed inriktade sig utredningen till en början på att sammanställa material, som skulle kunna läggas till grund för överläggningar med företrädare för de övriga länderna. Genom förfrågningar hos svenska myndigheter verkställdes en undersökning av det nuvarande förfarandet i olika s. k. hemsändningsfall samt av behovet av en särskild lagstiftning. Vidare utarbetades redogörelser för reglerna i de olika länderna om förutsättningarna och formerna för frihetsberövanden på olika områden. Slutligen upprättades ett första utkast till en reglering av förfarandet vid utlämning för verkställighet av beslut om vissa frihetsberövanden i annat nordiskt land.

Under det förberedande arbetet hade kontakt tagits med de övriga nordiska länderna, varvid dessa med undantag för Island anmält intresse för ett utredningssamarbete rörande de föreliggande spörsmålen. Sedan därefter särskilda sakkunniga utsetts från dansk, finsk och norsk sida överlämnades det sammanställda materialet till dessa. Det fortsatta utredningsarbetet har därefter bedrivits i samråd med nämnda sakkunniga.

Gemensamma överläggningar har hållits dels den 16 och 17 mars 1961 i Stockholm med deltagande från dansk sida av fuldmächtige L. Nordskov Nielsen och J. Lunøe, från finsk sida av förvaltningsrådet A. K. Ikkala och byråchefen, äldre regeringssekreteraren Aune Mäkinen-Ollinen, från norsk sida av expedisjonssjefen K. J. Øksnes, byråsjefen A. Os och underdirektören K. Munch-Søgaard samt från svensk sida av utredningens samtliga ledamöter och sekreterare, dels ock den 4 och 5 juni 1962 i Oslo med deltagande från dansk och finsk sida av de ovannämnda delegerade, från norsk sida av Munch-Søgaard, byråsjefen Magne Langholm, byråsjefen Elisabeth Schweigaard Selmer och förstesekretær Hans-Kjeld Glittenberg samt från svensk sida av Alexanderson, Berglin, Nordqvist och Nyman. Särskilda överläggningar rörande utformningen av lagtext har vidare förekommit den 23 och 24 januari 1962 i Köpenhamn mellan Nordskov-Nielsen, Aune Mäkinen-Ollinen, Elisabeth Schweigaard Selmer och Nyman.

Den 10 september 1962 avled förvaltningsrådet Ikkala. Hans fränfalle medförde ett uppehåll i arbetet med den slutliga utformningen av ett finskt lagutkast. Arbetet härmed återupptogs under våren 1963, sedan hovrättsrådet Harald af Hällström utsetts att efterträda Ikkala.

Utredningen och de övriga delegerade har enats om att förorda, att myndigheterna i de olika länderna åläggas att medverka vid verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande eller omhändertagande som meddelats i annat nordiskt land, samt att nämnda medverkan regleras genom med varandra i huvudsak överensstämmande lagar i de olika länderna. Särskilda lagförslag har utarbetats för varje lands del i överensstämmelse med vad sålunda förordats.

Den verkställda utredningen redovisas för Sveriges del i ett betänkande med förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island och Norge. I betänkandet har såsom bilagor intagits de förslag till lagtext som utarbetats i Danmark, Finland och Norge.

Utredningen får härmed vördsamt överlämna betänkandet samt anmäla att utredningen därmed slutfört sitt uppdrag.

Stockholm den 31 december 1963.

Erik Alexanderson

Emil Ahlkvist

Carl-Gustaf Berglin

Erik Axelsson

Holger Nordqvist

/Erik Nyman

Den verkställda utredningen redovisar för Sveriges öfverförmyndare
 med förslag till lag om utredning för verkställighet av vissa beslut om för-
 behållningsanslag i Danmark, Island och Norge. I behållningsanslag har
 någon bilaga intagit de förslag till lagtext som utredningskommittén i Dan-
 mark och Norge
 Utredningen har behandlat utredningskommitténs förslag om utredning
 af utredningen härmed skilfart sitt uppdrag.
 Stockholm den 31 December 1903.

Erk Alexanderzon

Erk Alexanderzon	Emil Ahlquist
Holger Nordquist	Carl-Gösta Bergin
Erk Nyman	

Inledning

Omfattningen av utredningens uppdrag

I direktiven för utredningsuppdraget anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg bl. a.

De åtgärder som under senare år vidtagits för att underlätta förbindelserna mellan de nordiska länderna har medfört att också personer, vilka enligt beslut av myndighet i hemlandet skall vara berövade friheten, lättare kan undandraga sig verkställighet av beslutet genom att begiva sig till något av grannländerna. Beträffande judiciella ingripanden kan sedan gammalt verkställighet komma till stånd genom att vederbörande utlämnas till det land där brottet begåtts. När det gäller administrativa frihetsberövanden såsom exempelvis intagning på anstalt för alkoholmissbrukare eller lösdrivare eller omhändertagande för skydds-
uppföstran enligt barnavårdslagstiftningen, saknas motsvarande möjlighet att återsända den som är föremål för åtgärden. Såväl praktiska som humanitära skäl torde i allmänhet i sådana fall tala för att den vårdbehövande återsändes för att omhändertagas i hemlandet. Eftersom lagbestämmelser som direkt tar sikte härpå saknas, synes i viss utsträckning utlänningslagens regler om avvísning och utvisning ha tillämpats för att tillgodose behovet av lämpliga åtgärder. Dessa regler är emellertid främst tillkomna för att personer som icke är önskvärda här skall kunna avlägnas ur landet och de tar icke heller tillräcklig hänsyn till vård-synpunkter. Då det gäller nödställda personer, som är omhändertagna för skydds-
uppföstran eller samhällsvård, torde ett hemsändande i vissa fall kunna ske enligt den nordiska konventionen om social trygghet. Beträffande återförande till hemlandet av utländska medborgare som är för vård intagna å sinnessjukhus föreligger vidare särskilda överenskommelser med Danmark, Finland och Norge.

Då sålunda förutsättningarna för ett hemsändande inom Norden av personer, som är föremål för administrativt frihetsberövande, och formerna härför är endast ofullständigt reglerade, bör en utredning göras. Frågan härom behandlades vid det nordiska justitieministermötet i Helsingfors i oktober 1956, och man kom därvid överens om att det borde ankomma på Sverige att i första hand taga upp en utredning i ämnet.

De praktiska problem som föreligger i detta sammanhang bör givetvis lösas med hänsyn tagen till skyddet för den enskildes rättssäkerhet. I första hand torde utredningen böra avse ett principiellt ställningstagande till hithörande frågor. Vid arbetets utförande bör kontakt sökas med övriga nordiska länder.

Behovet av särskilda regler om hemsändande inom Norden av personer, som är föremål för administrativt frihetsberövande, måste bedömas mot bakgrunden av de möjligheter som finnes att med utnyttjande av redan förefintliga bestämmelser genomföra ett dylikt hemsändande. Utredningen

har därför funnit en genomgång böra ske av för ändamålet användbara stadganden. Denna genomgång har vidare ansetts böra kompletteras med en undersökning rörande i vilken utsträckning fråga för närvarande uppkommer om hemsändande för verkställighet av ett i ett annat nordiskt land beslutat administrativt frihetsberövande.

I direktiven lämnas öppet i vad mån en reglering bör omfatta alla slag av administrativa frihetsberövanden eller begränsas till att avse vissa grupper. Ställningstagandet i denna fråga påverkas av behovet för olika grupper, sådant detta ter sig vid den nämnda genomgången av för närvarande användbara bestämmelser och undersökningen av förekomsten av hemsändningsfall. Frågan torde emellertid därutöver böra avgöras med utgångspunkt från det ändamål, hemsändandet i olika fall skall tjäna. I första hand kommer därvid i betraktande de grupper, vid vilka vårdsynpunkter särskilt träder i förgrunden. Detta är förhållandet med bl. a. alkoholmissbrukare, barn och ungdom samt psykiskt sjuka. Bland övriga grupper är särskilt att uppmärksamma lösdrivare och försumliga försörjare. Särskilt beträffande de sistnämnda gör sig även andra synpunkter än sådana som avser tillgodoseendet av ett vårdbehov gällande. Detta är vidare helt fallet med de i olika sammanhang förekommande frihetsberövanden, som har karaktären av påtrycknings- eller säkringsmedel.

De ingripanden, för vilka en reglering av hemsändningsmöjligheterna bör övervägas, har ovan sammanfattats under beteckningen administrativa frihetsberövanden. Den avgränsning av utredningsområdet, som därmed skett, har avsett svenska förhållanden. Vad gäller de övriga länderna har beteckningen administrativa frihetsberövanden däremot befunnits mindre väl passa in på vissa av de ingripanden, vilka bör omfattas av den ifrågasatta regleringen. Nämnda beteckning har därför ansetts icke böra användas för en bestämning av utredningsområdet, då förhållandena i alla länderna kommer i betraktande.

Det hemsändande, som utredningen enligt direktiven har att pröva, för- anledes av ett beslut om frihetsberövande, som meddelats av utländsk myndighet enligt regler som gäller i ifrågavarande land, och innefattar ett utlämnande för verkställighet av nämnda beslut. Möjligheterna för vederbörande svenska myndigheter att i samband med ett dylikt utlämnande närmare pröva de omständigheter, varå det i det andra landet meddelade beslutet grundats, torde i allmänhet vara begränsade. Av praktiska skäl är i övrigt angeläget, att ett utlämnande icke kompliceras av ett omständligt prövningsförfarande. En reglering på ifrågavarande område synes därför bli beroende av att de beslut, för vilkas verkställande utlämning påkallas, kan accepteras i det land, varifrån utlämning skall ske. Detta gäller såväl formerna för beslutens fattande som bestämmelserna i övrigt om de ifrågavarande ingripandena.

Vad avser de allmänna förutsättningarna för ett godtagande av beslut

om ingripande, vilka meddelats i annat nordiskt land, är i första hand att hänvisa till den samstämmighet i rättsuppfattning och likhet i fråga om sociallagstiftningens inriktning, som föreligger mellan de nordiska länderna. Nämnade likheter mellan länderna utesluter emellertid icke, att skillnader förefinnes i fråga om grunderna för ingripande i olika fall, formerna för prövningen av ärendena och sättet för verkställigheten. Med hänsyn härtill samt till de särskilda rättssäkerhetssynpunkter, som gör sig gällande, då fråga är om ingrepp i den enskildes personliga frihet, har en jämförande undersökning av lagstiftningen på berörda områden i de olika länderna ansetts böra ske för att klargöra de närmare förutsättningarna för ett utlämnande i olika fall. De redogörelser för nämnda lagstiftning, som för detta ändamål upprättats, har fogats till betänkandet såsom bilagor (Bil. 4—6).

Även andra omständigheter än sådana som hänför sig till det beslutade frihetsberövandet torde bli av betydelse för frågan om utlämning. Sålunda synes vederbörandes förhållanden efter det aktuella beslutet eller anknytning till Sverige i vissa fall kunna motivera undantag från en på ovan nämnda förutsättningar grundad allmän regel om att utlämning må ske. Sådant undantag synes också kunna vara motiverat i vissa fall, då ett utlämnande skulle komma att inverka hindrande i svenska myndigheters verksamhet eller eljest kollidera med svenska intressen.

När det gäller den närmare utformningen av en reglering av möjligheterna till utlämning bör målsättningen vara att med beaktande av berättigade krav på rättssäkerhet för den enskilde skapa förutsättningar för en snabb handläggning av utlämningsärendena. I detta hänseende blir av betydelse vilka myndigheter, som skall ha att besluta beträffande utlämning, samt vilka regler som i övrigt skall gälla för förfarandet. Med hänsyn till utlämningsens karaktär av verkställighetsåtgärd torde vara naturligt att i fråga om förfarandet anknyta till de myndigheter, som eljest har att biträda vid verkställigheten av ingripanden av ifrågavarande slag. Möjligheterna härtill beror bl. a. på omfattningen av den prövning, som skall förekomma i ärendena.

Upptagande av fråga om utlämning får förutsättas bli beroende av en framställning därom från det lands sida, i vilket det aktuella frihetsberövandet beslutats. Behov av ytterligare kontakt mellan myndigheterna i nämnda land och den myndighet som handlägger utlämningsärendet kan vidare ofta väntas uppkomma. För en snabb handläggning av ärendena blir under sådana förhållanden av betydelse, på vilket sätt förbindelserna mellan myndigheterna kan ordnas. Uppmärksamhet har därför ansetts böra ägnas åt formerna för kommunikation mellan olika myndigheter. Särskilt har möjligheterna till direkta kontakter synts böra undersökas.

Undersökningar rörande nuvarande förhållanden

För närvarande användbara bestämmelser

Såsom påpekats i direktiven erbjuder utlänningslagstiftningen, den nordiska konventionen om social trygghet och överenskommelser mellan de nordiska länderna om utbyte av underrättelser rörande sinnessjuka, som omhändertagits i annat land än sitt medborgarland, vissa möjligheter att till hemlandet återföra nordiska medborgare, som vistas i annat nordiskt land. De bestämmelser, som i dessa fall träder i tillämpning, har emellertid icke till syfte att möjliggöra verkställighet av ett i ett annat nordiskt land meddelat beslut om administrativt frihetsberövande. Bestämmelsernas användbarhet blir därför beroende av i vad mån de ändamål, de skall tjäna, kan förenas med ett sådant syfte.

Av de ovanberörda bestämmelserna är uppenbarligen de som finnes i utlänningslagstiftningen främst av betydelse. Det är där fråga om de stadganden med stöd av vilka utlänningar, som av olika anledningar icke är önskvärda i ifrågavarande land, kan avlägsnas ur eller hindras att inkomma i detta.

För *Sveriges* del återfinnes de stadganden, som i sammanhanget är av intresse, i 1954 års utlänningslag. Enligt utlänningslagen kan beträffande utlännings förekomma avvisning, utvisning, förpassning och förvisning.

Avvisning kan endast ske vid utlännings ankomst till landet eller omedelbart därefter. Beslut om avvisning meddelas av polismyndighet eller i vissa fall av den centrala utlänningsmyndigheten, utlänningskommissionen. Utläning, som ankommer till Sverige, skall avvisas bl. a. (19 §):

1. om han kan antagas komma att sakna erforderliga medel för sin vistelse här i riket eller, därest han ämnar besöka Danmark, Finland eller Norge, för sin vistelse därstädes ävensom för sin hemresa;
2. om han ämnar söka sitt uppehälle här i riket eller i Danmark, Finland eller Norge och det skäligen kan antagas att han icke kommer att ärligen försörja sig;
3. om han, enligt vad känt är, under de senast förflutna två åren yrkesmässigt bedrivit otukt, yrkesmässigt utnyttjat annans otuktiga levnadssätt eller yrkesmässigt bedrivit olovlig införsel eller utförsel;
4. om han tidigare inom eller utom riket blivit dömd till frihetsstraff och det skäligen kan befaras att han kommer att här i riket eller i Danmark, Finland eller Norge fortsätta brottslig verksamhet; eller
5. om det med hänsyn till hans föregående verksamhet eller eljest skäligen kan

befaras att han kommer att här i riket eller i Danmark, Finland eller Norge bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet.

Utlänning må på begäran av den centrala utlänningsmyndigheten i Danmark, Finland eller Norge avvisas även i annat fall, om det kan antagas att han eljest beger sig till det land, som framställt sådan begäran.

Länsstyrelse kan *utvisa* utlänning, som inkommit i landet, (29 §):

1. om han yrkesmässigt bedriver otukt eller eljest underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig;

2. om han är hemfallen åt alkoholmissbruk och finnes i följd därav vara farlig för annans personliga säkerhet eller föra ett grovt störande levnads sätt;

3. om han av tredska eller uppenbar vårdslöshet gång efter annan undandraget sig att uppfylla sina förpliktelser mot det allmänna eller mot enskild person; eller

4. om han under loppet av de senast förflutna fem åren utom riket genom dom, som äger laga kraft, blivit dömd till frihetsstraff för brott, varför utlämning må ske enligt svensk lag, eller undergått honom omedelbart ådömt frihetsstraff för sådant brott och det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan befaras att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet.

Vid bedömande, huruvida utlämning bör utvisas, skall hänsyn tagas till hans levnads- och familjeförhållanden samt till längden av den tid han vistats i landet. Utlänning, som innehar bosättningstillstånd eller som sedan minst fem år tillbaka är bosatt i landet, må utvisas endast om synnerliga skäl därtill föreligger.

Förpassning kan förekomma beträffande utlämning, som uppehåller sig i landet utan att, då så erfordras, inneha pass och tillstånd att vistas i landet. Fordringar i dessa hänseenden finnes numera icke beträffande medborgare i annat nordiskt land. Beslut om förpassning meddelas av utlänningskommissionen (23 §).

Förvisning kan förekomma i samband med att utlämning dömes till ansvar för brott, varå straffarbete kan följa, eller i samband med att anstånd, som meddelats honom med ådömande eller verkställande av straff för sådant brott, förklaras förverkat. Såsom förutsättning gäller dock, att det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan befaras, att utlämningen kommer att fortsätta sin brottsliga verksamhet i landet eller att brottet eljest föranleder, att han icke bör få kvarstanna. Att besluta i fråga om förvisning tillkommer vederbörande domstol.

Vid avgörandet i fråga om förvisning skall på samma sätt som vid utvisning hänsyn tagas till utlämningens levnads- och familjeförhållanden samt längden av den tid han vistats i landet.

I Danmark finnes motsvarande bestämmelser i 1952 års lov om udlændings adgang til landet m. v. (nr 224) samt lov 1958 om ændringer i førstnævnte lag (nr 104).

Enligt 2 §, stk. 1 i 1952 års lag gäller, att politiet bør afvise en udlænding, der vil indrejse til landet

1. når han ikke opfylder de i henhold til § 1 fastsatte bestemmelser med hensyn til rejselegitimation og visering;
2. når det må antages, at han ikke har de til opholdet her i landet fornødne midler til sit underhold;
3. når det må antages, at han agter at tage arbejde, fast ophold eller ophold af længere, ubestemt varighed her i landet uden i forvejen at have indhentet den dertil fornødne tilladelse;
4. når det må antages, at han helt eller delvis vil ernære sig på ulovlig eller uhæderlig måde;
5. når han er politiet bekendt som erhvervs- eller vanemæssig forbryder eller efter det foreliggende må antages at ville indrejse for att begå forbrydelser;
6. når hans indrejse på grund af begåede borgerlige forbrydelser ikke er ønskelig;
7. når han tidligere er udvist og påny forsøger at indrejse hertil uden at være i besiddelse af den fornødne tilladelse.

Efter beslut av justitieministern kan utlänning avvisas (2 § stk. 5) »når det skønnes, at hans indrejse af hensyn til statens sikkerhed eller opretholdelse af ro og orden eller som følge af deltagelse i foranstaltninger, der har en mod den danske stat eller dens institutioner rettet fjendtlig karakter, ikke er ønskelig, eller når hans forhold i øvrigt måtte give anledning dertil». Det åligger polismyndigheden, om den anser att inresa bör vägras någon på nu angiven grund, att snarast göra anmälan därom till justitieministern.

Justitieministern äger besluta om *utvisning* av utlänning (5 §)

1. når afvisning kunne være sket af de i § 2 stk. 1, pkt. 4—6, nævnte grunde, og afvisningsgrunden fremdeles er tilstede;
2. når han har forsømt at opfylde de i henhold til § 1 fastsatte bestemmelser med hensyn til rejselegitimation;
3. når han forsæftligt eller trods politiets advarsel gentagne gange undlader at overholde reglerne om tilmelding till politiet;
4. når han overtræder forskrifterne om opholdstilladelse, arbejdstilladelse eller visering eller ikke overholder dertil knyttede betingelser eller har opnået sådanne tilladelser ved bevidst urigtige anbringender eller svigagtige fortællinger;
5. når hans fortsatte forbliven her i landet af hensyn til statens sikkerhed eller opretholdelse af ro og orden eller som følge af deltagelse i foranstaltninger, der har en mod den danske stat eller dens institutioner rettet fjendtlig karakter, er uønskelig, eller når hans forhold iøvrigt måtte give anledning dertil.

I *Finland* finnes bestämmelser om utlännings inresa och vistelse i landet i 1958 års utlänningsförordning (187/1958).

Enligt nämnda förordning (25 §) må passgranskningsmyndigheten *avvisa* utlänning

1. som icke innehar för inresa till landet erforderligt giltigt pass;
2. som vägrar att lämna de uppgifter angående sin identitet eller sin resa, vilka passgranskningsmyndigheten finner erforderliga, eller som uppsåtligen lämnar oriktiga uppgifter om dessa omständigheter;
3. som saknar erforderligt visum eller arbetstillstånd;
4. som förmodligen saknar erforderliga medel för sitt uppehälle och för hemresan;

5. som uppenbarligen har för avsikt att här söka sitt uppehälle genom bettleri, mångleri, gatumusik eller på annat därmed jämförligt sätt;
6. som kan antagas komma att icke ärligen försörja sig;
7. som tidigare ådömts frihetsstraff och som kan antagas komma att begå straffbar gärning härstädes, eller som på grund av tidigare verksamhet eller eljest med skäl kan misstänkas komma att bedriva sabotage, spionage, olovlig underrättelseverksamhet eller för staten eller samhället skadlig uppvigling; eller
8. som blivit utvisad från landet eller som av annan orsak förvägrats inrese-tillstånd.

Utlänning, som inkommit i landet, kan förpassas eller utvisas därifrån. Har utlänning genom sitt uppförande ådagalagt, att hans vistelse i Finland icke är önskvärd, må ministeriets för utrikes ärendena utlänningsbyrå förordna, att han skall *förpassas* ur landet, såframt det icke prövas skäligt att bereda honom tillfälle att inom viss tid lämna landet. Ministeriet för inrikesärenden må, då det påkallas av statens säkerhet eller andra viktiga skäl, förordna, att utlänning skall *utvisas* ur landet (35 §).

För Norges del finnes de bestämmelser, som här är av intresse, i 1956 års lov om utlendingers adgang til riket m. v. (Fremmedloven). Enligt bestämmelser i 5 kap. kan beträffande utlännningar förekomma avvísning, bortvisning och utvisning.

Utlänning skall vid ankomsten till Norge *avvisas* (11 §) bl. a.

1. når det må antas at han ikke har tilstrekkelige midler til å oppholde seg i riket;
2. når det må antas at han helt eller delvis vil søke å ernære seg på ulovlig eller uhederlig måte eller som omstreifer o. l.;
3. når det på grunn av at han tidligere er idømt straffedommer her eller i utlandet eller av andre grunner må fryktes at han vil komme til å begå straffbare handlinger i riket;
4. når han er utvist av riket ved en utvisningsbeslutning som ennå står ved makt, og han ikke har fått tillatelse til innreise.

Utlänning kan även eljest *avvisas*, »dersom hans forhold tilsier det».

Utlänning, som kommit in i landet och som icke behöver uppehålls- eller arbetstillstånd kan bl. a. på ovannämnda grunder *bortvisas* efter beslut av »vedkommende politimester eller den han gir myndighet».

I den mån icke annat gäller enligt avtal med annan stat kan »politimesteren eller den han gir myndighet» *utvisa* utlänning (13 §) bl. a.

1. når han handler mot en beslutning om bortvisning eller om å nekte ham opphold i riket eller en del av eller et helt politidistrikt, eller mot et pålegg om å oppholde seg i et bestemt politidistrikt;
2. når han under sitt opphold her i riket gir seg til å gå ledig eller drive omkring uten å kunne påvise lovlig erverv eller når det er grunn til å tro at han helt eller delvis skaffer seg midlene til sin livsførsel ved ulovlig virksomhet eller på uhederlig måte;
3. når han for mindre enn 5 år siden i utlandet har avsonet eller er ilagt straff for et forhold som etter norsk lov er en forbrytelse eller flere ganger er ilagt straff for et forhold som etter norsk lov går inn under løsgjenger- eller rusdrikk-

lovgivningen, dog så at denne bestemmelse ikke får anvendelse når det gjelder en politisk forbrytelse eller for handling som er gjort i sammenheng med en politisk forbrytelse og i den hensikt å fremme det mål som ved den er tilsiktet;

4. når han her i riket er ilagt straff for en forbrytelse eller for et forhold som inngår under løsgjenger- eller rusdrikklovgivningen, eller når han i løpet av de siste 3 år flere ganger er dømt til frihetsstraff.

Såvitt icke annat är avtalat med annan stat kan vidare enligt 15 § »Kongen av hensyn til rikets sikkerhet eller interesser for øvrig beslutte utvist enhver utlending».

Av det ovanstående framgår att möjligheterna att med utnyttjande av utlänningslagstiftningen genomföra ett utlämnande blir beroende av om vederbörande enligt nämnda lagstiftning kan vägras inkomma i landet eller, om han redan uppehåller sig där, kan tvingas lämna detta. Det förhållandet att i det andra landet beslut meddelats om frihetsberövande av det slag, varom i detta sammanhang är fråga, torde sålunda icke omedelbart kunna läggas till grund för en avvísings- eller utvisningsåtgärd. De omständigheter, som föranlett det nämnda beslutet, synes emellertid i vissa fall kunna bli av betydelse för frågan om avvísning eller utvisning.

Vad först angår möjligheten att i de berörda länderna avvisa den som önskar inkomma i landet finnes som regel sådan möjlighet bl. a. beträffande den som varit straffad för vissa brott och kan befaras komma att ånyo begå brott samt beträffande den som eljest kan antagas icke komma att ärligen försörja sig. I fråga om den, vars förhållanden föranlett beslut om frihetsberövande, torde i många fall finnas utrymme för dylika antaganden. Den praktiska betydelsen av möjligheten att inskrida med avvísning måste emellertid anses ringa med hänsyn till den begränsade kontroll, som efter passfrihetens införande upprätthålles beträffande resande mellan de nordiska länderna samt till de lättnader i vad avser reglerna om uppehålls- och arbetstillstånd, som gäller för nordiska medborgare.

Reglerna om de åtgärder, som innebär avlägsnande av utlämning vilken uppehåller sig i landet (bortvisning, utvisning, förvisning, förpassning), anknyter närmast till utlämnings förhållanden under dennes vistelse i landet. Även beträffande dessa regler är att erinra om de ovannämnda lättnader, som gäller för nordiska medborgare. I förevarande sammanhang blir därför närmast av betydelse att alkoholmissbruk, underlåtenhet att efter förmåga fullgöra försörjningsplikt samt en sådan livsföring, som är att hänföra till lösdriveri, i allmänhet synes kunna utgöra grund för utvisning. Då fråga är om utvisning på sådana grunder, torde beträffande den som nyligen inkommit i landet kunna beaktas även omständigheter, vilka i ett annat land lett till beslut om frihetsberövande. Vederbörandes tidigare förhållande får i övrigt främst betydelse i de fall, då han gjort sig skyldig till grövre brottslighet före ankomsten till landet.

En begränsning av möjligheten att använda utlänningslagstiftningen för utlämning ligger vidare däri att den icke har avseende å medborgare i det

egna landet. Denna begränsning torde icke vara av större praktisk betydelse. Den utesluter emellertid fall, där medborgare i utlämningslandet genom lång tids vistelse i annat nordiskt land eller eljest fått sådan anknytning till sistnämnda land, att erforderliga vårdåtgärder lämpligen bör vidtagas i detta och utlämning för möjliggörande därav därför bör kunna ske. En särskild situation uppkommer, om den som frihetsberövat avser varken är medborgare i beslutslandet eller i det land, från vilket utlämning ifrågasättes. Huvudregeln enligt utlämningslagen är, att utlämning, som skall utvisas, förpassas eller förvisas, i första hand skall återföras till sitt hemland. Undantag från denna regel kan dock bland annat göras, om det innebär, att han överlämnas till Danmark, Finland eller Norge.

Beträffande utlämningslagstiftningens användbarhet är slutligen att anmärka, att det förfarande, som innefattas i nämnda lagstiftning, icke är avpassat för de olika utlämningssituationer, som kan uppkomma.

Enligt 1955 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet (SFS 491/1956) kan i vissa fall medborgare i något av de nämnda länderna, vilken vistas i annat nordiskt land och på grund av nödställd belägenhet åtnjuta hjälp enligt sistnämnda lands sociallagstiftning, återföras till sitt hemland. Huvudtanken enligt konventionen är att hjälp till medborgare i nordiskt land skall utgå direkt i vistelselandet enligt samma regler, som gäller för detta lands egna medborgare. Under vissa förutsättningar skall emellertid den hjälpbehövande kunna återsändas till sitt hemland. Härför kräves att den i vistelselandet lämnade hjälpen är stadigvarande. Är hjälpen tillfällig, kan hemsändande ifrågakomma endast om den nödstälde gör framställning därom. Med stadigvarande hjälp förstås hjälp, vilken enligt såväl vistelselandets som hemlandets myndigheter kan antagas komma att erfordras under minst ett helt år räknat från det hjälpen började utgå eller som faktiskt varit erforderlig under minst ett år. Tillfälliga avbrott frántar inte hjälpen dess karaktär av stadigvarande. Avbrott understigande 90 dagar anses såsom tillfälliga avbrott. Har medborgare i ett av de fördragsslutande länderna vistats oavbrutet minst fem år i ett annat av länderna, äger sistnämnda land icke påfordra att han skall mottagas i medborgarlandet på grund av hjälp, som lämnas honom medan han är kvar i vistelselandet. Har den nödstälde under loppet av ovannämnda tidrymd åtnjutit stadigvarande hjälp i vistelselandet, anses avbrott ha skett i vistelsetiden. Även om enligt nu angivna regler vistelselandet kan kräva att den nödstälde skall mottagas i sitt medborgarland, skall beaktas att särskilda omständigheter kan tala för att hemsändning ej bör ske. Därvid skall i första rummet humanitära hänsyn tas. Konventionen medför icke någon inskränkning i de fördragsslutande ländernas rätt att meddela allmänna bestämmelser om utlämningars rätt att uppehålla sig i vederbörande land. Sådana bestämmelser får dock icke tillämpas på sådant sätt, att konventionens regler därigenom kringgås.

Det är uppenbart, att hemsändning enligt konventionen om social trygg-

het endast i speciella fall kan tänkas utnyttjad för att till hemlandet återföra den som söker undandraga sig verkställighet av där beslutat administrativt frihetsberövande.

Enligt särskilda överenskommelser, som träffats med Danmark, Finland och Norge om ömsesidigt utbyte av underrättelser beträffande sinnessjuka (Sveriges överenskommelser med främmande makter nr 19/1921, resp. nr 4/1922 och nr 12/1923) kan medborgare i det ena fördragsslutande landet, vilken intagits å sinnessjukhus i det andra landet, enligt vissa regler återföras till hemlandet.

I KK 26/1 1951 (SFS 35/1951), vilken ansluter sig till nämnda överenskommelser, stadgas att, när utländsk medborgare intages å sinnessjukhus, utskrivs därifrån eller avlider därstädes, vederbörande sjukvårdsläkare ofördröjligen skall till utrikesdepartementet och den centrala utlänningsmyndigheten insända besked härom med erforderliga uppgifter enligt särskilt formulär. Framställning om återförande till hemlandet av utländsk medborgare, som är intagen å sinnessjukhus, skall vara åtföljd av uppgifter av sjukvårdsläkaren angående den sinnessjuka avfattade enligt särskilt formulär.

Ovannämnda överenskommelsers ringa betydelse i förevarande sammanhang följer redan därav att de avser personer, som är intagna å sinnessjukhus. Deras användbarhet för utlämning på grund av ingripande, som beslutats i ett annat land, begränsas i övrigt av att förfarandet blir omständligt.

Förekomsten av fall, vari verkställigheten av beslut om administrativt frihetsberövande försvårats av att den som beslutet rört avvikit till annat nordiskt land

Utredningen har företagit vissa undersökningar för att utröna dels i vad mån verkställighet av svenskt beslut om frihetsberövande försvårats eller hindrats av att den som beslutet avsett avvikit till annat nordiskt land och dels i vilken utsträckning fråga uppkommit om återförande till sådant land av personer, som avvikit därifrån till Sverige för att undgå frihetsberövande. Undersökningarna har tillgått så, att utredningen vänt sig till olika svenska myndigheter och institutioner med anhållan om uppgifter enligt särskilda frågeformulär.

På föranstaltande av de danska, finska och norska sakkunniga har liknande undersökningar verkställts i Danmark, Finland och Norge.

Sverige

Utredningens förfrågningar har riktats till föreståndarna för vårdanstalterna för alkoholmissbrukare, rektorerna för ungdomsvårdsskolorna, sjukhuscheferna vid de större sinnessjukhusen, barnavårds-, nykterhets- och socialnämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, poliskam-

rarna i nämnda städer, landsfiskalerna i Strömstad och Charlottenberg, stadsfiskalen i Östersund samt landsfiskalen i Haparanda. Undersökningarna har omfattat tiden 1954—1958.

I. Utlämning från Sverige.

Av de svar som erhållits från de nämnda polismyndigheterna framgår, att biträde med återförande till annat nordiskt land lämnats av polismästaren i Stockholm i 5—6 fall beträffande barn och ungdom, av poliskammaren i Malmö beträffande 12 sinnessjuka, av poliskammaren i Hälsingborg beträffande 4 barn och 1 sinnessjuk, av landsfiskalen i Strömstad beträffande 4 barn och av landsfiskalen i Charlottenberg beträffande 5—6 barn och 1 sinnessjuk. Poliskammaren i Göteborg har utan att lämna några antalsuppgifter förklarat, att återförande förekommit beträffande »barn på rymmarstråt och personer, som rymt från anstalt». Stadsfiskalen i Östersund och landsfiskalen i Haparanda har icke redovisat några hithörande fall.

Begäran om återförande har i allmänhet efterkommit. I svaret från polismästaren i Stockholm framhålles, att biträde med återförande endast lämnats, då utlänningslagens regler kunnat tillämpas. Poliskammaren i Göteborg har uppgivit att det endast i undantagsfall förekommit, att biträde vägrats av den anledningen att rättsgrund för återförande saknats. Poliskammaren har vidare förklarat, att den icke anser sig kunna lägga vederbörandes samtycke till grund för ett återförande, eftersom poliskammaren i dylikt fall icke har möjlighet att få kostnaderna för återförandet ersatta.

De nämnda polismyndigheterna har även tillfrågats om behovet av en särskild reglering av förfarandet vid återförande till beslutslandet. Med undantag för poliskammaren i Malmö, som icke uttalat sig, och poliskammaren i Göteborg har samtliga tillfrågade förklarat sig anse behov av en närmare reglering föreligga. Poliskammaren i Hälsingborg har uppgivit att ett stort behov därav föreligger och pekat på de svårigheter, som sloandet av passkontrollen mellan de nordiska länderna fört med sig. Enligt poliskammaren bör även frågan om återförande av förrymda barn och ungdomar, beträffande vilka beslut om omhändertagande icke föreligger, lösas. Landsfiskalen i Haparanda har framhållit, att avsaknaden av reglerande föreskrifter om återförande av personer, som skall vara omhändertagna i hemlandet, kan antagas ha medfört, att framställningar om återförande förekommit i mindre omfattning än som eljest skulle ha varit motiverat.

Barnavårdsnämnderna i Göteborg, Malmö och Hälsingborg har icke besvarat förfrågningarna. De övriga nämnderna har icke redovisat några fall av återförande till annat nordiskt land. Nykterhetsnämnden i Göteborg, som redovisat fall av återförande till Sverige, har uppgivit att behov av en reglering av förfarandet måste anses föreligga. Nämnden har samtidigt framhållit såsom angeläget att förbättrade kontakter mellan de nordiska ländernas vårdorgan på olika områden kommer till stånd.

II. Utlämning till Sverige.

Av svaren från de nämnda vårdanstalterna, skolorna och sjukhusen framgår att avvikande till annat nordiskt land förekommit från 3 vårdanstalter, 7 skolor och 14 sjukhus med sammanlagt 6 fall år 1954, 14 fall år 1955, 7 fall år 1956, 27 fall år 1957 och 22 fall år 1958. Av avvikandena kommer på vårdanstalterna 5 fall, varav 3 till Finland och 2 till Norge, på skolorna 34 fall, varav 15 till Danmark, 1 till Norge och 18 till icke redovisat land, samt på sjukhusen 37 fall, varav 5 till Danmark, 5 till Norge och 27 till icke redovisat land.

I anslutning till antalsuppgifterna har från ett par av skolorna understrukits att de angivna talen avsett kända fall. Enligt skolorna har åtskilliga elever därutöver längre eller kortare tid vistats i annat nordiskt land men först efter det de återvänt till Sverige påträffats och återförts till skolan. Eleverna synes företrädesvis ha sökt sig till Köpenhamn och Oslo. Var de som avvikit uppehållit sig har för övrigt icke alltid kunnat utrönas.

I de ovan redovisade fallen har återförande som regel kunnat ske. Tiden för bortavaron har varierat från några dagar till ett år. De avvikna har ofta påträffats i samband med att de begått brott i grannlandet. I allmänhet har polismyndighet i detta medverkat vid återförandet. Detta har i flera fall skett under hänvisning till att vederbörande samtyckt till åtgärden. I andra fall synes utlänningslagstiftningens bestämmelser ha tillämpats. I vissa fall åter framgår icke, om återförandet skett med stöd av särskild rättsgrund. Enligt de erhållna uppgifterna har återförandet i flera fall genomförts efter direkta hänvändelser från vederbörande svenska institution till polisen i grannlandet.

Frågan om behov föreligger av en särskild reglering av förfarandet vid återförande till hemlandet har lämnats obesvarad av ungefär en tredjedel av de nämnda institutionerna. Av de övriga har hälften svarat jakande på denna fråga medan den andra hälften icke ansett ett dylikt behov föreligga.

20 vårdanstalter, 13 skolor och 15 sjukhus har icke haft att redovisa några fall av avvikande till grannländerna. Flera av dessa uppgiftslämnare har ändock uttalat sig om behovet av en reglering. Sålunda har 7 vårdanstalter, 6 skolor och 4 sjukhus ansett, att behov av en reglering föreligger medan 3 anstalter och 5 sjukhus givit uttryck åt en motsatt uppfattning. Ståndpunktstagandet har i flertalet fall icke närmare motiverats. Som skäl för en reglering har anförts, att det visserligen redan förekommer ett visst praktiskt samarbete mellan polismyndigheterna i de berörda länderna men att det vore att föredraga om detta samarbete hade stöd i en särskild reglering. I övrigt har påpekats, att ökade möjligheter att resa till och vistas i annat nordiskt land kan väntas öka behovet av en reglering.

Från flertalet av de förutnämnda polismyndigheterna har icke erhållits några närmare uppgifter om i vad mån biträde lämnats med återförande från annat nordiskt land till Sverige. Från poliskammaren i Malmö har dock redovisats 31 sådana fall, varav 24 avseende sinnessjuka, 6 barn intagna

i ungdomsvårdsskola och 1 alkoholmissbrukare. Uppgifterna från landsfiskalen i Strömstad upptar vidare 2 sådana fall.

Nykerhetsnämnden i Göteborg slutligen har uppgivit, att det i 1 fall år 1956, 2 fall år 1957 och 2 fall år 1958 förekommit, att verkställighet av beslut om tvångsintagning försvårats av att den som beslutet avsett avvikit till annat nordiskt land. De avvikna har enligt nämnden icke kunnat återföras, »enär det ej funnits lagliga möjligheter att vidtaga dylika åtgärder».

Danmark

Uppgifterna beträffande Danmark är hämtade från en promemoria upprättad inom det danska justitsministeriet.

Det framhålles i promemorian att undersökningarna av i vilken omfattning personer, som är föremål för frihetsberövande, utlämnas från Danmark till de övriga nordiska länderna och från dessa till Danmark icke varit systematiska eller uttömmande men att det erhållna materialet dock är tillräckligt för att man med säkerhet skall kunna antaga, att det årliga antalet utlämningar är rätt begränsat och att de utlämningar, som förekommer, till övervägande delen avser barn och ungdom.

I. Utlämning från Danmark.

Uppgifter har inhämtats från rigspolitichefsembedet och från polismyndigheten i Köpenhamn.

Framställning om utlämning göres hos rigspolitichefen eller de lokala polismyndigheterna. Vanligtvis göres framställning per telex. Enär telexmeddelandena mellan polismyndigheterna i de övriga nordiska länderna och de lokala danska polismyndigheterna går över rigspolitichefens telexkontor, torde rigspolitichefens uppgifter om utlämningar omfatta de flesta av dessa.

a) Rigspolitichefsembedets uppgifter, vilka avser år 1960.

Från Norge mottogs 11 efterlysningsframställningar. Av dessa avsåg 9 personer, som var föremål för barnavårdsmyndighets åtgärd, och 2 personer, som avvikit från alkoholinstitution. Av de 11 framställningarna resulterade 6 i utlämning. Utan föregående upplysning påträffade polismyndigheterna vidare 2 personer, vilka avvikit från barnavårdsinstitution i Norge. Båda utlämnades.

Från Sverige mottogs 2 efterlysningsframställningar. Bägge avsåg personer, som var föremål för barnavårdsmyndighets åtgärd. Ingendera framställningen ledde till utlämning. Utan föregående efterlysning påträffade polismyndigheterna 3 personer, av vilka 1 avvikit från barnavårdsinstitution och 2 från sinnessjukhus. Alla 3 utlämnades.

I de ovannämnda fall, då en norsk eller svensk framställning om efterlysning icke lett till utlämning, har detta berott på att den efterlyste icke påträffats. Framställning om efterlysning och utlämning har i intet fall avslagits.

b) Uppgifterna från *polismyndigheten i Köpenhamn*.

Antalet efterlysningsframställningar, som per år kommer till polismyndigheten i Köpenhamn från norska och svenska polismyndigheter, torde icke överstiga 10. En del av dessa framställningar mottages per telex och ingår således i det antal framställningar, som redovisats av rigspolitichefs-embedet. Samtliga framställningar har avsett personer, som varit föremål för barnavårdsmyndighets åtgärd. Utan föregående efterlysningsframställning påträffas årligen 1—5 personer, som avvikit från svenska barnavårdsinstitutioner och som utlämnas.

II. Utlämning till Danmark.

Uppgifter har inhämtats från rigspolitichefs-embedet och polismyndigheten i Köpenhamn. Härutöver har vissa upplysningar erhållits från styrelserna för olika institutioner, från vilka avvikanden kan antagas ha förekommit.

a) *Rigspolitichefen* har uppgivit att telexkontoret under år 1960 beträffande 10 personer förmedlat meddelande om deras återförande till Danmark. Av dessa 10 uppehöll sig 2 i Norge och 8 i Sverige. Endast beträffande 3 hade från dansk sida gjorts framställning om efterlysning. De övriga 7 påträffades av norsk eller svensk polismyndighet utan föregående efterlysning. I samtliga fall blev vederbörande återförd till Danmark. 7 av de 10 var föremål för barnavårdsmyndighets åtgärd, 1 hade avvikit från sindsygehospital, 1 från åndssvageanstalt och 1 från »sygehjem».

b) *Polismyndigheten i Köpenhamn* har uppgivit att efter direkt hänvändelse till norska och svenska polismyndigheter återförande till Danmark årligen sker av cirka 10 personer, som avvikit från danska barnavårdsinstitutioner.

c) *Direktoratet for børne- og ungdomsforsorg* har lämnat uppgifter om en undersökning av avvikanden från opdragelseshjemmene under år 1958. Undersökningen, som avsåg barn över 14 år, visade att det nämnda år förekommit 1 076 avvikanden från hemmen. I 15 fall skulle rymlingen ha begivit sig till Sverige. Denna uppgift måste emellertid anses osäker, enär undersökningsmaterialets uppgifter om vart rymningen skett var ofullständiga. 11 rymlingar återfördes från Sverige med bistånd av polismyndighet.

Enligt direktoratet förekommer det att hemmens föreståndare utan förmedling av dansk polismyndighet gör direkt hänvändelse till polismyndigheter i Norge och Sverige.

d) *Direktoratet for København kommunes børneværn* har tillfrågats, om det förekommit att, efter beslut om omhändertagande i en barnavårdsinstitution, den som beslutet avsett avvikit till annat nordiskt land. Direktoratet har uppgivit, att dylika avvikanden praktiskt taget icke förekommer.

e) *Direktoratet for statshospitalerne (for sindslidende)* har i samråd med föreningen för överläkare vid statshospitalerne försökt att skaffa uppgifter om avvikanden till de övriga nordiska länderna. Några säkra uppgifter där-

om har emellertid icke kunnat erhållas. För år 1960 är endast 1 fall känt, vari en person, som kunnat tvångs kvarhållas å ifrågavarande sjukhus, avvikit till annat nordiskt land. Avvikandet skedde till Sverige. Framställning om hans återförande gjordes icke.

f) Beträffande *åndssvageforsorgen* har upplysningar erhållits från 5 av landets 7 forsorgscentrer. Enligt dessa upplysningar har under år 1960 endast förekommit ett fall av avvikande till annat nordiskt land, Sverige.

Finland

Uppgifterna beträffande Finland är hämtade från promemorior upprättade inom det finska socialministeriet.

Enligt promemoriorna har någon systematisk hela landet omfattande undersökning av i vilken utsträckning utlämning till eller från Finland skett av personer, som varit föremål för frihetsberövande, icke gjorts. Det erhållna materialet anses dock berättiga till antagande, att det årliga antalet utlämningar är rätt begränsat, att utlämningar från de övriga nordiska länderna främst förekommit beträffande försumliga försörjare samt barn och ungdom. Undersökningarna har vidare givit vid handen, att vederbörande sociala myndigheter och polismyndigheter i allmänhet har en positiv inställning till planerna på en reglering av formerna för utlämning av de personer, som här avses.

I. Utlämning från Finland.

För att få en uppfattning om i vilken utsträckning finska polismyndigheter lämnat handräckning för återförande från Finland till övriga nordiska länder av personer, som varit föremål för frihetsberövande, har förfrågningar riktats till polismyndigheterna i Helsingfors, Åbo och Vasa.

Enligt uppgifterna från Helsingfors har under år 1960 veterligen endast i ett fall handräckning av angivet slag lämnats. Handräckningen avsåg återförande till Sverige av en minderårig, som varit omhändertagen i Sverige enligt barnavårdsmyndighets beslut men avvikit till Finland. Den skedde på begäran av barnskyddsmyndigheterna i Helsingfors och med samtycke av den som åtgärden avsåg. Polismyndigheterna i Åbo och Vasa har åren 1954—1958 icke medverkat vid utlämning av någon som, såvitt polismyndigheten känt till, varit föremål för administrativt frihetsberövande enligt beslut i något av de övriga nordiska länderna.

II. Utlämning till Finland.

Förfrågningar rörande förekomsten av fall i vilka fråga varit om återförande till Finland, har riktats till polismyndigheterna i Helsingfors, Åbo och Vasa, 2 alkoholistvårdanstalter, 4 skolhem, 4 anstalter för psykiskt efterblivna, 4 arbetsinrättningar, 5 socialnämnder, 2 barnskyddsnämnder, medicinalstyrelsen samt Helsingfors stads psykiatriska vårdbyrå.

Polismyndigheten i Helsingfors har förklarat sig ha kännedom om 2 fall under år 1960 i vilka myndigheten medverkat vid återförande av sinnes-

sjuk från Sverige till Finland. Begäran om handräckning hade i det ena fallet framställts av den finska medicinalstyrelsen och i det andra av polismyndigheten i Stockholm. Beträffande det senare fallet finnes icke någon säker uppgift om att ett beslut om frihetsberövande förelegat. Återförandet synes ha grundat sig på att vederbörande samtyckt till detta, innan han kommit i ett tillstånd av sinnesförvirring. Polismyndigheten i Åbo har uppgivit att den, utan att kunna närmare ange antalet, i några fall lämnat handräckning vid utlämning till Finland av personer, beträffande vilka i Finland fattats beslut om frihetsberövande. Polismyndigheten i Vasa har icke för åren 1954—1958, som förfrågningarna gällt, redovisat några fall av handräckning av här ifrågasvarande slag.

Uppgifterna från de två tillfrågade alkoholistvårdanstalterna upptar för åren 1954—1958 5 kända fall, då alkoholister rymt till Sverige. I 4 av fallen har återförande skett under medverkan av svensk polismyndighet. I ett fall har återförande icke kunnat ske, emedan den tid, inom vilken intagningsbeslutet måste verkställas, utgått.

Uppgifterna från de fyra skolhemmen upptar för åren 1954—1958 7 kända fall, som gäller barn eller unga personer. I samtliga dessa fall har vederbörande återförts till Finland under medverkan av polismyndighet. En av de avvikna rymde efter återförandet ånyo till Sverige men återvände efter någon tid frivilligt till Finland. Målet för rymningarna var i 6 fall Sverige och i 1 fall Danmark.

Från de fyra anstalterna för psykiskt efterblivna har anförts, att de psykiskt efterblivna i allmänhet icke är i stånd att planera och genomföra rymningar till andra länder. Förekommande rymningar brukar vanligen gå i riktning mot hemmet och rymningen brukar snart kunna återföras till anstalten.

Förfrågningarna hos de fyra arbetsinrättningarna har avsett åren 1954—1958. För dessa år finnes uppgift om 14 rymningar till annat nordiskt land, nämligen 11 försumliga försörjare och 3 lösdrivare. Av dessa återfördes 7 under medverkan av polismyndighet, 4 från Sverige och 3 från Norge. De övriga återvände frivilligt, 5 från Sverige, 1 från Norge och 1 från Danmark.

Även förfrågningarna hos de angivna socialnämnderna och barnskyddsnämnderna har avsett åren 1954—1958. Nämnderna har för dessa år redovisat 36 fall, i vilka beslut om intagning i arbetsinrättning icke kunnat verkställas, emedan den som beslutet avsett avvikit till annat nordiskt land. Av rymningarna var 32 försumliga försörjare, 2 alkoholister och 2 lösdrivare. 1 begav sig till Danmark, 3 till Norge och 32 till Sverige. 7 återvände frivilligt och 4 utlämnades från Sverige, där de anhållits för brott. 25 har icke kunnat återföras till Finland.

Medicinalstyrelsen har uppgivit sig för tiden 1954—1961 ha kännedom om blott 2 fall, i vilka patient, som varit intagen på sinnessjukhus i Finland, avvikit till annat nordiskt land, i båda fallen till Sverige. Båda åter-

fördes till Finland, den ene med stöd av 1921 års överenskommelse mellan Finland och Sverige beträffande underrättelser om vissa sinnessjuka och den andre på begäran från svensk sida och under medverkan av polismyndigheterna i de båda länderna.

Helsingfors stads psykiatriska vårdbyrå har beträffande åren 1960—1961 icke kännedom om något fall då en person, som konstaterats vara sinnessjuk, avvikit till annat nordiskt land, innan beslut fattats om intagning på sjukhus, eller fall, då person, som konstaterats vara sinnessjuk, avvikit till sådant land, efter det att beslut fattats om hans intagning på sjukhus, men innan beslutet hunnit verkställas. Behov av en reglering av hemsändningsmöjligheterna föreligger enligt vårdbyrån i högre grad beträffande brottslings- och lösdrivarklientelet än beträffande sinnessjuka. Återförande av sinnessjuk, som i något av de andra nordiska länderna kunnat skaffa sig arbete och visat sig kapabel att sköta detta torde ofta icke vara ändamålsenligt. Möjligheten att få sinnessjuk utlämnad bör därför enligt vårdbyrån utnyttjas med omdöme och begränsas till sådana fall, då den sinnessjukes vistelse utanför sjukhuset eller anstalten kan anses utgöra en fara eller vara till förfång för omgivningen eller samhället.

De skolhem, arbetsinrättningar och socialnämnder, som lämnat uppgifter, har i allmänhet ansett, att behov av en reglering av förfarandet vid återförande till Finland av personer, varom här är fråga, synes föreligga. Alkoholstuvårdanstalterna och de båda tillfrågade barnskyddsnämnderna har icke »i samma grad varit positivt inställda till frågan om behovet av en sådan reglering». De polisrättningar, som inlämnat uppgifter, har »i allmänhet haft en positiv inställning till planerna på en särskild reglering». Det har framhållits att förfarandet borde vara närmare reglerat och enhetligt i de olika länderna. För närvarande har blott funnits möjlighet att återropa utlänningslagstiftningen och av vederbörande givet samtycke som grund för utlämning.

Norge

Uppgifterna beträffande Norge är hämtade från en promemoria upprättad inom det norska justisdepartementet och avser tiden 1956—1960.

Förfrågningar har riktats till »22 politikamre, kur- og tilsynsheimene for alkoholikere og narkomane, sykehus og klinikker, som kan ta imot tvangs-inlagte alkoholikere og narkomane, landets psykiatriske sykehus samt 10 edruskapsnemnder og 47 barnevernsnemnder».

1. Utlämning från Norge.

Undersökningen rörande antalet fall av utlämning från Norge bygger på uppgifter från de 22 poliskamrarna. Enligt nämnda uppgifter mottogs under de år undersökningen avser 37 framställningar om utlämning till annat nordiskt land. Närmare uppgifter om hur framställningarna fördelar

sig på de olika länderna föreligger icke. Av framställningarna avsåg 1 en patient, som rymt från sinnessjukhus, 15 personer, som var föremål för barnavårdsmyndighets ingripande och 14 alkoholmissbrukare. För resterande 7 framställningar föreligger icke några säkra uppgifter.

Utlänningslagstiftningens bestämmelser har regelmässigt använts varjämte i några fall även samtycke förelegat från den som framställningen avsett. Framställningen om utlämning har icke i något fall avslagits.

II. Utlämning till Norge.

Undersökningen rörande antalet fall av återförande till Norge bygger på uppgifter från de ovannämnda myndigheterna och institutionerna. Uppgifterna avser de övriga länderna tillsammans.

a) Uppgifter från polismyndigheterna.

Askers och Bærums poliskammare har under åren 1956—1960 medverkat vid utlämnande till Norge i 18 fall. Poliskammaren i Oslo, vars uppgifter endast avser år 1960, redovisar 10 fall, vari sådan medverkan lämnats. Enligt poliskammaren visar antalet rymningar en stigande tendens. Ett par andra poliskamrar har, utan att ange antalet fall, uppgivit att avvikanden, som här avses, förekommit.

b) De »*sykehus og klinikker som tar imot alkoholikere og narkomane som tvangsinnlagte*» har icke haft att redovisa några fall av avvikanden.

c) Från »*kur- og tilsynsheimer for alkoholikere*» föreligger uppgift om 7 fall av avvikande till annat nordiskt land. Det har som regel varit möjligt att få vederbörande återförd. Det har skett med bistånd av polismyndigheterna i det land, till vilket rymlingen begivit sig.

d) Uppgifter från »*edruskapsnemndene*».

Uppgifter har erhållits från 8 av de 10 nämnderna. Av uppgifterna framgår att i 3 fall verkställighet av ett intagningsbeslut försvårats, därigenom att den som beslutet avsett avvikit till annat nordiskt land. I 2 fall skedde återförandet med bistånd av polismyndigheterna i vistelselandet medan i ett fall vederbörande återvände frivilligt.

e) Uppgifter från »*barnevernsnemndene*».

Uppgifter har erhållits från 40 av de 47 nämnderna. Endast en av nämnderna har uppgivit att det förekommit, att verkställighet av ett beslutat omhändertagande försvårats därigenom att vederbörande avvikit till annat nordiskt land. Nämnden redovisar 3 sådana fall. I alla 3 fallen återfördes den avvikne med bistånd av polismyndigheterna i vistelselandet efter hänvändelse till dessa per telefon eller telegraf.

f) Uppgifter från »*psykiatriske sykehus*».

Uppgifter har erhållits från 20 sjukhus. Av uppgifterna framgår att det under åren 1956—1960 förekommit sammanlagt 11 rymningar till annat nordiskt land fördelade på 6 av sjukhusen. De avvikna har regelmässigt kunnat återföras. I flertalet fall har återförandet skett med bistånd av polismyndigheterna i vistelselandet.

Regler om verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i de nordiska länderna

1. De myndigheter genom vilka verkställighet sker

I allmänhet gäller att den myndighet, som meddelat beslutet om frihetsberövande också har att föranstalta om dess verkställande samt att myndigheten därvid i den mån så erfordras kan erhålla polishandräckning.

För *Sveriges* del ankommer verkställigheten beträffande barn och ungdom på barnavårdsnämnden och beträffande alkoholmissbrukare på vederbörande nykterhetsnämnd eller länsstyrelse. Att länsstyrelse skall föranstalta om verkställighet av beslut om tvångsintagning av alkoholmissbrukare är främst fallet i fråga om farliga och kringflackande alkoholmissbrukare samt sådana som är i trängande behov av omedelbar vård.

Försumlig försörjare meddelas av barnavårds- eller socialnämnd föreläggande att inställa sig å arbetshem. Efterkommes icke föreläggandet kan nämnden överlämna detta till polismyndighet med begäran att den som avses i föreläggandet inställes å arbetshemmet genom polisens försorg.

Utslag, varigenom lösdrivare dömes till tvångsarbete, befordras till verkställighet av polismyndighet.

Vägrar den som efter ansökan i vederbörlig ordning beretts plats på sinnessjukhus att låta sig intagas å sjukhuset, är vederbörande polismyndighet pliktig att på begäran av den som gjort ansökningen om intagning lämna den handräckning, som finnes vara av nöden.

I fråga om psykiskt efterblivna kan tvångsingripande förekomma för verkställighet av beslut om intagning i särskola och vissa vårdanstalter, vårdhem. Efterkommes icke dylikt beslut, äger rektor, vårdföreståndare, föreståndare för skola eller vårdhem eller den kommunala myndighet, som närmast har att svara för den efterblivnes omhändertagande, att hos polismyndighet påkalla nödig handräckning för intagningsbeslutets verkställande.

I *Danmark* bringas beslut om omhändertagande till verkställighet beträffande barn och ungdom av vederbörande børneværnsudvalg och beträffande försumliga försörjare och lösdrivare av de sociale udvalg. För försumlig försörjare kan förekomma en särskild form av frihetsberövande, kallad afsoning, vilken har karaktären av påtryckningsmedel vid indrivning av underhållsbidrag. Reglerna därom finnes i utsökningslagstiftningen. Beslut om afsoning fattas av och bringas till verkställighet av politimesteren i den ort där den underhållsskyldige uppehåller sig.

Beträffande sinnessjuka gäller att den sjukes närmaste anförvanter har att föranstalta om intagning å sinnessjukhus, när de i lag upptagna förutsättningarna härför är för handen. Vid behov kan därvid polismyndighets bistånd påkallas. I vissa fall, då nämnda anförvanter underlåter att vidtaga erforderliga åtgärder, åligger det polismyndighet att på eget initiativ föranstalta om dylika.

Tvångsmässiga åtgärder för genomförande av undervisning eller vård av psykiskt efterblivna, åndssvageforsorg, beslutas och genomföres beträffande dem som är under aderton år inom ramen för samhällets barnavård, børneforsorgen, och beträffande dem som är över nämnda ålder av åndssvageforsorgcentrets överläkare. För genomförande av tvångsingripande kan vid behov polismyndighets bistånd påkallas.

I *Finland* har socialnämnden att svara för verkställighet av omhändertagandebeslut beträffande barn och ungdom, alkoholmissbrukare, psykiskt efterblivna och försumliga försörjare. I fråga om alkoholmissbrukare gäller dock liksom i Sverige att verkställigheten ankommer på länsstyrelsen, då omhändertagandet skett under hänvisning till vederbörandes farlighet.

Beträffande lösdrivare gäller att beslut om intagning i arbetsanstalt skall bringas till verkställighet av länsstyrelsen medan verkställighet av beslut, varigenom lösdrivare ålagts tvångsarbete, ankommer på justitieministeriets fångvårdsavdelning.

Tvångsintagning å sinnessjukhus kan liksom i de övriga länderna komma till stånd på initiativ av vissa den sjuke närstående personer samt olika myndigheter, hälsovårds- och socialnämnd, polismyndighet, militär befälhavare och föreståndare för anstalt, vari den sjuke är intagen.

I *Norge* ankommer verkställigheten av omhändertagandebeslut beträffande barn och ungdom på vederbörande barnevernsnämnd och beträffande alkoholmissbrukare på edruelighetsnevnd.

I fråga om tvångsmässig intagning av sinnessjuk å sinnessjukhus gäller att den sjukes närmaste anförvanter kan vidtaga åtgärder härför. Under vissa förutsättningar kan vidare olika myndigheter, helserådet, socialkontoret och poliet, föranstalta därom.

2. Den verkställande myndighetens prövning med avseende å det beslut, som skall verkställas

Frågan om en särskild prövning aktualiseras icke i de fall, då den myndighet, som meddelat beslutet om frihetsberövande, även har att föranstalta om verkställigheten därav.

Den prövning, som eljest förekommer i samband med verkställigheten av omhändertagandebeslut, är i allmänhet begränsad till de formella förutsättningarna för beslutets verkställande och de faktiska möjligheterna att genomföra verkställigheten. En prövning i vidare mening kan förekomma i de fall, då icke redan i omhändertagandebeslutet som sådant ligger att det skall verkställas utan frågan om verkställigheten därav är beroende av särskild prövning. Sålunda har i Sverige nykterhetsnämnd och i Finland socialnämnd, på vilken ankommer att föranstalta om verkställighet av beslut om intagning i vårdanstalt för alkoholmissbrukare, att pröva huruvida med hänsyn till omständigheterna beslutet bör bringas till verkställighet eller om villkorligt anstånd med verkställigheten skall meddelas.

I Sverige har vidare vid verkställighet av arbetsföreläggande polismyn-

digheten även att pröva, huruvida förutsättningarna för det beslutade ingripandet är för handen.

3. Återförande av den som avvikit från anstalt eller institution, vari han skall vara intagen

Återförande till anstalt eller institution av den som avvikit därifrån sker efter beslut därom av ledningen för eller särskild befattningshavare vid anstalten eller institutionen. Nytt intagningsförfarande erfordras icke. Formerna för verkställigheten är desamma som vid intagningsbeslutet. För återförandet kan polismyndighets bistånd påkallas.

4. Tidsgräns inom vilken verkställighet skall ha skett

För *Sveriges del* gäller att beslut om tvångsintagning i vårdanstalt för alkoholmissbrukare förfaller, om intagning ej kommit till stånd inom ett år eller i vissa fall två år från det beslutet meddelats. Beslut om omhändertagande för samhällsvård förfaller, om beslutet icke börjat verkställas inom sex månader från den dag det vann laga kraft. Sådant beslut förfaller även om det icke börjat verkställas, innan den som beslutet avser fyllt 18 eller i vissa fall 21 år. Vårdattest som utfärdats för någons intagning å sinnessjukhus skall grunda sig på personlig undersökning, som verkställts högst en månad före den dag då ansökan om intagning göres.

I *Danmark* gäller beträffande ungdom att ungdomsforsorg kan fortgå längst till dess den som beslutet därom avser fyllt 21 år och beträffande sinnessjuka att tvångsintagning å sinnessjukhus icke kan ske med stöd av läkarintyg, som grundar sig på en läkarundersökning, vilken verkställts tidigare än fyra veckor före intagningen.

I *Finland* förfaller beslut om omhändertagande enligt lagen om missbruk av berusningsmedel, därest verkställighet därav icke påbörjats inom två år efter beslutet. För åtgärder på barna- och ungdomsvårdens område gäller en åldersgräns av 18 år. Verkställigheten av utslag, som givits med stöd av lagen om lösdrivare, förfaller om den icke påbörjats, vid utslag som äger verkställas utan hinder av klagan, inom tre år från dagen för utslaget och eljest inom tre år från det utslaget vann laga kraft. Verkställighet som avbrutits må ej återupptagas senare än tre år från avbrottet. Det läkarutlåtande, som skall åtfölja ansökan om intagning på sinnessjukhus, skall grundas på undersökning, som får ha verkställts tidigast 30 dagar före ansökningens ingivande.

I *Norge* gäller att åtgärder inom barna- och ungdomsvårdens ram icke kan förekomma mot den som fyllt 21 år. Ansökan om tvångsintagning å sinnessjukhus skall vara åtföljd av läkarutlåtande grundat på undersökning, vilken icke får ha skett tidigare än 30 dagar före intagningen å sjukhuset.

5. Omhändertagandebeslutets form

I *Sverige* meddelas skriftliga beslut beträffande barn och ungdom, alkoholmissbrukare och lösdrivare. Besluten skall delgivas den som de avser. De beslut som meddelas av länsstyrelsen innehåller besvärshänvisning. Arbetsföreläggande för försumlig försörjare meddelas skriftligen. Ansökan om intagning å sinnessjukhus, vilken medför kvarhållningsrätt, skall vara skriftlig och egenhändigt undertecknad av sökanden. Om beslut om intagning på sjukhuset göres som regel endast journalanteckning.

I *Danmark* gäller att meddelandet av beslut beträffande försumliga försörjare och lösdrivare icke är formbundet. Detsamma gäller i fråga om begäran om polismyndighets medverkan vid verkställigheten. Omhändertagandebeslut kan underställas allmän domstols prövning och den som beslutet avser skall underrättas om möjligheten härtill, när beslutet delges honom eller senast vid själva omhändertagandet.

Børneværnsudvalgs beslut införes i protokoll. Barnets föräldrar skall underrättas om sättet för överklagande av beslutet.

När polismyndighet medverkar vid tvångsintagning å sinnessjukhus användes särskilda blanketter. Avslår justitieministern begäran om utskrivning från sinnessjukhus, skall sökanden underrättas om möjligheten att underställa beslutet allmän domstols prövning.

Beslut om omhändertagande för åndssvageforsorg mot vederbörandes vilja skall meddelas i skriftlig form och vara åtföljt av uppgift om möjligheten att föra talan mot beslutet.

I *Finland* meddelas beslut beträffande alkoholmissbrukare, försumliga försörjare, lösdrivare och psykiskt efterblivna skriftligen. I de fall besluten kan överklagas, lämnas som regel besvärсанvisning.

Beslut enligt lagen om barnskydd är som regel skriftliga. Beslut om s. k. provisoriskt omhändertagande, som kan meddelas av socialnämndens ordförande eller funktionär hos nämnden, är dock ofta icke skriftliga.

Ansökan om intagning å sinnessjukhus skall göras skriftligen.

I *Norge* gäller att beslut beträffande alkoholmissbrukare och barn och ungdom intages i protokoll och delges den som beslutet avser genom utdrag av protokollet med uppgift om möjligheten att föra talan mot beslutet.

Ansökan om intagning å sinnessjukhus kan göras muntligen i närvaro av sjukvårdsläkaren eller skriftligen.

6. Åtgärder för efterspanande av den som icke kan anträffas för verkställighet av meddelat beslut eller som avvikit från anstalt eller institution, i vilken han skall vara intagen

Närmare regler för efterspanandet av personer, som sökes för verkställighet av ett beslut om frihetsberövande, finnes icke. Då fråga är om ingripanden, vid vilka verkställigheten ankommer på samhälleliga vårdorgan, såsom beträffande barn och ungdom, alkoholmissbrukare och psykiskt efterblivna, synes nämnda organ i första hand själva söka uppspara den som omhänder-

tagandebeslutet avser. Om detta icke lyckas, begäres vanligen bistånd av polismyndighet. Hänvändelse göres därvid antingen till närmaste polismyndighet eller, om den söktes vistelseort är känd, till polismyndigheten i denna. Därest den som sökes begivit sig till annat nordiskt land förekommer, att hänvändelse göres direkt till myndigheter i detta.

De verkställighetsåtgärder, som vidtages av polismyndighet, när dess bistånd med verkställigheten av visst beslut påkallas eller verkställigheten direkt åvilar myndigheten, sker inom ramen för polismyndigheternas allmänna verksamhet. Vissa uppgifter om polismyndigheterna i de nordiska länderna och det samarbete som etablerats mellan dem, bl. a. när det gäller efterspanande av personer, som sökes i anledning av samhällsingripande i något av länderna, lämnas i det följande.

Vissa uppgifter rörande polisväsendet i Sverige, Danmark, Finland och Norge

Polisväsendet i Sverige kommer enligt beslut därom vid 1962 års riksdag att bli föremål för en genomgripande omorganisation. Den nya organisationen skall träda i kraft den 1 januari 1965. I följande korta redogörelse behandlas först den nuvarande och därefter den nya ordningen.

I. Sverige

Högsta ledningen inom polisväsendet i Sverige utövas direkt av Kungl. Maj:t (i inrikesdepartementet). Därunder är i Stockholms stad överståthållarämbetet samt i de olika länen länsstyrelsen högsta polismyndighet. Under överståthållarämbetet fungerar polismästaren i Stockholm såsom polischef i huvudstaden. I varje län är under länsstyrelsen landsfogden länspolischef. För städerna Göteborg, Malmö, Norrköping och Helsingborg gäller dock att polismästaren är direkt underställd länsstyrelsen. De lokala polismyndigheterna är med nyssnämnda undantag underordnade landsfogden. De utgöres i städerna av polismästare eller annan polischef (stadsfiskal) samt på landsbygden av landsfiskal. I vissa större städer med polismästare finnes poliskammare, vari handlägges vissa ärenden, som tidigare ankommit på stadens magistrat. Beslutanderätten i poliskammaren tillkommer polismästaren.

Vid sidan av ovannämnda polismyndigheter finnes statspolis. Den centrala ledningen av denna utövas under inrikesdepartementet av statspolisintendenten. Statspolisen är organiserad med särskilda avdelningar i olika delar av landet. Kontakt med statspolisavdelningarna kan erhållas via landsfogden i ifrågavarande län.

För särskilda uppgifter, främst avseende kriminalpolisens verksamhet, finnes Statens kriminaltekniska anstalt, SKA. Anstalten handhar bl. a. olika för polisens verksamhet erforderliga register. Den svarar vidare för

kontakten med I. C. P. O. (International Criminal Police Organization — Interpol) och förmedlar därvid upplysningar till och från motsvarande utländska registraturer och spaningscentraler.

Enligt den nya ordningen kommer polisväsendet att förstatligas. Polisverksamheten fördelas liksom för närvarande på ett antal lokala polisdistrikt. Distrikten kommer att bli förhållandevis stora och omfatta en centralort och dennas naturliga omland. Ledningen av polisverksamheten i distriktet skall ankomma på en polischef, benämnd polismästare. Ledningen av länets polisväsende skall alltjämt ankomma på länsstyrelsen, i vilken inordnas en länspolischef. I den operativa polisverksamheten skall länspolischefen inta en fullt självständig ställning. Såsom centralt polisorgan skall inrättas en rikspolisstyrelse under ledning av en rikspolischef. Styrelsens huvudsakliga uppgifter skall avse inspektion, samordning och rådgivning samt i begränsad omfattning direktivgivning bl. a. i fråga om polisverksamhet, som rör hela riket. Till rikspolisstyrelsen skall överföras bl. a. den verksamhet som nu bedrivs av registraturavdelningen inom Statens kriminaltekniska anstalt.

2. Danmark¹

Polisväsendet i Danmark är statligt med justitieministern såsom högste chef. Under justitieministern utövas ledningen för polisväsendet av rigspolitichefen, politidirektören i Köpenhamn och politimestrene.

Rigspolitichefen har förutom olika administrativa uppgifter att utöva den allmänna tillsynen över polisens arbete. Under honom sorterar olika polisavdelningar, som icke är knutna till viss politikreds, samt utlänningsövervakningen. Till de nämnda specialavdelningarna hör bl. a. rigsregistraturen och centralbureauet för identifikation.

Landet är indelat i ett antal politikredse. Köpenhamn utgör en politikreds, vars chef är politidirektören. Varje politikreds har i övrigt såsom chef en politimester. Politidirektören och politimestrene leder och ansvarar för det polisarbete, som faller på politikredsen.

Poliskåren är uppdelad efter olika polisuppgifter.

Kontakten med Interpol uppehålls av rigspolitichefen.

3. Finland¹

Högsta ledningen för polisväsendet i Finland tillkommer inrikesministeriet, som har en särskild avdelning för polisärenden. Chef för denna är rikspolischefen. Denne biträdes av polisöverinspektören. Avdelningen är indelat i fyra sektioner.

Under inrikesministeriet lyder såsom särskild polismyndighet centralkriminalpolisen, vilken är den nationella centralen för Interpol.

I varje län är länsstyrelsen högsta polismyndighet. Polisärendena hand-

¹ Nordisk Kriminalteknisk tidskrift 1959 nr 6 och 7.

lägges i länsstyrelsen närmast av en polisinspektör. Polisinspektören är med undantag för i städerna Helsingfors, Åbo och Tammerfors även länsåklagare i grövre brottmål.

De lokala polismyndigheterna utgöres av städernas polisnrättningar och länsmansdistrikten på landsbygden.

4. Norge¹

Högsta ledningen för polisväsendet i Norge utövas av Justis- og Politidepartementet. Polisverksamheten fördelas på polisdistrikt, vart och ett vanligen omfattande en eller flera städer och flera landskommuner. Vissa större städer utgör ett eget polisdistrikt. Varje polisdistrikt har såsom chef en politimester. Under politimesteren finnes i städerna politifunksjonærer och i landskommunerna lensmenn. På landsbygden kring vissa större städer står polisverksamheten direkt under ledning av stadens poliskammare eller polistjänstemän sorterande direkt under distriktets politimester.

Specialpolis finnes icke utan politimesteren leder all slags polisverksamhet inom sitt distrikt.

För särskilda undersöknings- och registreringsuppgifter finnes kriminalpolitisen. Denna sorterar direkt under Justis- og Politidepartementet.

Förbindelserna med Interpol sker via Oslo Politikammers kriminalavdelning.

Formerna för kommunikation mellan polismyndigheterna

I det praktiska samarbetet mellan polismyndigheterna i de nordiska länderna tillgodoses behovet av kommunikation *dels* genom direkta kontakter mellan berörda lokala myndigheter och *dels* via de s. k. poliscentralerna, i Danmark Rigspolitichefen, i Finland Centralkriminalpolisen, i Norge Oslo Politikammer och i Sverige Statens kriminaltekniska anstalt. Valet mellan central och lokal förbindelse blir i allmänhet beroende av ärendenas art och lokala förhållanden. Vissa vägledande anvisningar har dock utarbetats av en kommitté, som tillsattes vid den VI nordiska polischefskonferensen i Helsingfors 1955 för att utarbeta riktlinjer för samarbetet mellan de nordiska polismyndigheterna. Anvisningarna publicerades år 1959.¹ Enligt anvisningarna bör för Finlands del, bortsett från den lokala gränskommunikationen, förbindelserna med hänsyn såväl till språklikheterna som till landets polisorganisation företrädesvis gå över centralkriminalpolisen i Helsingfors. Direkt kommunikation kan dock ske med vissa angivna polismyndigheter.

I fråga om Sverige och Norge bör enligt anvisningarna i brådskande ärenden framställning om medverkan göras hos såväl centralmyndigheten som den lokala polismyndigheten. Därest framställning göres hos sistnämnda myndighet, förutsättes att detta anges i framställningen till

centralmyndigheten. Svar skall som regel ställas till den myndighet som begärt den ifrågavarande åtgärden. Därest ett ärende vidareändas till annan polismyndighet, skall sökanden underrättas därom.

I anvisningarna ges närmare regler för vissa ärenden. När det gäller eftersökning eller efterlysning föreskrives att begäran därom beträffande personer med okänd uppehållsort bör göras till poliscentralen. Förmodas vederbörande uppehålla sig i ett bestämt polisdistrikt, kan för Danmarks, Norges och Sveriges del begäran sändas direkt till vederbörande lokala polismyndighet. För Finlands vidkommande skall begäran om eftersökning eller efterlysning ställas till centralkriminalpolisen. Begäran om fastställande av identitet skall riktas till vederbörande lands poliscentral.

För befordrande av olika uppgifter rörande personer, som efterspanas i Sverige,² begagnar sig polisen förutom av meddelanden direkt till berörda polismyndigheter av särskilda spaningspublikationer.

För den direkta kommunikationen mellan olika polismyndigheter är av särskild betydelse de fjärrskriftsanordningar, telexförbindelser, som polisen väsendet förfogar över. Telexanläggningar finnes hos SKA, kriminalpolisen i de större städerna, däribland de flesta residensstäderna, i Trelleborg och Haparanda samt hos utlänningskommissionen. Apparaturen möjliggör inbördes korrespondens samt förbindelse med privata telexanläggningar och utländska polismyndigheter.

De nämnda spaningspublikationerna utges av SKA och utgöres av tidningen Polisunderrättelser (PU) och den s. k. spärrlistan.

PU utkommer varje dag och utsändes till bl. a. samtliga polisdistrikt och centrala polismyndigheter samt till vissa polismyndigheter i Danmark, Finland och Norge. Innehållet upptages under stående rubriker:

A-notis: Efterlysningar av sådan art, att de berättigar till omhändertagande.

B-notis: Återkallande av meddelande under A.

C-notis: Andra underrättelser.

D-notis: Meddelanden om brott, där gärningsmannen är okänd eller ej nöjaktigt identifierad, samt meddelanden om okända döda och om klarlagda brott.

E-notis: Reservnotis.

Efterlysning i A-notisen kan avse personer som skall gripas, hämtas eller omhändertagas samt eljest försvunna personer. Uppgifterna måste vara så fullständiga att vederbörande kan nöjaktigt identifieras med ledning av dem och så att det ej råder någon tvekan om, vilken åtgärd som påkallas.

Varje månad utkommer ett särskilt register, benämnt spaningsbok, som upptar samtliga kvarstående efterlysningar i A-notiser.

Den s. k. spärrlistan utkommer sporadiskt, i regel var tredje månad. Den

² De följande uppgifterna har *dels* erhållits från SKA och *dels* hämtats från N. Fahlander, Kriminalpolitjänt.

utsändes till alla mottagare av PU samt vidare till sjömanshus, arbetsförmedlingar, tullstationer m. fl. Praktiskt taget alla offentliga myndigheter och institutioner kan få meddelanden införda i listan. Meddelandena har ofta karaktären av förfrågningar angående en viss bestämd persons uppehållsort. Något direkt ingripande mot den efterlyste avses ofta icke. Polisman som påträffar en person, som förekommer i spärrelistan, får därför handla efter omständigheterna.

Reglerna om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge

Möjlighet till utlämning för verkställighet av judiciella ingripanden har funnits sedan gammalt och regleras i särskild lagstiftning. Denna omfattar dels en allmän lag om utlämning och dels en lag om utlämning till Danmark, Finland, Island och Norge. I den senare lagen har det med hänsyn till den nära rättsgemenskapen mellan de nordiska länderna ansetts möjligt att borttaga vissa hinder för utlämning, som finnes i den allmänna lagen, och att tillämpa ett enklare förfarande än det som gäller enligt denna.

Åtskilliga av de problem, som i de berörda lagarna fått sin lösning beträffande judiciella ingripanden, möter även vid utlämning för verkställighet av s. k. administrativa frihetsberövanden. Det är med hänsyn härtill anledning att uppmärksamma den reglering, som nämnda lagstiftning innehåller, och då närmast de regler, som finnes i lagen om utlämning till de övriga nordiska länderna.

Den nordiska utlämningslagen har tillkommit genom ett nära lagstiftningssamarbete mellan de berörda länderna, vilket lett till att det konventionssystem, som tidigare tillämpats beträffande utlämning, slopats och ersatts av en ordning, enligt vilken i ettvar av länderna antagits i stort sett likalydande lagar om utlämning för brott inom Norden.

Utlämning skall kunna ske av den som i något av de nämnda länderna är misstänkt, tilltalad eller dömd för där straffbelagd gärning. Utlämning skall grundas på en framställning därom från den stat som önskar utlämning. Den stat som mottagit framställningen äger inom vissa i lagen angivna gränser fritt pröva, huruvida framställningen skall bifallas eller icke. Det förutsättes dock, att en lagligen grundad utlämningsframställning som regel skall efterkommas. Begränsningarna i den nämnda fria prövningen berör dels de fall då framställningen avser prövningslandets egna medborgare och dels vissa fall i vilka med hänsyn till det ifrågavarande brottet eller till prövningslandets eget intresse utlämning allmänt icke anses böra ske.

Svensk medborgare må utlämnas endast, om han vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den stat till vilken utlämning begäres eller den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, varå enligt svensk lag kan följa straffarbete i mera än fyra år.

Utlämning må vidare allmänt icke ske, om i den främmande staten endast

böter kan ådömas för gärningen, såvida ej utlämning samtidigt äger rum för brott, på vilket strängare straff än böter kan följa. Har den som begäres utlämnad dömts för gärning, må utlämning endast ske, om påföljden utgör frihetsstraff eller annat omhändertagande å anstalt. Utlämning för politiskt brott må ske endast om gärningen eller gärning av motsvarande beskaffenhet är i svensk lag belagd med straff och den som begäres utlämnad ej är svensk medborgare. Har här i riket meddelats dom angående det brott, för vilket utlämning begäres, eller beslut om eftergift av åtal för brottet, må utlämning ej ske.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, varå kan följa frihetsstraff i två år eller därutöver, eller som enligt dom emot honom skall undergå frihetsstraff eller eljest omhändertagas på anstalt, må i allmänhet ej utlämnas så länge hindret består. Detsamma gäller, om förundersökning inletts för brott av nyssnämnda svårhetsgrad.

Vid utlämning fästes enligt lagen generellt vissa villkor avsedda att förhindra att den som utlämnas, utan eget samtycke eller särskilt tillstånd från prövningslandets sida, göres till föremål för annat ingripande än det för vilket utlämning påkallats och beviljats.

Behörig att göra framställning om utlämning är polis- eller åklagarmyndighet i den stat som önskar utlämningen. Framställningen kan göras direkt hos vederbörande stats- eller distriktsåklagare, om gärningsmannens uppehållsort i riket är känd, eller hos riksåklagarämbetet. Om icke den som begäres utlämnad samtycker till utlämning eller erkänner den gärning för vilken utlämning begäres, skall framställningen grundas på dom eller beslut, som meddelats i den stat till vilken utlämning skall ske. Vid framställningen skall, i den mån det ej framgår av domen eller beslutet, fogas uppgift om vederbörandes nationalitet och hemvist, brottets beskaffenhet, tid och plats för detta samt tillämpliga straffbestämmelser i den främmande staten. Om möjligt skall vidare signalement lämnas.

Vederbörande åklagare skall så snart framställning om utlämning inkommit skyndsamt verkställa erforderlig utredning enligt de regler som gäller om förundersökning i brottmål. Lämnar den som begäres utlämnad samtycke till utlämning och är ej fråga om politiskt brott, framställning från mer än en stat eller det fall, att den som framställningen avser här i riket skall lagföras för brott, varå kan följa frihetsstraff i två år eller däröver, äger åklagaren, om han finner att hinder mot utlämning ej föreligger enligt lagen eller att utlämning eljest ej bör vägras, meddela beslut om utlämning. Meddelar ej åklagaren beslut om utlämning, ankommer på Konungen att besluta över framställningen. I sådant fall skall, sedan utredningen avslutats, handlingarna i ärendet skyndsamt översändas till justitiedepartementet.

På begäran av den som avses med framställning om utlämning skall frågan huruvida utlämning lagligen kan beviljas prövas av högsta dom-

stolen. Finner högsta domstolen hinder mot utlämning föreligga enligt lagen må framställningen om utlämning icke bifallas.

Under handläggningen av utlämningsärendet äger åklagaren, om den gärning för vilken utlämning begäres eller gärning av motsvarande beskaffenhet är i svensk lag belagd med straff, till främjande av utredningen och för att säkerställa utlämning använda och hos rätten påkalla användandet av tvångsmedel enligt vad som i allmänhet är föreskrivet för brottmål. Beslut av rätten om användande av tvångsmedel gäller tills vidare intill dess ärendet avgjorts eller högsta domstolen, om det bragts under dess prövning, funnit hinder mot utlämning möta. Talan mot rättsens beslut må föras hos högsta domstolen genom besvär utan inskränkning till viss tid.

Beslut om utlämning skall verkställas så snart ske kan. Vid beslut om utlämning kan förordnas, att den som avses med beslutet i avbidan på verkställigheten skall tagas i förvar eller ställas under uppsikt.

Den som är efterlyst för brott, som kan föranleda utlämning, må, om enligt svensk lag frihetsstraff kan följa på gärningen, av polis- eller åklagarmyndighet omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud i avvaktan på begäran om utlämning. Polis- eller åklagarmyndighets beslut om användande av tvångsmedel skall på begäran av den som beslutet avser prövas av rätten, som därvid skyndsamt skall hålla förhandling enligt vad om brottmål är stadgat. Mot rättsens beslut må talan ej föras. Om beslut om användande av tvångsmedel i nu berörda fall skall underrättelse ofördröjligen översändas till polis- eller åklagarmyndighet i den främmande staten. Har framställning om utlämning icke mottagits inom två veckor från det underrättelsen avsändes, skall beslutet omedelbart hävas.

Enligt de ovannämnda allmänna villkoren för utlämning må den som utlämnas i allmänhet icke i den främmande staten åtalas eller straffas för annat brott, som begåtts före utlämningen, eller utlämnas till tredje stat för sådant brott. Efter särskild framställning äger dock Konungen medgiva att vederbörande utan hinder av sagda villkor må ställas till ansvar eller utlämnas till annan nordisk stat. Därest den som framställningen avser begär det, skall framställningen, om icke Konungen finner den böra avslås, underställas högsta domstolens prövning. Finner högsta domstolen hinder möta mot bifall till framställningen, skall den avslås.

Allmän motivering

Efter vissa förberedande undersökningar från utredningens sida har såsom förutskickats i direktiven ett nordiskt utredningssamarbete kommit till stånd. Däri har förutom utredningen deltagit sakkunniga från Danmark, Finland och Norge.

Utredningsarbetet har lett fram till en gemensam rekommendation till lösning av de föreliggande spörsmålen. Rekommendationen innefattar förslag till rättsligt underlag för medverkan vid verkställighet av s. k. administrativa frihetsberövanden samt vissa andra omhändertaganden i annat nordiskt land genom att regler om utlämning intages i med varandra i huvudsak överensstämmande lagar i de olika länderna. Regleringen har utformats efter mönster från lagstiftningen om utlämning för brott inom Norden. Till skillnad från vad fallet är enligt nämnda lagstiftning skall utlämning endast kunna förekomma, då ett verkställbart omhändertagande-beslut föreligger i det land till vilket utlämning påkallas.

De överväganden, som legat till grund för den gemensamma rekommendationen och utformningen av de nämnda lagarna, innefattar en avvägning mellan olika önskemål och synpunkter från de olika ländernas sida.

1. *Behovet av särskild lagstiftning*

De verkställighetsspörsmål, som uppkommer när personer, som skall vara berövade friheten eller omhändertagna enligt beslut i ett nordiskt land, avvikit till något av de övriga länderna, kan i princip lösas på två olika sätt. Personen i fråga kan göras till föremål för ett självständigt ingripande i det land till vilket han begivit sig, vistelselandet, enligt dettas interna rätt eller han kan återföras till det land, i vilket det ursprungliga beslutet meddelats, så att detta kan bringas till verkställighet där.

Det första av de nämnda alternativen erbjuder, bl. a. på grund av de utredningssvårigheter, som är förenade därmed, icke någon praktiskt genomförbar lösning av de nämnda verkställighetsspörsmålen. De olägenheter, som skulle vara förenade med att i vistelselandet ompröva förutsättningarna för ett ingripande, skulle heller icke uppvägas av någon fördel för samhället eller den enskilde.

Det senare alternativet innebär, att myndigheter med verkställighets-

uppgifter i de olika länderna åläggas att medverka till att i beslutslandet meddelade beslut blir genomförda med avseende å personer, som uppehåller sig i annat land. En dylik medverkan förutsätter att de omhändertaganden, som den skall omfatta, i fråga om grunderna för ingripande och verkställighetsformerna har motsvarigheter i de olika länderna eller eljest kan accepteras i dessa. Den genomgång, som under utredningsarbetet skett av lagstiftningen på berörda områden, har givit vid handen, att denna förutsättning i stort sett måste anses föreligga. De skillnader som finnes är, såsom utvecklas i det följande (s. 43), i vart fall icke sådana, att de bör utgöra hinder för en verkställighetsmedverkan. Beträffande innehållet i nämnda lagstiftning hänvisas till de redogörelser, som intagits såsom bilagor i betänkandet (Bil. 4—6).

Det får i övrigt anses vara en naturlig form av nordiskt samarbete att verkställighet av beslut av olika myndigheter i de nordiska länderna i den mån så erfordras kan påkallas även i annat nordiskt land än det i vilket beslutet meddelats. I detta hänseende torde, vid sidan av beslut om vissa andra tvångsåtgärder, beslut om frihetsberövande vara de som främst är av betydelse. Enighet har därför rått om att en verkställighetsmedverkan av angivet slag bör lämnas.

Av de uppgifter, som erhållits från olika myndigheter och institutioner och som redovisats i det föregående, framgår att myndigheterna i de olika länderna redan på olika sätt medverkar vid återförande till beslutslandet. Det har under hänvisning härtill ifrågasatts, om icke de föreliggande verkställighetsproblemen i praktiken finner en tillfredsställande lösning utan särskilda regler. På grund härav har de inledande övervägandena under utredningsarbetet kommit att gälla frågan om behov föreligger av en närmare reglering på förevarande område.

De uppgifter, som inhämtats rörande förekomsten av fall i vilka verkställighet av beslut om frihetsberövande försvårats eller hindrats av att den som beslutet avsett avvikit till annat nordiskt land, upptar några tiotal dylika fall om året för Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsammans. De erhållna uppgifterna är ungefärliga och det torde finnas anledning att antaga, att avvikande till grannland förekommit i något större omfattning än vad som framkommit vid de företagna undersökningarna. De avviknas uppgifter om var de uppehållit sig under sin bortovaro kan sålunda förmodas ofta ha varit ofullständiga. Det synes vidare icke osannolikt, att ovetskap om att den avvikne begivit sig till ett av grannländerna eller avsaknaden av särskilda regler för ett återförande därifrån kan ha medfört, att åtgärder för att få vederbörande efterspanad i ifrågavarande land icke vidtagits.

Flertalet av dem som innefattas i de erhållna uppgifterna synes ha kunnat återföras. Med stöd av vilka regler återförandet skett har uppgivits endast i några fall. I dessa har i allmänhet utlänningslagstiftningens bestäm-

melser tillämpats. I flera fall ger uppgifterna närmast vid handen, att återförandet skett genom ett formlöst förfarande efter direkta kontakter mellan lokala polismyndigheter i de berörda länderna.

Att antalet avvikanden till annat nordiskt land enligt de redovisade uppgifterna varit förhållandevis litet och att ett återförande i allmänhet kunnat ske innebär emellerid icke att regler om utlämning för verkställighet av här aktuella frihetsberövanden skulle vara obehövlige. Uppgifterna från Finland och Sverige upptar fall, där ett återförande icke kunnat ske men där det kan antagas, att det skulle ha kunnat komma till stånd, därest regler om utlämning funnits. Olika myndigheter i de nämnda länderna har vidare uttalat önskemål om ett närmare reglerat utlämningsförfarande. I anslutning till de redovisade uppgifterna kan för övrigt anmärkas, att det med ökade möjligheter att resa och taga arbete inom Norden kan befaras, att avvikandena till annat nordiskt land kommer att öka.

För alla fall av återförande, som har karaktären av tvångsingripande, gäller, att det förfarande enligt vilket åtgärden genomföres måste innefatta ur rättssäkerhetssynpunkt nödiga garantier för den enskilde. På de områden, där vårdsynpunkter gör sig gällande, är därjämte särskilt angeläget att återförandet kan ske utan onödigt dröjsmål och med erforderligt beaktande av det föreliggande vårdbehovet. Det får förutsättas att hänsyn till ovannämnda synpunkter tas i de fall i vilka återförande för närvarande sker. Det är emellertid angeläget att en rättsgrund finnes för återförandet och att det kan ske enligt regler, som utformats med tanke på det ändamål åtgärden skall tjäna. Behov av ett närmare reglerat utlämningsförfarande får därför anses föreligga.

2. Lagstiftningens omfattning

De frihetsberövanden, vilka i princip kan komma i fråga för en reglering av möjligheterna att genom utlämning medverka vid verkställighet av beslut, som meddelats i annat nordiskt land, är att finna på många olika områden och företer sinsemellan betydande olikheter. De låter sig på grund härav och på grund av de skillnader, bl. a. beträffande prövningsförfarandet, som föreligger mellan varandra motsvarande ingripanden i de olika länderna, icke tillfredsställande karakteriseras i en gemensam beteckning. Med utgångspunkt från de ingripanden, för vilka internordisk verkställighet redan finnes reglerad genom lagen om utlämning för brott inom Norden, kan dock en avgränsning av utredningsområdet ske så, att inom detta anges falla frihetsberövanden, vilka icke utgör straff eller annan ansvarspåföljd eller tvångsåtgärd i samband med lagföring för straffbelagd gärning. Flertalet ingripanden torde kunna inordnas i följande gruppindelning:

1. ingripanden enligt lagstiftning om nykterhetsvård
2. » » » » barna- och ungdomsvård
3. » » » » vård av psykiskt sjuka
4. » » » » undervisning och vård av psykiskt efterblivna
5. » » » » försumliga försörjare
6. » » » » lösdrivare
7. » enligt hälso- eller sjukvårdslagstiftning (ex. isolering, in- tagning å sjukhus i vissa fall)
8. » som har karaktären av påtryckningsmedel (ex. häktande av tredskande vittne eller konkursgäldenär)
9. » som har karaktären av säkringsåtgärder (ex. förvarsta- gande enligt utlänningslagstiftning eller försvars- eller gränsövervakningsförfattningar)
10. » som har karaktären av preventivarrest (ex. omhändertaga- nde enligt polisinstruktionen eller med stöd av för- fattningar rörande ordningen och säkerheten vid olika tra- fikanläggningar).

Vilka frihetsberövanden en reglering bör omfatta synes i första hand böra bli beroende av på vilka områden behov av medverkan vid verkställighet av beslut, som meddelats i annat nordiskt land, visat sig föreligga. Av de i det föregående redovisade uppgifterna framgår, att de personer som avvikit huvudsakligen varit sådana som omhändertagits inom nykterhetsvården, barna- och ungdomsvården samt sinnessjukvården. Från finsk sida redovisas härjämte åtskilliga fall avseende försumliga försörjare. En reglering avsedd att tillgodose enbart det vid de berörda undersökningarna framkomna praktiska behovet skulle följaktligen kunna begränsas till beslut på nämnda vårdområden samt beträffande försumliga försörjare.

Under de nordiska överläggningarna har övervägts möjligheten att göra en ifrågasatt reglering tillämplig på alla slag av beslut om frihetsberövande med undantag av dem som avses i lagen om utlämning för brott till de övriga nordiska länderna. Därigenom skulle erhållas en allmän reglering av verkställigheten av beslut om frihetsberövande inom Norden. Från dansk sida har vidare anförts att regleringen på barnavårdens område borde utsträckas till att omfatta även sådana omhändertaganden, vilka icke är att hänföra till frihetsberövanden.

Vad gäller beslut om frihetsberövande har utredningen för sin del icke haft något att erinra emot att ge den tilltänkta lagstiftningen den vidare omfattning som ovan berörts. I vart fall har det synts utredningen önskvärd att även beslut beträffande lösdrivare och psykiskt efterblivna medtages. Från finsk och norsk sida har vad beträffar frihetsberövanden uttalats, att lagstiftningen åtminstone tills vidare borde begränsas till de grupper,

som är av större betydelse. På grundval av det anförda har de sakkunniga enats om att förorda en reglering omfattande beslut, som meddelats inom ramen för de olika ländernas lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, undervisning och vård av psykiskt efterblivna samt åtgärder mot försumliga försörjare och lösdrivare.

De omhändertaganden på barnavårdens område, som enligt de danska sakkunniga borde föras in under regleringen, oaktat de icke är att uppfatta såsom frihetsberövanden, utgöres av omhändertaganden, som icke kan ske mot föräldrarnas vilja eller avser barn, som övergivits av föräldrarna eller vilkas föräldrar avlidit (31 § BvL). Såsom skäl för att utvidga regleringen till att omfatta även dessa omhändertaganden har anförts, att det i vissa fall synes kunna bli beroende av tillfälligheter vilken form som väljes vid genomförandet av ett omhändertagande. De omhändertagna kan vidare, oberoende av i vilken ordning omhändertagandet skett, komma att placeras på ett likartat sätt. Om i dylikt fall omhändertagna av olika kategorier avviker samtidigt, blir från praktisk synpunkt av betydelse att samma regler för återförandet kan tillämpas beträffande samtliga avvikna.

De finska sakkunniga har förklarat sig icke ha något att erinra emot att utlämning möjliggöres även vid nämnda omhändertaganden på barnavårdens område. Från norsk sida har anförts att det norska socialdepartementet i första hand förordat att lagstiftningen begränsas till ingripanden, som är att hänföra till frihetsberövanden. Då den föreslagna utvidgningen dock skulle kunna godtagas, har de norska delegerade i det till betänkandet fogade utkastet till lagtext anslutit sig till den danska formuleringen av 1 §.

Utredningen anser att beaktansvärda principiella skäl talar för att den gränsdragning mellan frihetsberövanden och andra ingripanden, som i övrigt upprätthållits, icke frångås på ett enstaka område. Då det totala antalet hemsändningsfall är förhållandevis litet och avvikanden kan antagas främst förekomma bland de ungdomar som omhändertagits i annan ordning än den nu berörda, synes något större praktiskt behov av den föreslagna utvidgningen av lagstiftningens omfattning på barnavårdens område icke föreligga. Under sådana förhållanden har utredningen för sin del stannat för att förorda att lagstiftningen begränsas till att avse frihetsberövanden.

Det slutliga avgörandet i den ovan behandlade frågan bör enligt utredningen lämpligen träffas på grundval av de vidare nordiska överläggningar, som får förutsättas komma till stånd rörande den planerade lagstiftningen. Därest enighet skulle vinnas om det danska förslaget att på barnavårdens område göra lagstiftningen tillämplig även på omhändertaganden, som icke är att hänföra till frihetsberövanden, bör enligt utredningen den erforderliga omformuleringen av den föreslagna svenska lagtexten (1 §) ske så, att undantaget på barnavårdens område klart markeras. I enlighet härmed föreslår utredningen att i dylikt fall 1 § första stycket gives följande lydelse: »Den

som enligt beslut i Danmark, Finland, Island eller Norge skall vara berövad friheten eller eljest omhändertagen enligt vederbörande lands lagstiftning om barna- och ungdomsvård eller vara underkastad frihetsberövande enligt lagstiftningen om nykterhetsvård, . . . sägs.»

Det bör i detta sammanhang framhållas att de förslag till dansk, finsk och norsk lagtext, som fogats såsom bilagor till betänkandet, även i andra hänseenden än det nu berörda är att anse såsom preliminära.

Vad gäller förutsättningarna för en reglering med hänsyn till föreliggande olikheter i fråga om grunderna för ingripande och prövningsförfarandet i de olika länderna är att anmärka, att från vissa av de berörda områdena finnes exempel på, att ett ingripande, som kan ske i ett land, icke kan förekomma eller saknar direkt motsvarighet i ett annat. Sålunda gäller på nykterhetsvårdslagstiftningens område, att i Finland och Norge men icke i Danmark och Sverige ingripande, förutom mot alkoholmissbrukare, kan förekomma även mot missbrukare av narkotika. För Norges del gäller i motsats till vad fallet är i Danmark, Finland och Sverige, att frihetsberövande icke kan ske med stöd av lagstiftningen rörande psykiskt efterblivna och att frihetsberövande på grund av försummelse av försörjningsplikt endast kan förekomma i form av ansvarspåföljd. För Danmarks del gäller vidare, att det frihetsberövande av försumlig försörjare, som innefattas i det danska institutet »afsoning» och som regleras i utsköningslagstiftningen, icke har någon direkt motsvarighet i Finland, Norge och Sverige. Det har syntts de sakkunniga önskvärt att även i de fall en skillnad av nu angivet slag föreligger det beslutade frihetsberövandet godtages i vistelselandet och att reglerna om utlämning utformas så, att utlämning för verkställighet av frihetsberövandet i allmänhet kan ske.

3. Villkoren för utlämning

Den lagstiftning om utlämning för verkställighet av vissa beslut, vilken enligt det föregående förutsättes komma till stånd, berör vissa angivna områden och utgår från ett allmänt konstaterande, att ur rättssäkerhetsynpunkt förutsättningar föreligger för medverkan vid verkställighet av ifrågavarande beslut. I det enskilda fallet blir under sådana förhållanden föga utrymme över för skälighetsavgöranden med avseende å det aktuella ingripandet. Även andra omständigheter än de som ligger till grund för det återopade beslutet blir emellertid av betydelse i utlämningshänseende. Sålunda kan den enskildes förhållanden under tiden efter det aktuella beslutet, särskild anknytning till vistelselandet eller anspråk från dettas sida på den som begärts utlämnad innefatta skäl att icke medge utlämning. Huruvida utlämning skall ske, bör därför bli beroende av en prövning i vistelselandet.

De undantagssituationer, i vilka utlämning kan behöva vägras, är svåra

att överblicka och synes i allmänhet mindre väl lämpa sig för en närmare reglering. Då därjämte utlämningsreglerna om möjligt icke bör belastas med tyngande undantagsbestämmelser, synes i vad avser flertalet fall böra överlämnas åt vederbörande myndigheter i vistelselandet att efter omständigheterna avgöra, huruvida skäl att icke medge utlämning föreligger. I överensstämmelse härmed föreslår de sakkunniga, efter mönster från lagen om utlämning för brott inom Norden, att medverkan vid verkställighet av beslut i annat land icke ålägges vistelselandet såsom en skyldighet utan utformas som en legal möjlighet. Även om utlämning således icke göres obligatorisk, får i betraktande av den ömsesidighet, varå lagstiftningen vilar, förutsättas att en lagligen grundad framställning om utlämning som regel bifalles, om inte särskilda skäl är däremot. Då flertalet fall kommer att avse personer, som avvikit, torde det för övrigt komma att ligga i vistelselandets intresse att medverka vid utlämning.

Att den enskildes förhållanden efter beslutet om frihetsberövande ger anledning till tveksamhet, huruvida en framställning om hans utlämnande bör tillmötesgå, synes företrädesvis kunna uppkomma i fall, då lång tid förflutit efter det nämnda beslutet. Vanligen torde bli fråga om fall, i vilka igångsatta efterspaningar givit resultat först efter avsevärd tid. Mot utlämnande och verkställighet av det beslutade frihetsberövandet kan i sådana fall tala, att vederbörande anpassat sig till nya förhållanden, att på grund därav eller andra omständigheter de skäl, som legat till grund för det tidigare beslutet, icke längre äger samma giltighet som vid tiden för detta eller att han i vistelselandet skall vara föremål för sådan vård från samhällets sida, som icke låter sig förena med eller ersättas av det ingripande, för vars verkställande utlämning påkallas. Innan i nu berörda fall avgörande träffas i frågan om utlämning, bör vederbörande myndighet i beslutslandet informeras om de föreliggande omständigheter, som anses vara av betydelse då det gäller verkställigheten av det beslutade frihetsberövandet.

Även när den som begäres utlämnad har särskild anknytning till vistelselandet, kan i vissa fall vara tveksamt, huruvida utlämning bör ske. Vad gäller de aktuella vårdområdena (nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka samt vård och undervisning av psykiskt efterblivna) torde ingripande som regel endast förekomma beträffande personer, som stadigvarande uppehåller sig i beslutslandet eller eljest hör hemma i detta. I vart fall kan antagas, att från beslutslandets sida intresse av ett återförande av den som avvikit endast föreligger beträffande sådana personer. Att den som begäres utlämnad har anknytning även till vistelselandet synes under sådana förhållanden i allmänhet icke böra utgöra hinder för utlämning. Det anförda torde i huvudsak äga tillämpning även i fråga om ingripanden mot lösdrivare.

Vad angår försumliga försörjare kan finnas intresse av att ingripa även

mot personer med ringa eller ingen anknytning till beslutslandet. Därest verkställighetsåtgärder kan påkallas i annat nordiskt land, är icke uteslutet att tänka sig ingripanden också mot personer, som vistas i sådant land. Vid beslut om frihetsberövande, som fattats medan den försörjningspliktige finnes i beslutslandet eller kort tid efter det att han lämnat detta, synes i allmänhet utlämning böra medgivas, om icke särskilda skäl föranleder till annat. Meddelas däremot dylikt beslut beträffande någon, som sedan en längre tid uppehållit sig i vistelselandet, synes den anknytning till sistnämnda land, som därigenom uppkommit, vanligen böra leda till att utlämnande icke medgives.

Av de omständigheter, som kan markera samhörighet med vistelselandet, intar medborgarskap i detta en särställning. Ett särskilt skydd tillkommer i allmänhet medborgare i det egna landet. Detta bör gälla även vid utlämning för verkställighet av beslut varom i detta sammanhang är fråga. Vad först angår de aktuella vårdområdena kan i enlighet med det resonemang, som utvecklats i det föregående, antagas, att det endast under särskilda betingelser förekommer, att medborgare i annat nordiskt land göres till föremål för ingripande och att han, därest han avviker till sitt medborgarland, begäres återförd därifrån. I allmänhet torde i dylika fall vara fråga om vårdbehov, som av olika skäl anses bäst kunna tillgodoses i beslutslandet. Såsom exempel på en dylik situation kan tänkas, att från danska barnavårdsmyndigheters sida omhändertagande beslutas beträffande barn till svenska föräldrar bosatta i Danmark. Därest i dylikt fall barnet avviker till Sverige, synes naturligt att ett återförande till Danmark kan ske.

Något behov av att kunna återföra lösdrivare, vilka begivit sig till sitt medborgarland torde icke finnas. Vad åter angår ingripanden mot försumliga försörjare är att beakta att såsom ovan anförts intresse kan finnas av att inskrida även mot personer bosatta i annat nordiskt land, därest åtgärder för verkställighet av ett meddelat beslut kan vidtagas i detta. De konsekvenser, som möjligheten till utlämning av försumliga försörjare därigenom kan få, inger betänkligheter i fråga om medborgare i vistelselandet. Nämnda möjlighet torde på grund härav icke böra omfatta det egna landets medborgare. För att tillgodose behovet av ingripande vid försummelse av försörjningsplikt inom Norden borde i stället kunna övervägas att inom ramen för lagstiftningen om åtgärder mot försumliga försörjare skapa möjlighet att på begäran av försörjningsberättigad eller myndighet i annat nordiskt land inskrida med frihetsberövande i vistelselandet. För Danmarks del erbjuder reglerna om »afsoning» av underhållsbidrag redan en dylik möjlighet.

I överensstämmelse med det ovan anförda föreslår utredningen, att utlämning av den som är medborgare i vistelselandet endast skall kunna ske, om han har hemvist i det land, vari det aktuella beslutet meddelats, och detta avser vård, som lämpligen bör beredas honom i nämnda land.

De sakkunniga har övervägt att därjämte, efter mönster från lagstiftningen om utlämning för brott till annat nordiskt land, uppställa två års bosättning i beslutslandet såsom förutsättning för utlämning. Med hänsyn till kravet på att utlämningen skall vara ur vårdsynpunkt ändamålsenlig har emellertid icke ansetts erforderligt att föreskriva en dylik tidsgräns för bosättningen. Den nämnda begränsningen av möjligheterna till utlämning har med hänsyn till sin betydelse ansetts böra komma till uttryck i ett särskilt undantagsstadgande.

Huruvida anspråk från vistelselandets sida på den som begäres utlämnad skall anses utgöra hinder för utlämning, blir beroende av anspråkets art. Skall den som avses med framställningen om utlämning för undergående av ansvarspåföljd vara intagen i anstalt, kan utlämning i förevarande ordning icke komma ifråga. Även annat omhändertagande i anstalt i vistelselandet torde i vissa fall böra leda till att begäran om utlämning icke villfares. Då emellertid hänsynstagande till vårdsynpunkter eller andra särskilda skäl kan motivera att utlämning ändock sker, torde ett omhändertagande icke böra utgöra något absolut hinder därför. Ett motsvarande betraktelsesätt kan anläggas, när framställningen om utlämning avser någon som i vistelselandet är åtalad eller enligt ännu icke avslutad förundersökning är misstänkt för brott. Särskild hänsyn torde därvid böra tas till det ifrågavarande brottets art och den påföljd, som det kan tänkas medföra. I vissa fall kan lämplighets-skäl tala för att vederbörande i stället för att åtalas eller dömas till frihetsstraff får undergå den behandling, som avses i det beslut, för vilket utlämning påkallas. Att taga ställning till en sådan lösning bör i första hand ankomma på åklagaren vid prövningen av åtalsfrågan och, om åtal väckts, på domstolen vid bestämmande av brottspåföljden. Dessa myndigheter torde därför i förekommande fall böra under rättas om framställningen om utlämning och det beslut, som ligger till grund för denna.

En i praktiken sannolikt sällan uppkommande situation, vilken kan ge anledning till särskilda överväganden, är den, att framställning om utlämning föreligger från två länder beträffande en och samma person. I dylikt fall synes böra bero av omständigheterna till vilket land en eventuell utlämning skall ske. Till de omständigheter, som kan tänkas utöva inflytande på avgörandet, hör vederbörandes nationalitet och hemvist, ingripandenas art och tidsföljden mellan de beslut, varå framställningarna grundas.

I likhet med vad som gäller enligt lagstiftningen om utlämning för brott till de övriga nordiska länderna bör även utlämning i förevarande sammanhang ske under ett allmänt förbehåll, att utlämnandet icke får utnyttjas för ovidkommande syften. Den som utlämnas bör sålunda icke i beslutslandet kunna göras till föremål för frihetsberövande, vilket beslutats före utlämnandet och för vilket utlämning icke skulle ha kunnat ske en-

ligt den aktuella lagstiftningen. Den som utlämnats bör ej heller kunna överföras till tredje stat för verkställighet av dylikt frihetsberövande. Undantag från dessa regler bör dock kunna gälla för de fall, då vederbörande samtycker till åtgärden eller då han, innan åtgärden vidtagits, haft skälig tid på sig att ånyo lämna beslutslandet men underlåtit att göra detta. Möjlighet torde vidare böra finnas att efter särskild framställning därom medge undantag från de sålunda vid utlämningen förbundna allmänna villkoren. I fråga om utformningen av nu berörda regler har ansetts tillfyllest att i den föreliggande lagstiftningen intaga en hänvisning till de motsvarande regler, som finnes i den nämnda lagstiftningen om utlämning för brott.

Den föreslagna ordningen bygger på förutsättningen, att för utlämning gällande villkor skall respekteras i det land till vilket utlämningen sker. Att genom särskilda regler skapa garantier för att så blir förhållandet torde icke vara erforderligt. Frågan om beslutslandets bundenhet av nämnda villkor synes för övrigt få beaktas i samband med förordnande om lagstiftningens tillämpning beträffande viss stat.

4. Förfarandet

Regleringen av möjligheterna till utlämning bör enligt de sakkunniga lämpligen genomföras på så sätt att med varandra i stort sett överensstämmande lagar därom antages i de olika länderna. Målsättningen bör vidare vara att söka åstadkomma en ordning som förenar största möjliga enkelhet med betryggande rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.

Kravet på överensstämmelse mellan lagarna gäller framför allt villkoren för utlämning. I fråga om förfarandet kan de olikheter, som finnes mellan länderna i vad avser det allmänna förvaltningsförfarandet, medföra, att vad som i visst hänseende är lämpligt i ett land icke är lika lämpligt i ett annat. Särskilt gäller detta beträffande formerna för prövningen. Reglerna i varje land bör därför i sådant hänseende kunna anpassas efter förhållandena i detta. Så långt det är möjligt bör emellertid enhetliga regler eftersträvas även för förfarandet.

Upptagande av fråga om utlämning bör vara beroende av en framställning därom från beslutslandets sida. Att göra sådan framställning bör i första hand ankomma på den myndighet, som i beslutslandet har att föranstalta om verkställighet av det ifrågavarande beslutet. Av den redogörelse, som i det föregående lämnats för verkställigheten av vissa beslut i Danmark, Finland, Norge och Sverige, framgår, vilka myndigheter som därvid närmast kommer i fråga. Endast i några fall har uppgiften att föranstalta om verkställighet lagts direkt på polismyndighet. Flertalet av de myndigheter och organ, på vilka uppgiften ankommer, är emellertid vid verkställighet, som förutsätter tvångsutövning, hänvisade till att begära bistånd från polisens sida. Det praktiska genomförandet av de nämnda be-

sluten kommer därigenom som regel att åvila vederbörande polismyndighet. Bland de åtgärder, denna har att vidtaga för efterspanande och gripande av den som avses med beslutet om frihetsberövande, ingår även, när så erfordras, att direkt eller via vederbörande poliscentral ta kontakt med myndigheter i grannländerna. Under sådana förhållanden är naturligt att polismyndigheten i förekommande fall även gör framställning om utlämning och i vistelselandet anses behörig att göra sådan framställning. På polismyndigheten ankommer därvid att svara för att den äger befogenhet därtill. Finner polismyndigheten det vara tveksamt, om dess medverkan vid verkställigheten är avsedd att omfatta även ett eventuellt återförande från annat nordiskt land, bör polismyndigheten hos den myndighet som har det slutliga avgörandet beträffande verkställigheten efterhöra, huruvida den som avvikit skall begäras utlämnad.

Med hänsyn till arten av de verkställighetsåtgärder, som framställning om utlämning ger anledning till i vistelselandet, bör sådan framställning lämpligen göras hos polismyndighet i detta. Eftersom även från beslutslandets sida polismyndighet i allmänhet kan väntas medverka, bör det praktiska förfarandet i samband med framställning om utlämning kunna bygga på det samarbete, som utvecklats mellan polismyndigheterna i de nordiska länderna.

Framställning om utlämning bör leda till att den som avses därmed efterspanas i vistelselandet. Är den söktes vistelseort känd, kan spaningarna begränsas till denna och ske genom den lokala polismyndigheten. I motsatt fall kan efterspaningarna behöva omfatta hela landet och ansvaret för dem torde böra åvila en central myndighet. Att fungera såsom en sådan myndighet bör ankomma på vistelselandets poliscentral. Att poliscentralerna i de olika länderna med hänsyn till sin övriga verksamhet är lämpade för denna uppgift torde framgå av den redogörelse för polisväsendet i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som lämnats i det föregående.

Erforderliga kontakter bör kunna tagas direkt mellan berörda lokala myndigheter i de olika länderna. I de fall detta av praktiska skäl icke är möjligt eller lämpligt kan enligt den nyssnämnda redogörelsen förbindelse mellan myndigheterna förmedlas av poliscentralerna. Någon reglering av de kommunikationsmedel, som i olika fall bör användas, torde icke behöva ske.

I överensstämmelse med det anförda bör enligt de sakkunniga framställning om utlämning kunna göras antingen till polismyndigheten i den ort, där den som begäres utlämnad uppehåller sig, eller, därest detta icke är möjligt eller lämpligt, till en central myndighet genom förmedling av vistelselandets poliscentral, för Sveriges del Statens kriminaltekniska anstalt.

För att den tilltänkta regleringen på ett tillfredsställande sätt skall kunna tjäna sitt ändamål är angeläget att det prövningsförfarande, som tar vid

när den som avses med framställning om utlämning påträffas, göres enkelt. Detta bör enligt de sakkunniga också vara möjligt med hänsyn till de allmänna förutsättningar, som kommer att ligga till grund för regleringen, och till det förhållandet att vid utlämning, varom i förevarande sammanhang är fråga, alltid skall finnas ett verkställbart beslut i det andra landet. Detta är icke alltid förhållandet i de fall, som omfattas av lagstiftningen om utlämning för brott till de nordiska länderna, vilken lagstiftning i olika avseenden fått tjäna såsom mönster för regleringen. Förutsättningarna för utlämning är i nämnda fall icke på samma sätt bestämda. Det bakomliggande sakförhållandet är sålunda icke alltid slutligt prövat och invändningar från den enskildes sida med avseende å detta måste beaktas vid prövningen i vistelselandet. Ett enklare förfarande än det som gäller enligt nämnda lagstiftning bör därför kunna tillämpas.

Enligt de sakkunniga bör prövningen ankomma på de verkställande myndigheterna i vistelselandet och i första hand anförtros åt vederbörande lokala myndigheter. De sakkunniga föreslår därför, att framställning om utlämning skall upptagas till prövning av polismyndigheten i den ort där den som begäres utlämnad uppehåller sig och att polismyndigheten i de fall, då framställningen uppenbarligen bör bifallas, skall äga besluta om utlämning. Ger framställningen anledning till särskilda överväganden, skall avgörandet däremot ankomma på överordnad myndighet.

Kompetensfördelningen mellan den lokala polismyndigheten och vederbörande högre myndighet samt frågan om i vilken utsträckning nämnda fördelning skall behöva regleras i lagen tillhör de områden, där förhållandena befunnits motivera vissa skillnader i reglerna länderna emellan. För Finlands, Norges och Sveriges del har den lokala polismyndighetens behörighet att besluta ansetts böra närmare regleras i lagen. Utredningen föreslår för Sveriges del att polismyndigheten ges behörighet att besluta om utlämning i de fall då den som begäres utlämnad samtycker till att bli återförd till beslutslandet och att länsstyrelsen tillägges beslutanderätten i fråga om utlämning, om samtycke icke lämnas eller anledning förekommer att avslå framställningen om utlämning. En liknande ordning föreslås från norsk sida. Avgörandet i de ärenden, vari polismyndigheten icke skall äga besluta, skall emellertid enligt det norska lagförslaget ankomma på justisdepartementet. Även i det finska lagförslaget göres polismyndighetens behörighet beroende av att samtycke till utlämning lämnats av den som avses med framställningen därom. Lämnas samtycke skall nämligen polismyndigheten äga besluta i saken. Undantag härifrån skall dock gälla i alla fall, då den som begäres utlämnad är misstänkt eller åtalad för brott varå kan följa frihetsstraff. I de fall då polismyndigheten icke är behörig skall liksom enligt utredningens förslag beslutanderätten tillkomma länsstyrelsen. De danska sakkunniga förordar för Danmarks del,

att en allmän behörighet att besluta i fråga om utlämning tillägges vederbörande polismyndighet i lagen men att polismyndigheten i vissa fall, varom anvisningar skall kunna ges i administrativ ordning, åläggas att hänskjuta avgörandet till justitsministeriet.

I det danska och det norska lagförslaget har slutligen intagits en hänvisning till möjligheten för den enskilde att underställa frågan, huruvida villkoren för utlämning enligt lagen är uppfyllda, allmän domstols prövning.

Att utredningen ansett sig böra på angivet sätt begränsa polismyndighets behörighet sammanhänger med de i Sverige gällande allmänna reglerna om överklagande av administrativa myndigheters beslut och med önskemålet att åstadkomma ett snabbt förfarande. Göres icke polismyndighetens behörighet att besluta om utlämning beroende av att den som begäres utlämnad samtyckt till åtgärden, torde för polismyndighetens beslut böra gälla att verkställighet ej må ske förrän beslutet vunnit laga kraft. Den klagorätt som bör medgivas den som begäres utlämnad skulle nämligen bli av ringa värde om omedelbar verkställighet kunde ske. En vidare behörighet för polismyndighet att besluta om utlämning skulle under angivna förhållanden sannolikt medföra ett i flertalet fall onödigt och besvärligt dröjsmål med verkställigheten och därmed motverka den snabbhet i förfarandet som bör eftersträvas. Olägenheterna skulle kunna mildras genom införande av en möjlighet för den som beslutet avser att avge nöjdförklaring. Med en sådan lösning skulle dock polismyndigheten, efter det att den meddelat sitt beslut, nödgas ta kontakt med den som skall utlämnas för att efterhöra dennes inställning. Den som beslutet avser skulle vidare även i klara utlämningsfall kunna vägra att avge nöjdförklaring och vid överklagande utnyttja hela klagotiden.

Enligt den föreslagna ordningen förutsattes, att den som avses med framställning om utlämning redan vid den första kontakten med polismyndigheten avkräves besked, huruvida han samtycker till utlämning eller icke. Lämnar han samtycke, skall polismyndigheten kunna besluta om utlämning. I dylikt fall torde den som avses med beslutet icke behöva medgivas klagorätt däremot. I vart fall bör beslutet kunna omedelbart verkställas. Det kan antagas att, när framställning om utlämning göres, förutsättningarna för bifall därtill som regel kommer att vara för handen. Det är vidare sannolikt, att den som avses med framställningen i allmänhet även kommer att finna sig i sin situation och samtycka till att bli återförd till beslutslandet. Den föreslagna ordningen medför under sådana förhållanden att i flertalet fall utlämning kan ske utan dröjsmål. Lämnas icke samtycke, bör framställningen skyndsamt översändas till länsstyrelsen. Dennes beslut bör, i vart fall då samtycke till utlämning vägrats av tredska eller utan egentliga skäl, kunna meddelas snabbt, sannolikt inom en eller ett par dagar. Såsom berörts i det föregående kan särskilda omständig-

heter undantagsvis medföra att framställningen om utlämning bör avslås. Detta kan inträffa även i fall, då den som begäres utlämnad samtycker till utlämning. Då ett avslag å en sådan framställning i allmänhet torde böra föregås av särskilda överväganden rörande de föreliggande omständigheterna, har avgörandet i de fall i vilka fråga därom uppkommer ansetts alltid böra ankomma på den överordnade myndigheten, d. v. s. länsstyrelsen.

Utlämning av den som motsätter sig ett återförande till beslutslandet förutsätter, att vederbörande myndigheter i vistelselandet äger utöva det tvång, som ur verkställighetssynpunkt kan visa sig erforderligt. Detta gäller självfallet vid genomförandet av ett meddelat beslut om utlämning. Även under det förfarande, som föregår avgörandet i utlämningsärende, torde emellertid föreligga behov av att kunna inskrida med tvångsåtgärder. Erforderliga regler härom bör inrymmas i lagen.

Användandet av tvångsmedel har ansetts böra begränsas till sådana fall i vilka den ifrågavarande åtgärden är påkallad för att säkerställa verkställigheten av ett utlämningsbeslut. I överensstämmelse härmed har i de olika lagförslagen såsom förutsättning för vidtagande av tvångsåtgärd uppställts, att det skäligen kan befaras, att den som avses med framställningen om utlämning avviker eller annorledes undandraget sig utlämning.

Såsom tvångsåtgärder har ansetts böra komma i fråga tillfälligt omhändertagande och reseförbud. Då den enskildes rörelsefrihet icke bör inskränkas i vidare mån än som är oundgängligen påkallat av omständigheterna, bör för valet mellan de nämnda åtgärderna gälla, att omhändertagande endast bör tillgripas, därest reseförbud bedömes icke vara tillfyllest. Den omhändertagnes ålder eller behov av särskild vård torde i många fall påkalla särskilt hänsynstagande. Anstalter bör i dylika fall vidtagas för en lämplig placering av den som omhändertagits. Tvångsåtgärd bör vidare bringas att upphöra så snart behov därav icke längre föreligger.

Att besluta om tillfälligt omhändertagande och reseförbud bör enligt utredningen och de finska sakkunniga för Sveriges och Finlands del lämpligen ankomma på den myndighet, som handlägger utlämningsärendet. Har i ärende, som av polismyndighet överlämnas till länsstyrelsen, beslut om tvångsåtgärd meddelats av polismyndigheten, bör ankomma på länsstyrelsen att ta ställning till, huruvida åtgärden skall bestå.

Tillfälligt omhändertagande har av de sakkunniga förutsatts bli av helt kort varaktighet. Regler har emellertid ansetts böra uppställas för att förhindra att det utsträcker över längre tid än som är oundgängligen påkallad med hänsyn till omständigheterna. För sådant ändamål kan tänkas antingen en föreskrift om viss längsta tid för omhändertagandets varaktighet eller bestämmelser, vilka ålägger den beslutande myndigheten att i de fall, då den som framställningen avser är tillfälligt omhändertagen, meddela beslut i huvudsaken inom viss kort tid. Det sistnämnda tillvägagångssättet

har ansetts bäst kunna förenas med det prövningsförfarande, som föreslagits för Finlands och Sveriges del. I det finska och det svenska lagförslaget har därför, efter en allmän bestämmelse om att beslut över framställning om utlämning skall meddelas utan onödigt dröjsmål, föreskrivits att, om den som framställningen avser är tillfälligt omhändertagen, länsstyrelsens beslut, därest ej synnerligt hinder möter, skall meddelas inom tre dagar från den dag, då ärendet inkom till länsstyrelsen, eller, om omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Enligt det danska lagförslaget skall motsvarande tvångsåtgärder kunna beslutas av vederbörande polismyndighet. För åtgärdens varaktighet skall gälla en längsta tid av tre dagar. Har frågan om förutsättningarna för utlämning dragits under allmän domstols prövning, skall domstolen äga besluta om förlängning av nämnda tid, där så erfordras.

Enligt det norska lagförslaget skall användande av tvångsmedel beslutas av domstol, förhørsretten. För åtgärdens varaktighet skall gälla en längsta tid av två veckor, dock med möjlighet för domstolen att i särskilda fall besluta att åtgärden skall bestå ytterligare högst två veckor.

Ett utlämningsförfarande kan antagas ofta komma att inledas med att den som skall vara berövad friheten begäres efterlyst i vistelselandet. Frågan om utlämning aktualiseras därefter, när besked föreligger att den efterlyste påträffats. För att i dylika fall förhindra att den efterlyste ånyo avviker, innan framställning om hans utlämnande hunnit göras, och därigenom försvårar ett utlämnande torde möjlighet böra finnas att i avvaktan på sådan framställning begränsa hans rörelsefrihet. Den som är efterlyst för verkställighet av beslut, varå den förevarande lagstiftningen äger tillämpning, bör därför under samma förutsättningar och former, som enligt det föregående skall gälla beträffande den som begärts utlämnad, kunna tillfälligt omhändertagas eller underkastas reseförbud. Det får anses ligga i sakens natur, att tvångsåtgärd icke skall vidtagas, om en framställning om utlämning av den efterlyste uppenbarligen icke bör bifallas. Finnes anledning att antaga att framställning om utlämning icke kommer att göras, kan vara tveksamt om tvångsmedel bör användas mot den efterlyste. Det kan antagas, att ett inlett efterlysningsförfarande, när den sökta påträffas, i allmänhet fullföljes genom att framställning om hans utlämnande göres. Undantagsvis torde dock kunna inträffa, att vederbörande myndighet i beslutslandet på grund av den tid som förflutit, innan den efterlyste påträffats, eller av andra skäl finner sig icke böra kräva hans utlämnande. I dylikt fall tjänar ett tvångsingripande mot den efterlyste icke något ändamål. Möjligheterna att med någon säkerhet förutse nämnda myndighets ställningstagande torde dock i allmänhet vara begränsade. Antaganden rörande detta bör därför endast i uppenbara fall leda till, att ett eljest motiverat tvångsingripande underlåtes.

Även i fråga om tvångsåtgärd mot den som är efterlyst bör tillses, att åtgärdens varaktighet i möjligaste mån begränsas. Med hänsyn härtill har i de olika lagförslagen föreskrivits dels att underrättelse om beslutad tvångsåtgärd ofördröjligen skall sändas till den myndighet, som begärt efterlysningen, och dels att tvångsåtgärden omedelbart skall hävas, därest icke inom viss kort tid (för Danmarks och Sveriges del tre dagar och för Finlands och Norges del en vecka) från det beslutet delgivits den som avses därmed vederbörande polismyndighet i vistelselandet mottagit en framställning om utlämning.

Att i vidare mån än som följer av det föregående reglera förfarandet i ärenden angående utlämning har icke ansetts erforderligt. Det bör kunna förväntas, att ärendena med hänsyn till sin karaktär kommer att handläggas med nödig skyndsamhet såväl av polismyndigheten som av länsstyrelsen. Polismyndigheten bör muntligen höra den som avses med framställning om utlämning samt utan dröjsmål verkställa den utredning, vartill framställningen och de vid förhöret lämnade uppgifterna kan ge anledning. Erforderlig komplettering av framställningen och de tillsammans med denna översända handlingarna bör om möjligt ske genom direkt kontakt med den myndighet i grannlandet, som gjort framställningen. I många fall torde utredningen i utlämningsärende kunna begränsas till en allmän kontroll av att de formella förutsättningarna för utlämning är för handen. I detta hänseende skall bl. a. åligga prövningsmyndigheten att förvissa sig om att det beslut, för vilket utlämning begäres, äger verkställas i beslutslandet. Framgår ej av framställningen eller eljest att så är fallet, bör besked rörande beslutets verkställbarhet avkrävas den myndighet, som gjort framställningen.

Länsstyrelsen torde i flertalet fall kunna träffa sitt avgörande på grundval av de handlingar, som översänts från beslutslandet, och den utredning, som verkställts av polismyndigheten. Nämnda utredning, som skyndsamt bör översändas till länsstyrelsen, bör bl. a. innehålla vad den som framställningen avser anfört i anledning av denna. Den som begäres utlämnad bör dock regelmässigt lämnas tillfälle att även direkt till länsstyrelsen angiva sin ståndpunkt. Om det anses vara av betydelse för avgörandet, bör muntligt förhör kunna anordnas med honom av länsstyrelsen. Beslut över framställning om utlämning bör skyndsamt skriftligen delgivas den som beslutet avser.

Enligt det norska lagförslaget skall den som begäres utlämnad i vissa fall kunna erhålla biträde av offentlig försvarare. Förordnande därom skall på begäran meddelas av domstol, om det av särskilda skäl finnes påkallat. Kostnaden för försvararen skall bäras av statskassan, om icke domstolen i särskilt fall förordnar att den skall ersättas av den som begärts utlämnad.

Mot beslut om tvångsåtgärder och mot länsstyrelses beslut om utlämning bör den som beslutet avser medgivas klagorätt. Talan mot polismyndighets beslut bör föras hos länsstyrelsen. Att pröva länsstyrelses beslut bör an-

komma på regeringsrätten. Med hänsyn till önskemålet att kunna nedbringa den sammanlagda handläggningstiden bör klagotiden mot beslut om utlämning göras kort. En vecka har i betraktande av beslutets art av utredningen ansetts tillfyllest. Samma tid gäller enligt utlämningslagen för klagan mot beslut av polismyndighet om avvísning och av länsstyrelse om utvisning. Tiden bör räknas från den dag, då den som beslutet avser skriftligen erhållit del av detta. Mot beslut om tvångsåtgärder bör talan medgivas utan begränsning till viss tid.

Polismyndighets beslut om utlämning bör såsom förut berörts kunna omedelbart verkställas. Länsstyrelses beslut om utlämning bör däremot i princip icke kunna gå i verkställighet, förrän det vunnit laga kraft. Detta är motiverat med hänsyn till att ett överklagande blir onyttigt, om beslutet redan hunnit verkställas. För att undvika onödigt dröjsmål i de fall, då den som beslutet avser icke ämnar överklaga beslutet, bör denne kunna möjliggöra utlämning genom att samtycka till att beslutet verkställas. Sådant samtycke bör lämnas skriftligen. Verkställigheten bör vidare icke kunna uppehållas genom ett överklagande i sådana fall, i vilka det måste anses uppenbart, att överklagandet icke kan leda till att framställningen om utlämning lämnas utan bifall. För dylika fall bör länsstyrelsen beredas möjlighet att förordna, att utlämningsbeslut må verkställas utan hinder av att talan föres däremot.

Att verkställa beslut om utlämning bör ankomma på polismyndigheten i den ort, där den som beslutet avser uppehåller sig. Verkställighet bör av naturliga skäl ske i nära samråd med den myndighet, som gjort framställningen om utlämning.

Med hänsyn till den ömsesidighet, som ligger till grund för den föreslagna regleringen, torde böra överlämnas åt Konungen att förordna om den svenska lagens tillämpning med avseende å de olika berörda länderna. Konungen bör vidare äga meddela de närmare föreskrifter rörande tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen, som kan befinnas erforderliga.

5. *Vissa kostnadsfrågor*

Med hänsyn till det förhållandevis ringa antalet hemsändningsfall har icke ansetts erforderligt att göra några beräkningar beträffande uppkommande kostnader. Enligt de sakkunniga synes emellertid den förslagna regleringen böra i kostnadshänseende ha till förutsättning ömsesidiga åtaganden från de berörda ländernas sida, att kostnader, som i samband med utlämning uppkommer i vistelselandet, skall bäras av detta.

Särskild motivering

1 §.

Bestämmelserna i 1 § avser lagens tillämpningsområde och de allmänna förutsättningarna för utlämning. I fråga om dessa bestämmelser kan hänvisas till vad som i den allmänna motiveringen anförts i avsnitten om lagstiftningens omfattning och villkoren för utlämning.

Med frihetsberövande, som meddelats med stöd av lagstiftningen på angivna områden, avses i första hand ifrågavarande huvudingripande. Även annat frihetsberövande, som kan beslutas med stöd av lagstiftningen, går emellertid in under stadgandet och kan läggas till grund för en framställning om utlämning.

Utlämning skall icke vara obligatorisk eller eljest åvila vistelselandet såsom en skyldighet utan skall bero av en prövning i detta, vid vilken vederbörande myndighet skall äga att efter omständigheterna i varje särskilt fall avgöra, huruvida framställningen om utlämning bör efterkommas eller icke. Detta har kommit till uttryck i 1 § genom föreskriften, att utlämning »må» äga rum enligt de regler, som upptages i lagen. Att nämnda prövning med hänsyn till lagstiftningens ömsesidighet bör ha till utgångspunkt, att en lagligen grundad framställning om utlämning som regel bör efterkommas, om ej särskilda skäl talar däremot, har förut berörts.

Såsom utvecklats i den allmänna motiveringen har icke ansetts erforderligt att i lagen närmare reglera de fall, i vilka anledning kan finnas att icke tillmötesgå en framställning om utlämning. Endast i vad avser svenska medborgare har en uttrycklig begränsning av möjligheten till utlämning intagits i lagen. Bestämmelsen därom återfinnes i 3 §.

2 §.

Paragrafen innehåller en allmän verkställighetsförutsättning, vilken skall gälla även vid utlämning. Då prövningsmyndigheten i allmänhet icke kan väntas äga närmare kännedom om de regler, som gäller för verkställighet av olika beslut i annat nordiskt land, förutsätter stadgandet att upplysning om att det aktuella beslutet är verkställbart tillhandahålles från beslutslandets sida. Närmare regler om i vilken form sådan upplysning skall lämnas har icke ansetts erforderliga.

3 §.

I fråga om det skydd mot utlämning, som enligt 3 § i allmänhet kommer att finnas för svenska medborgare, hänvisas till vad som anförts i den allmänna motiveringen i avsnittet om villkoren för utlämning.

4—8 §§.

Även beträffande de i 4—8 §§ upptagna reglerna om förfarandet i ärenden angående utlämning hänvisas till vad som anförts i den allmänna motiveringen.

Till undvikande av att vid utlämning, som grundas på samtycke, missförstånd uppstår mellan polismyndigheten och den som skall utlämnas bör den sistnämnde avkrävas en skriftlig förklaring, att han är villig att återvända till beslutslandet. Uttryckligt krav på att samtycke skall lämnas skriftligen har av praktiska skäl icke ansetts böra uppställas i lagen.

Föreskrifterna i 6 § att beslut skall meddelas utan onödigt dröjsmål samt skyndsamt delgivas den som beslutet avser har tillämpning å såväl polismyndighets som länsstyrelses beslut. Att beslut, som kan överklagas, bör delgivas vederbörande skriftligen följer av reglerna om beräklandet av klagotiden i 8 §.

Någon tidsgräns, inom vilken beslut skall meddelas, när den som framställningen avser är underkastad reseförbud, har icke uppställts. Detta sammanhänger med att beslut i utlämningsärende i allmänhet bör kunna meddelas inom kort tid. Att avgörandet i dylika fall bör påskyndas ligger emellertid i sakens natur.

9 §.

Det synes lämpligt att den som avses med länsstyrelses beslut upplyses om sin möjlighet att genom samtycke till verkställighet av beslutet påskynda ett återförande till beslutslandet. Särskilt är detta av betydelse om den som beslutet avser är tillfälligt omhändertagen. Samtycke skall vara skriftligt. Överlämnas det till annan myndighet än den polismyndighet, som har att verkställa beslutet, bör det skyndsamt tillställas denna.

Några närmare regler angående det praktiska förfarandet vid verkställighet av utlämningsbeslut har icke ansetts erforderliga. Var överlämnandet till det andra landet skall ske, torde böra bero av omständigheterna och av den överenskommelse därom, som kan träffas mellan de berörda myndigheterna i de båda länderna.

11 §.

Stadgandet överensstämmer med motsvarande bestämmelse i lagen om utlämning för brott till de övriga nordiska länderna.

Förslag till

Lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island och Norge

1 §.

Den som skall vara underkastad frihetsberövande enligt beslut, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge med stöd av vederbörande lands lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, vård eller undervisning av psykiskt efterblivna eller åtgärder mot försumliga försörjare eller lösdrivare, må efter framställning från den stat, vari beslutet meddelats, utlämnas till denna enligt vad i denna lag sägs.

Lagen äger ej tillämpning å straff eller annan ansvarspåföljd eller å tvångsåtgärd i samband med lagföring för straffbelagd gärning.

2 §.

Utlämning må ej ske med mindre det beslut, som föranlett framställningen, är verkställbart i den stat vari, det meddelats.

3 §.

Svensk medborgare må utlämnas allenast, om han har hemvist i den stat, vari beslutet meddelats, och beslutet avser vård, som lämpligen bör beredas honom i nämnda stat.

4 §.

Framställning om utlämning upptages av polismyndigheten i den ort, där den som begäres utlämnad uppehåller sig. Samtycker denne till utlämning och finner ej polismyndigheten utlämning böra vägras, äger den besluta därom. I annat fall ankommer på länsstyrelsen att besluta i frågan om utlämning.

5 §.

Kan skäligen befaras, att den som avses med framställning om utlämning avviker eller annorledes undandrager sig utlämning, må polismyndigheten eller länsstyrelsen, för tiden intill dess laga kraft ägande beslut föreligger i frågan om utlämning, tillfälligt omhändertaga honom eller meddela honom förbud att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort (reseförbud).

Beslut om åtgärd, som i första stycket sägs, skall omedelbart hävas, om skäl för åtgärden ej längre föreligger.

6 §.

Beslut över framställning om utlämning skall meddelas utan onödigt dröjsmål. Är i ärende, som upptages av länsstyrelsen, den som begäres utlämnad tillfälligt omhändertagen, skall, om ej synnerligt hinder möter, beslutet meddelas inom tre dagar från den dag, då ärendet inkom till länsstyrelsen, eller, om omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Beslut över framställning om utlämning skall skyndsamt delgivas den som beslutet avser.

7 §.

Är någon efterlyst för verkställighet av beslut, som avses i 1 §, må polismyndigheten i den ort, där han uppehåller sig, i avbidan på framställning om utlämning tillfälligt omhändertaga honom eller meddela honom reseförbud, därest förutsättningar för bifall till dylik framställning föreligger och det skäligen kan befaras att han avviker eller eljest undandraget sig utlämning. Om sådan åtgärd skall den myndighet, som begärt efterlysningen, ofördröjligen underrättas.

Beslut om åtgärd, som i första stycket sägs, skall omedelbart hävas, om skäl för åtgärden ej längre föreligger eller framställning om utlämning icke mottagits inom tre dagar från den dag beslutet om åtgärden delgivits den som avses därmed.

8 §.

Polismyndighets beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud må av den som beslutet avser överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Mot länsstyrelses beslut enligt denna lag må talan föras hos Konungen genom besvär. Dessa skola, där ej annat följer av vad i tredje stycket sägs, ingivas till länsstyrelsen inom en vecka från den dag, då klaganden skriftligen erhöill del av beslutet.

Klagan mot beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud vare ej inskränkt till viss tid.

9 §.

Polismyndighets beslut om utlämning samt länsstyrelses och polismyndighets beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud må omedelbart verkställas.

Länsstyrelses beslut om utlämning må verkställas utan hinder av att det icke vunnit laga kraft, därest den som beslutet avser skriftligen samtycker

därtill. Länsstyrelsen äge ock, när skäl därtill äro, förordna, att dess beslut må omedelbart verkställas.

10 §.

Beträffande utlämning enligt denna lag skall vad som stadgas i 7 och 18 §§ lagen den 5 juni 1959 om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Den som utlämnas från någon av de i 1 § nämnda staterna till annan i samma paragraf omförmäld stat må utan särskilt tillstånd föras genom riket.

12 §.

På Konungen ankommer att förordna om tillämpning av denna lag i förhållande till stat, som omförmäles i 1 §.

Konungen meddelar i övrigt de närmare föreskrifter, som erfordras för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

BILAGA 1

Udkast til lov om udlevering til fuldbyrdelse af visse beslutninger om frihedsberøvelser truffet i Finland, Island, Norge og Sverige

§ 1. Der kan efter begæring ske udlevering af personer, som efter beslutning af myndighederne i Finland, Island, Norge eller Sverige skal anbringes på institution eller andet særligt opholdssted i henhold til vedkommende lands lovgivning om

- 1) børne- og ungdomsforsorg.
- 2) forsorg for psykisk afvigende og alkoholskadede.
- 3) foranstaltninger over for forsømmelige forsørgere og erhvervs- og subsistensløse.

Stk. 2. Loven gælder ikke frihedsberøvelse efter strafferetsplejens regler.

§ 2. Udlevering kan kun finde sted, såfremt den beslutning, begæringen vedrører, kan iværksættes i det land, hvor den er truffet.

§ 3. Udlevering af en dansk statsborger kan kun ske, såfremt han har bopæl i det land, hvortil udlevering ønskes, og beslutningen angår forsorg eller behandling, som mest hensigtsmæssigt kan gives ham i dette land.

§ 4. Afgørelse om, hvorvidt en begæring om udlevering skal imødekommes, træffes af politiet efter nærmere af justitsministeren fastsatte regler.

§ 5. Er der rimelig grund til at antage, at den, der begæres udleveret, vil unddrage sig udleveringen ved at flygte eller skjule sig, kan politiet pålægge ham at tage ophold et anvist sted eller om fornødent anbringe ham i en lukket afdeling af en egnet institution.

Stk. 2. Der kan ikke meddeles pålæg eller ske anbringelse for længere tid end 3 dage.

§ 6. Den, som ønskes udleveret, eller den, som handler på hans vegne, kan begære rettens prøvelse af, om betingelserne for udlevering eller for en efter § 5 truffet afgørelse er opfyldt.

Stk. 2. Når begæring fremsættes efter stk. 1, skal politiet straks forelægge sagen for underretten på det sted, hvor den pågældende opholder sig. Rettens afgørelse træffes ved kendelse. Med de heraf følgende afvigelser finder kapitel 43 a i lov om rettens pleje anvendelse. Advokat for den pågældende beskikkes dog kun, hvis der efter sagens beskaffenhed er grund dertil.

Stk. 3. Er der fremsat begæring om prøvelse af, om betingelserne for udlevering er opfyldt, kan udlevering ikke ske, før rettens afgørelse foreligger. I disse tilfælde kan retten efter politiets begæring om fornødent træffe bestemmelse om forlængelse af den i § 5, stk. 2, nævnte frist.

§ 7. Med hensyn til udlevering efter denne lov finder reglerne i §§ 6 og 17 i lov nr. 27 af 3. februar 1960 om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige tilsvarende anvendelse.

§ 8. Såfremt en person, der efter begæring kan udleveres i henhold til denne lov, er efterlyst af myndighederne i Finland, Island, Norge eller Sverige, og det må forventes, at han vil blive udleveret, kan der meddeles ham pålæg eller ske anbringelse i overensstemmelse med § 5, stk. 1.

Stk. 2. Pålæg eller anbringelse i henhold til stk. 1 ophæves, såfremt begæring om udlevering ikke er modtaget inden 3 dage efter meddelelsen af pålægget eller af beslutningen om anbringelse.

Stk. 3. Er pålæg eller beslutning om anbringelse meddelt, finder § 6, stk. 1 og 2, tilsvarende anvendelse.

§ 9. Personer, som udleveres fra et af de i § 1 nævnte lande til et andet af disse lande, kan uden særlig tilladelse føres over dansk territorium.

§ 10. Tidspunktet for lovens ikrafttræden bestemmes af justitsministeren. Loven kan sættes i kraft alene i forhold til et eller nogle af de lande, loven vedrører.

BILAGA 2

Förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Island, Norge och Sverige

1 §.

Den som enligt beslut av myndighet i Danmark, Island, Norge eller Sverige skall intagas eller kvarhållas på anstalt eller honom särskilt anvisad uppehållsplats med stöd av vederbörande lands lagstiftning om barna- och ungdomsvård, behandling av psykiskt sjuka eller psykiskt efterblivna, vård av dem, som missbruka berusningsmedel, eller åtgärder mot försumliga försörjare eller lösdrivare, må efter framställning från den stat, vari beslutet meddelats, utlämnas till denna enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen äger icke tillämpning på straff eller annan straffpåföljd eller på tvångsåtgärd i samband med åtal för straffbelagd gärning.

2 §.

Utlämning må ej ske med mindre det beslut, som föranlett framställningen, äger verkställas i den stat vari det meddelats.

3 §.

Finsk medborgare må utlämnas, allenast om han har hemvist i den stat, vari beslutet meddelats, och beslutet avser vård eller behandling, som lämpligen bör beredas honom i nämnda stat.

Den som i Finland är misstänkt eller åtalad för brott, varpå kan följa frihetsstraff, må utlämnas endast om särskilda skäl äro därtill.

4 §.

Därest den, som framställningen avser, icke motsätter sig utlämning, äger polismyndigheten i den ort där han uppehåller sig besluta i saken. I annat fall, så ock om den som begäres utlämnad är misstänkt eller åtalad för brott som avses i 3 § 2 mom., skola handlingarna i ärendet skyndsamt översändas till länsstyrelsen som äger besluta över framställningen.

5 §.

Kan det befaras, att den som begäres utlämnad avviker eller annorledes undandraget sig utlämning, må polismyndigheten eller länsstyrelsen för tiden intill dess laga kraft ägande beslut med anledning av framställningen föreligger, tillfälligt omhändertaga honom och vid behov draga försorg om hans förvarande på vårdanstalt eller annan inrättning, som äges av staten eller kommun, eller meddela honom förbud att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort.

Förordnande som i 1 mom. sägs må av länsstyrelse meddelas utan att höra den som framställningen avser eller dennes förmyndare. Beslut om åtgärd skall omedelbart hävas, om skäl för åtgärden ej längre föreligger.

6 §.

Beslut över framställning om utlämning skall meddelas utan onödigt dröjsmål. Är i ärende, som upptages av länsstyrelsen, den som begäres utlämnad tillfälligt omhändertagen, skall, om ej synnerligt hinder möter, beslutet meddelas inom tre dagar från den dag, då ärendet inkom till länsstyrelsen, eller i fall omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för denna åtgärd.

Beslut över framställning om utlämning skall skyndsamt delgivas den som beslutet avser.

7 §.

Är någon efterlyst på grund av beslut, som avses i 1 §, må polismyndigheten i den ort, där han uppehåller sig, i avvaktan på begäran om utlämning tillfälligt omhändertaga honom eller meddela honom i 6 § avsett reseförbud, därest förutsättningar för bifall till dylik framställning föreligger och det skäligen kan befaras att han avviker eller eljest undandrager sig utlämning. Om sådan åtgärd skall den myndighet, som begärt efterlysningen ofördröjligen underrättas.

Åtgärd, som i 1 mom. sägs, skall omedelbart hävas, om skäl för åtgärden ej längre föreligger eller framställning om utlämning icke mottagits inom en vecka från det beslut om åtgärden delgivits den som avses därmed.

8 §.

Över polismyndighets beslut om utlämning samt tillfälligt omhändertagande och i denna lag avsett reseförbud må den som beslutet avser anföra besvär hos länsstyrelsen inom fjorton dagar från den dag, då besväranden fått del av beslutet.

I länsstyrelsens beslut enligt denna lag kan ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärsskriften skall ingivas till länsstyrelsen senast före klockan tolv den fjortonde dagen efter den, då besväranden fått del av beslutet. Länsstyrelsen skall utan dröjsmål insända handlingarna jämte eget utlåtande till högsta förvaltningsdomstolen.

9 §.

Polismyndighets beslut om utlämning samt länsstyrelses och polismyndighets beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud må omedelbart verkställas.

Länsstyrelses beslut om utlämning må verkställas oaktat det överklagats, om ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

10 §.

Beträffande utlämning enligt denna lag skall vad som stadgas i 7 och 21 §§ lagen den 3 juni 1960 om utlämning för brott Finland och de övriga nordiska länderna emellan äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Den som utlämnas från någon av de i 1 § nämnda staterna till annan i samma paragraf omnämnd stat må utan särskilt tillstånd föras genom finskt territorium.

12 §.

De av utlämningsärende föranledda kostnaderna erläggas ur statens medel.

13 §.

I förordning bestämmes om tillämpning av denna lag i förhållande till stat, som omnämles i 1 §.

Närmare stadganden om verkställighet och tillämpning av denna lag utfärdas genom förordning.

BILAGA 3

Utkast til lov om utlevering til iverksetting av visse vedtak om frihetsinngrep truffet i Danmark, Finland, Island og Sverige

§ 1.

Den som etter vedtak av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Sverige skal være på institusjon eller annet særlig oppholdssted i samsvar med vedkommende lands lovgivning om barne- og ungdomsvern, psykisk helsevern, edruskapsvern, om forsømmelige forsørgere eller løsgjengere, kan på begjæring utleveres etter reglene i denne lov.

Loven gjelder ikke frihetsinngrep besluttet i eller med hjemmel i dom eller i samband med straffeforfølgning, dersom inngrepet skyldes en straffbar handling eller en handling som ville vært straffbar om den ikke var foretatt i sinnsykdome eller bevisstløshet.

§ 2.

Utlevering kan bare finne sted, dersom det vedtak begjæringen gjelder, kan fullbyrdes i den stat hvor vedtaket er truffet.

§ 3.

Utlevering av norsk statsborger kan bare skje dersom han er bosatt i den stat som ønsker utlevering, og vedtaket gjelder omsorg eller behandling som mest hensiktsmessig kan gis ham i vedkommende stat.

§ 4.

Begjæring om utlevering fremsettes av politi- eller påtalemyndighet i den stat som ønsker utlevering. Er vedkommendes oppholdssted her i riket kjent, sendes begjæringen direkte til politimesteren i det distrikt der vedkommende oppholder seg. Ellers sendes begjæringen til Riksadvokaten.

Har den som begjæres utlevert samtykket i utlevering, kan politimesteren beslutte at utlevering skal settes i verk såfremt han finner det klart at de i denne lov fastsatte vilkår for utlevering er til stede, og at det icke foreligger noen grunn til å nekte utlevering. Når vedkommende er under 15 år, er vergens samtykke avgjørende. Har vedkommende fylt 15 år men ikke 18 år, er likeså vergens samtykke tillstrekkelig, enda om vedkommende selv motsetter seg utlevering.

Blir utlevering ikke besluttet av politimesteren, skal begjæringen og de øvrige dokumenter snarest sendes til departementet, som avgjør om begjæringen skal etterkommes.

§ 5.

Den som begjæres utlevert eller hans verge kan kreve avgjort ved kjennelse av forhørsretten om de i denne lov fastsatte vilkår for utlevering er til stede. Han skal av politiet gjøres kjent med sin rett til dette. Er det truffet avgjørelse om ut-

levering, kan saken bringes inn for forhørsretten uten at det er nødvendig først å nytte den adgang som foreligger til å klage over avgjørelsen til høyere myndighet.

§ 6.

Er det rimelig grunn til å tro at den som begjæres utlevert, vil unndra seg utleveringen ved å flykte eller å skjule seg, kan forhørsretten for en tid av inntil 2 uker pålegge ham å ta opphold på et anvist sted eller om nødvendig anbringe ham i lukket avdeling i en egnet institusjon. Finnes ikke slik institusjon i rimelig nærhet eller kan den ikke ta imot vedkommende, kan han anbringes i varetektsfengsel. Forhørsretten kan i særlige tilfelle beslutte å anvende tvangsmidler som nevnt i ytterligere 2 uker.

Straffeprosesslovens regler gjelder for övrig.

§ 7.

Offentlig forsvarer kan etter begjæring oppnevnes for den som ønskes utlevert, dersom retten av særlige grunner finner dette påkrevet. Godtgjøring til offentlig forsvarer og andre sakskostnader betales av statskassen, med mindre retten i særlige tilfelle bestemmer at utgiftene skal betales av den som er begjært utlevert.

§ 8.

Ved utlevering etter denne lov gjelder reglene i §§ 7 og 17 i lov av 3. mars 1961 om utlevering av lovbrytere til Danmark, Finland, Island og Sverige tilsvarende.

§ 9.

Blir noen etterlyst i Danmark, Finland, Island eller Sverige på grunn av vedtak som nevnt i § 1, kan det nyttes tvangsinngrep mot ham etter reglene i § 6 selv om utleveringsbegjæring ennå ikke er fremsatt, dersom det er grunn til å tro at han vil bli utlevert.

Politiet i vedkommende stat skal straks varsles om at det er truffet vedtak om bruk av tvangsmidler etter første ledd. Vedtaket skal omgjøres dersom begjæring om utlevering ikke er mottatt innen 1 uke etter at den etterlyste fikk melding om vedtaket om tvangsinngrepet.

§ 10.

Den som utleveres fra en av de stater som er nevnt i § 1 til en annen av de der nevnte stater, kan uten særskilt samtykke føres over norsk statsområde.

§ 11.

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 12.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen kan sette loven i kraft særskilt overfor enkelte av de stater som er nevnt i § 1.

BILAGA 4

Danmark

Alkoholmissbrukare

Bestämmelser om ingripanden mot alkoholmissbrukare finnes i lov om offentlig forsorg den 31 maj 1961, forsorgsloven, som trätt i kraft den 1 april 1962.

Enligt nämnda lag ankommer i varje kommun prövningen av de frågor, som regleras i lagen, däribland även åtgärder i anledning av alkoholmissbruk, på en kommunal nämnd, det sociale udvalg. Ledamöterna i det sociale udvalg utses av kommunalbestyrelsen bland bestyrelsens medlemmar. I Köpenhamn och Århus ankommer det sociale udvalgs uppgifter på magistraten.

Är någon »forfalden til misbrug af alkohol», kan hans familj eller annan anhörig, polismyndighet, annan offentlig myndighet eller läkare göra framställning hos det sociale udvalg om att han skall underkastas behandling för sitt alkoholmissbruk. På udvalget ankommer därvid att verkställa erforderlig utredning i anledning av framställningen. Visar utredningen att alkoholmissbruk föreligger och att vederbörande ligger sin familj eller annan anhörig till last och att han icke kan reda sig utan hjälp, därest privat understöd, som kan ha utgått, bortfaller, äger det sociale udvalg »forlange at pågældende skal underkaste sig en afvænningskur, dog at dette i alle tilfælde skal være anbefalet af en læge». Avvisar alkoholmissbrukaren det sociale udvalgs krav eller iakttar han icke de föreskrifter, som meddelats honom av vederbörande behandlingsinstitution eller läkare, kan det sociale udvalg, om det förordas av ifrågavarande tjänsteläkare, låta tvångsintaga alkoholmissbrukaren på en godkänd institution eller eventuellt på ett sjukhus, däri inbegripet psykiatrisk avdelning, för erforderlig behandling. Den som sålunda tvångsintagits kan kvarhållas i intill ett halvt år. Iakttar icke den som varit tvångsintagen de föreskrifter, som i samband med utskrivningen meddelats honom, kan ny intagning ske för en tid av ett år (42 §).

Ingripande i den ordning, som avses i 42 §, kan vidare ske, därest hjälp måste beredas någon eller hans familj och anledningen därtill till väsentlig del är alkoholmissbruk eller därest det från børneværnsudvalgets sida begäres, att vederbörande skall underkastas »kur for alkoholisme» för att man därigenom skall undgå att ett barn »anbringes uden for sit hjem i henhold til lovgivningen om børne- og ungdomsforsorg» (43 §).

Det sociale udvalgs beslut i allmänhet kan föreläggas vederbörande amtmann, vilkens avgörande i sin tur kan överklagas hos socialministern. Vad angår frihetsberövande, som beslutats med stöd av bestämmelse i forsorgsloven, gäller emellertid att frågan om lagligheten av frihetsberövandet på begäran av den som avses med beslutet eller den som handlar å hans vägnar skall underställas allmän domstols prövning. Den som beslutet avser skall när han delgives beslutet och senast vid omhändertagandet underrättas om möjligheten att påkalla domstolsprövning av frihetsberövandet. Underrättens avgörande kan överklagas till landsret och under vissa förutsättningar vidare till højesteret.

Har lagligheten av frihetsberövande fastställts genom dom, kan ny domstolsprövning av frihetsberövandet icke påkallas förrän efter sex månader från domens avkunnande, därest icke kortare tid är bestämd i domen. Då fråga är om tidsbestämt frihetsberövande, kan domstolsprövning därav endast erhållas en gång.

Barn och ungdom

Bestämmelser rörande samhällets barna- och ungdomsvård finnes i lov om børne- og ungdomsforsorg den 31 maj 1961, som trätt i kraft den 1 april 1962.

Samhällets tillsyn över barna- och ungdomsvården utövas i varje kommun med undantag för Köpenhamn av en kommunal nämnd, børneværnsudvalget, som skall bestå av minst fem och högst sju medlemmar. Udvalgets medlemmar väljes av kommunalbestyrelsen. Ordföranden i det sociale udvalg skall vara medlem i børneværnsudvalget. I udvalget skall ingå såväl män som kvinnor.

I Köpenhamn utövas børne- og ungdomsværnet av magistraten dock att bl. a. beslut om »anbringelse uden for hjemmet» med vissa undantag fattas av ett särskilt børnenævn. Detta består av en »formand, en næstformand, en stedfortræder for næstformanden og 4 gange så mange kredsværger, som der er børneværnskredse (f. n. 16) samt yderligere mindst 6 og højst 8 medlemmer». Sistnämnda medlemmar utgör tillsammans med formanden, næstformanden och dennes ställföreträdare förretningsudvalget. Borgmästaren för den avdelning inom magistraten, under vilken børne- og ungdomsværnet i övrigt hör, är børnenævnets formand. Næstformanden och dennes ställföreträdare utses av magistraten. Minst en av dessa skall uppfylla fordringarna för att kunna bli domare. Kredsværgerne och återstående medlemmar väljes av den kommunala representationen. På børnenævnet ankommande ärenden avgöres av förretningsudvalget och två av kredsværgerne för den børneværnskreds, varifrån ärendet härrör.

Såsom central tillsynsmyndighet på barnavårdens område fungerar en nämnd, landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg. Landsnævnet består av en formand och fyra andra ledamöter, däribland direktören för børne- og ungdomsforsorgen. Formanden utses av Konungen och skall uppfylla fordringarna för att kunna bli landsdommer.

Børneværnsudvalg skall i första hand söka inskrida med förebyggande åtgärder. Är dylika otillräckliga må udvalget på begäran av föräldrarna eller med deras medgivande övertaga forsorgen om barnet och besluta om dess placering (59 § första stycket). Föräldrarna må därvid genom avtal bindas vid att under viss tid, högst tre månader, icke kräva barnet »hjemgivet». Udvalget skall vidare omhändertaga barn som står utan försörjare eller vars föräldrar tillfälligt eller stadigvarande är ur stånd att ta hand om barnet (59 § andra stycket).

Vill föräldrarna icke lämna sitt samtycke till att udvalget får »overtage forsorgen for barnet», äger udvalget i fråga om barn under aderton år besluta om dess »anbringelse uden for hjemmet», därest barnet (60 §)

1) på grund af meget vanskelig karakter eller betydelige adfærdsvanskeligheder ikke har kunnet tilpasse sig omgivelserne, skolen eller samfundet, og forældrene ikke magter dets opdragelse,

2) på grund af alvorlige brist i familielivet, forældres eller andre forsørgeres uegnethed som opdragere, deres grove forsømmelighed eller mangel på vilje til at forsørge barnet eller på evne til at opdrage det findes att være udsat for vanrøgt eller fordærvelse eller af forældre eller andre opdragere misshandles eller behandles således, at dets sjælelige eller legemlige sundhed eller udvikling udsættes for alvorlig fare,

3) på grund af legemlige eller sjælelige mangler som de i forsorgsloven § 70 omhandlede er trængende til særforsorg, der ikke kan iværksættes i hjemmet (åndssvage, sindssyge, epileptikere, døve, taledidende, blinde, vanføre, lemlæstede), og forældre eller andre opdragere ikke sørger for, at barnet undergives den fornødne særforsorg i overensstemmelse med reglerne i de herom gældende love.

»Har et barn gjort sig skyldig i betydelige skoleforsømmelser, som skyldes forældrenes eller andre opdrageres forhold, og anvendelsen af skolemulter ikke har formået at bringe forsømmelserne til ophør, kan børneværnsudvalget træffe beslutning om, at barnet skal anbringes udenfor hjemmet i et ved beslutningen fastsat tidsrum, dog højst 6 måneder regnet fra datoen for anbringelsen.»

Børneværnsudvalget har, sedan det »overtaget forsorgen for et barn», att »straks» besluta om barnets vård och behandling. Beslutet skall angiva om barnet skall »anbringes i pleje, lære eller til anden uddannelse, i tjeneste, til opdragelse i et opdragelseshjem eller undergives særforsorg» (63 §).

Opdragelseshjem skall ha offentlig anerkendelse. Anerkendte opdragelseshjem, bortsett från mindre hem avsedda för barn under fjorton år, som icke visat »betydelige adfærdsvanskeligheder», kan endast upprättas och drivas som självägande institutioner, av staten, kommuner och erkända föreningar för børneforsorg (92 §).

Opdragelseshjem finnes av olika slag, från spädbarnshem till hem för unga i åldern 14—21 år. Verksamheten vid opdragelseshjemmene för större barn och ungdom går bl. a. ut på att ge de intagna en i förhållande till deras fallenhet lämplig yrkesutbildning (65, 66 §§). För elever över femton år, vilka visat särskild vanart, kan i anslutning till ett opdragelseshjem inrättas specialavdelningar.

Beslut om forsorgens ophør kan meddelas av det børneværnsudvalg, som har forsorgen för barnet. Beträffande barn, som placerats i vissa opdragelseshjem eller genom en erkänd förening i en institution för særforsorg eller under tillsyn av denna skall beslut om forsorgens ophør fattas i samråd med hemmets föreståndare, vederbörande förening eller institutionens »leder», med mindre landsnævnet för børne- og ungdomsforsorg godkänt udvalgets beslut. Forsorgen skall som regel upphöra, när den omhändertagne fyller aderton år eller ändamålet med omhändertagandet är nått. För vissa elever i opdragelseshjem varar dock forsorgen till dess eleven fyllt tjuguet år (109 §). När skäl därtill är, kan det børneværnsudvalg, som har forsorgen, besluta att forsorgen skall fortfa ra under viss bestämd tid efter det vederbörande fyllt aderton år. Denna tid kan genom senare beslut förlängas, dock icke för längre tid än till dess den omhändertagne fyllt tjuguet år (107 §). Udvalget kan i övrigt besluta om försøgsvis hjemgivelse från opdragelseshjem. Sådan hjemgivelse får icke fortgå utöver två år, med mindre beslut därom fattas i särskild ordning (109 §).

Innan børneværnsudvalget avgör ärende, skall barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare lämnas tillfälle att yttra sig. Annan person, som antages kunna lämna upplysning av betydelse för saken, kan kallas att höras inför udvalget. Finner udvalget någon böra höras såsom vittne inför domstol, äger udvalget förordna därom. Tjänsteläkare är skyldig att på anmodan tillhandagå udvalget vid prövningen av visst ärende (10, 11 §§).

I särskilda fall kan den som ärendet rör omhändertagas i avbidan på ärendets slutliga avgörande. Beslut om sådant omhändertagande kan i vissa fall meddelas av udvalgets formand, därvid dock beslutet snarast möjligt skall underställas udvalget. Tillfälligt omhändertagande må avse en tid av högst en månad (7 §).

Bl. a. i ovannämnda ärenden angående »anbringelse av børn uden for deres hjem» utan föräldrarnas samtycke, skall udvalget biträdas av retskredsens underrettsdommer. På udvalgets anmodan skall domaren vidare biträda udvalget, när fråga är om att avslå begäran om utskrivning, »ophør af forsorgen», eller om för-

söksutskrivning från opdragelseshjem. Domaren skall i ärende i vilket han deltar leda handläggningen och ge udvalget handledning i fråga om gällande lagbestämmelser och värderingen av förebringad utredning. Han har icke rösträtt (3 §). Därest udvalget i något hänseende icke följer hans rekommendation skall dock anteckning härom ske i udvalgets protokoll (9 §). Udvalgets beslut om »et børns anbringelse uden for hjemmet» skall snarast och senast inom en månad tillställas vederbörande länsstyrelse, amt, som skall granska beslutet, särskilt ur formell synpunkt. Finner amtet avgörandet tveksamt, skall amtet överlämna ärendet till landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg (89 §).

Børneværnsudvalgs beslut om bl. a. »anbringelse af et børn uden for dets hjem» enligt 60 §, avslag på begäran om »ophør af for sorgen» eller försöksutskrivning kan överklagas hos landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg. Landsnævnets avgörande kan underkastas allmän domstols prövning. Sådan prövning skall ske vid den landsret, inom vars domkrets vederbörande barn har hemvist. Vid prövningen av de mål, som här avses, skall landsretten förstärkas med en domare, som är børneforsorgskyndig, och en, som är kyndig i børnepsykiatri. Landsrettens avgörande kan under förutsättning av justitieministerns medgivande bringas under højesterets prövning.

Försumliga försörjare

I förevarande sammanhang aktuella bestämmelser om försumliga försörjare finnes i forsorgsloven och lagen den 24 april 1963 om inddrivelse af underholdsbidrag.

Är någon enligt lagstiftningen om rättsförhållandet mellan äkta makar eller om barns rättsställning skyldig att utgiva underhållsbidrag till någon som uppbär hjälp enligt forsorgsloven, äger det allmänna inträda i kravet mot den bidragskyldige för ett mot den lämnade hjälpen svarande belopp. Det allmänna inträder vidare i rätten att kräva bidragsskyldigheten fastställd och att påkalla höjning av ett utgående bidrag (33 § forsorgsloven). I fråga om utkrävande och indrivning av bidrag enligt 33 § forsorgsloven gäller reglerna i lagen om inddrivelse af underholdsbidrag.

Har i samband med prövning av fråga om betalning enligt 33 § forsorgsloven hjälp från det allmännas sida, som icke är endast tillfällig, måst beredas någon, på grund av att vederbörande försörjare undandragit sig att efter förmåga fullgöra sin försörjningsskyldighet, äger det sociale udvalg, som måst träda till, fastställa ett bidragsbelopp, som den försörjningspliktige skall ha att utge intill dess hans bidragskyldighet enligt 33 § forsorgsloven slutligt avgjorts. Betalar den försörjningspliktige icke vad det sociale udvalg sålunda ålagt honom eller det bidrag, som slutligen kan ha fastställts enligt 33 § forsorgsloven, oaktat han kan antagas ha varit i stånd därtill, må det sociale udvalg »straks lade ham indlægge i et forsorgshjem, om fornødent på lukket afdeling». Sådan intagning må fortgå, intill dess betalning erlagts eller äktenskap i förekommande fall upplösts, dock icke utöver tre månader. Motsvarande regler gäller för det fall att det allmänna enligt 33 § forsorgsloven inträtt i rätten till beslutat bidrag (36 och 37 §§).

Att upprätta forsorgshjem ankommer på de amtskommuner och købstæder, för vilka vederbörande anstalt är avsedd. Forsorgshjemmet skall, innan det tages i bruk, ha godkänts av socialministern, som även skall tillse att »lukkede afdelinger» inrättas vid vissa forsorgshjem. Reglementariska bestämmelser för hemmets styrelse och verksamheten vid hemmet skall även fastställas av denne. Dessa bestämmelser skall bl. a. upptaga de disciplinära åtgärder, som må förekomma. Bestämmelserna må i detta hänseende icke gå utöver vad som enligt 47 och 48 §§

i borgerlig straffelov gæller for fångar i straffanstalt, dock att foreskrift må ges, att med samtycke av vederbørande amtmand grøvre ordningsforseelser kan medføra øverførande till »lukket» avdelning i intill tre måneder (11 §).

De i det foregående i avsnittet om alkoholmissbrukare anførde reglerne i 18 § forsorgsloven om møjligheden att understølla frågan om lagligheden av frihetsberøvande allmän domstols prøvning æger tillæmpning æven i avseende å intagning av forsumlig forsjørare i forsørgshjem.

Lagen om inddrivelse af underholdsbidrag æger tillæmpning på »underholdsbidrag till barn, ægtefælle eller en uden for ægteskab besvangret kvinde», då bidraget tjænar till fullgørande av i dansk lag stadgad underhållsskyldighed. Reglerne ær videre tillæmplige på bidrag till fullgørande av underhållsforpliktelse enligt utlændsk lag i den omfatning detta følger av øverenskommelse med annan stat eller bestæmmes av justitieministern.

Lagen innehåller regler om indrivning av bidrag, som den forsjørningspliktige ålagt att utgiva. Sålunda ges bestæmmelser om utmætning, om inførsel i løn, om skyldighed for den bidragsskyldige och hans arbetsgivare att læmna vissa oppgifter samt om påføljd for underlåtenhet att iakttaga vissa av lagens foreskrifter.

Utøver næmnda stadganden om indrivning innehåller lagen æven bestæmmelser om *avsoning* av ifrågavarande bidrag. Avsoning innebær æt frihetsberøvande, vars varaktighed bestæmmes av storleken av det øguldna bidragsbeløppet. For verkstølligheden gæller samme regler som for »straf af hæfte». Betræffande tidsberækingen foreskrives att avsoning skall ske med 1 dag for varje 10 kroner av bidragsbeløppet t. o. m. 300 kroner dock minst två dagar och med 1 dag for varje 25 kroner av øverskjutande del av bidragsbeløppet. Skall flera bidrag avsonas samtidigt, beræknas avsoningens varaktighed efter bidragens sammanlagda beløpp. Avsoning kan ifrågakomma under høgst 120 dagar under løppet av ett år. Detta gæller æven for det fall att fråga ær om flera bidragsforpliktelse. I den del øguldet bidragsbeløpp på grund av sistnæmnda bestæmmelser icke kan resultera i avsoning bortfaller avsoningen.

En forøutsætning for att avsoning skall kunna ske ær att betaling icke kunnat erhållas genom utmætning eller inførsel i løn. Beslut om avsoning eller verkstøllighed av beslut dærom kan vidare oppskjutas, dærest den bidragspliktige fullgør avbetaling i enlighet med vad vederbørande politimester, eller i Køpenhamn øverpræsidenten, bestæmmer eller den bidragspliktige på grund av forhållande, som han icke kan lastas for, såsom sjukdom, arbetsløshet eller særskilt betungande forsjørningsbørda, finnes vara ur stånd att fullgøra betalingen.

Beslut om avsoning fattas av politimesteren på den ørt, dær den bidragsskyldige opphåller sig, i Køpenhamn av øverpræsidenten. Beslut om avsoning kan icke av den forsjørningspliktige øverklagas till høgre myndighed. Den bidragspliktige kan emellertid kræva att frågan om frihetsberøvandets laglighet skall understøllas allmän domstols prøvning.

Avsoning av bidrag medfor icke att den forsjørningspliktiges betalningsskyldighed bortfaller.

Framstøllning om indrivning av underhållsbidrag skall gøras inom ett år från den for det ifrågavarande bidraget gællande forfallodagen. Avsoning kan icke ifrågakomma for bidrag avseende en period, som ligger mer æn ett år fore den tidpunkt då framstøllningen om indrivning gjordes.

Erhvervs- og subsistensløse

Bestæmmelser om »erhvervs- og subsistensløse» finnes i forsørgsloven.

Enligt 44 § forsørgsloven kan vederbørande amtmand forordna att en per-

son, som är »erhvervs- og subsistensløs» och vars hjälpbehov icke kan tillgodoses på ett försvarligt sätt enligt forsorgslovens allmänna regler om hjälp i olika fall, skall intagas i ett forsorgshjem, om erforderligt i en »lukket afdeling», i en »arbejdskoloni» eller eventuellt i en till »afvænningsbehandling av alkoholikere godkent institution».

Såsom »erhvervs- og subsistensløs» betraktas en person

- 1) som i længere tid har været og ved forsorgens begyndelse stadig er uden arbejde og ude af stand til ved egen hjælp at skaffe sig sådant,
- 2) er uden fast bopæl og
- 3) mangler tilholdssted hos familie eller andre pårørende i den kommune, hvis sociale udvalg må træde til.

Därest det sociale udvalg finner att en person bör omhändertagas i ovan angiven ordning, skall udvalget låta intaga honom i et forsorgshjem, om erforderligt i en »lukket afdeling». Efter sådan intagning skall hemmets ledning senast inom fjorton dagar avgiva yttrande till amtmanden, huruvida den intagne bör förbli i forsorgshjemmet, överföras till annan av de ovannämnda institutionerna eller beredas annan vård. På grundval av detta yttrande och efter hörande av den intagne skall amtmanden därefter snarast möjligt och senast inom fjorton dagar från det ärendet inkom till honom meddela beslut i saken. Har den intagne enligt de ovanberörda reglerna i 18 § forsorgsloven om domstolsprövning av frihetsberövande dragit frågan om lagligheten av intagningen under allmän domstols prövning, må amtmanden låta med sitt beslut anstå till dess slutlig dom i saken föreligger (44 §).

Beträffande forsorgshjem hänvisas till vad som anförts därom i avsnittet om försämliga försörjare. Med arbejdskoloni avses i forsorgsloven en av en förening eller privatperson upprättad verksamhet, som drives utan vinstintresse och har till syfte att vänja arbetsföra personer, som på grund av benägenhet för »omstrefjen, betleri, drikkeri eller lignende mangler arbejdslyst, til regelmæssigt arbejde og en rolig, ædrulig livsførelse». Arbejdskoloni skall vara godkänd av socialministern, på vilken även ankommer att fastställa reglementariska bestämmelser för verksamheten.

Det frihetsberövande, som här är i fråga, kan såsom redan berörts underkastas allmän domstols prövning enligt samma regler, som gäller för de i det föregående behandlade ingripandena.

Sinnessjuka

Gällande bestämmelser om intagning å sinnessjukhus finnes i lagen den 13 april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold. Enligt lagen kan intagning och kvarhållande av sinnessjuka ske å statliga och kommunala sjukhus samt å privata helbredelsesanstalter, som erhållit auktorisation att mottaga sinnessjuka för behandling. Auktorisation meddelas av justitieministern på förslag av sundhedsstyrelsen.

Med undantag för de fall, då den som är sinnessjuk själv söker läkarvård, åligger det hans närmaste att, när behov av sådan vård föreligger, tillkalla läkare. Denne har att på grundval av erhållna upplysningar och undersökningar av patienten taga ställning till, huruvida patienten är att anse såsom sinnessjuk, och att avgöra, om intagning å sinnessjukhus bör ske. Om så befinnes vara fallet, är patientens närmaste behöriga att föranstalta därom. Finner läkaren, att den sjuke är farlig för sig själv eller annan och att det med hänsyn härtill skulle vara oförsvärligt att icke intaga den sjuke å sinnessjukhus, är dennes närmaste skyldiga

att vidtaga erforderliga åtgärder för att intagning skall kunna komma till stånd. Samma gäller, därest läkaren anser, att det skulle vara oförsvarligt att underlåta intagning, emedan utsikterna till den sjukes förbättring skulle väsentligt minska, om intagning icke kommer till stånd, samt läkarens uppfattning delas av vederbörande amtsläge. Vidtager icke någon erforderliga åtgärder, har vederbörande polismyndighet skyldighet att träda till.

Vid intagning å sinnessjukhus skall, med undantag för särskilt brådskande fall, beträffande den sjuke föreligga ett läkarutlåtande, som utfärdats på grundval av en inom de sista fyra veckorna före intagningen verkställd undersökning. Då ansökan om intagning göres av annan än den sjuke själv, skall utlåtandet vara utfärdat av läkare, som icke är knuten till det sjukhus, där intagning skall ske. I de nämnda undantagsfall, då ansökan kan ske, ehuru läkarutlåtande icke föreligger, skall om möjligt sådant utlåtande förebringas inom loppet av tre dagar från intagningen.

Att besluta om intagning ankommer på vederbörande överläkare vid sjukhuset.

Sinnessjuka beträffande vilka polismyndighet gör ansökan om intagning, enär de är att anse såsom farliga för sig själva eller andra, skall »straks» mottagas å statligt eller kommunalt sinnessjukhus.

Blir den som är intagen till hälsan återställd, skall sjukvårdsläkaren utskriwa honom från sjukhuset.

Sjukvårdsläkaren skall avslå begäran om utskrivning, därest utskrivning framstår såsom oförsvarlig av den anledningen att patienten är farlig för sig själv eller annan eller att utsikterna till en förbättring av patientens hälsotillstånd skulle väsentligt minska i händelse av en utskrivning. I andra fall må begäran om utskrivning icke vägras, med mindre det kan antagas, att en utskrivning skulle komma att medföra väsentlig olägenhet för patienten. Beslut, varigenom utskrivning i sådant fall vägras, skall underställas justitieministern.

I övrigt gäller att beslut, varigenom utskrivning vägrats, på begäran av den som gjort framställning om utskrivning skall underställas justitieministern. Denne träffar vanligen sitt avgörande efter att ha hört retslägerrådet. Fastställes läkarens beslut, kan frågan om utskrivning föras under domstols prövning.

Beträffande sinnessjuka, vilkas sjukdom enligt läkarutlåtande kan medföra fara för rättssäkerheten, skall överövrigheten, i den mån det finnes erforderligt »træffe passende sikkerhedsforanstaltninger», eventuellt genom intagning å visst sjukhus eller anstalt. Sådana sinnessjuka skall snarast möjligt mottagas å statligt eller kommunalt sinnessjukhus. De åtgärder, som i dessa fall beslutats, kan endast upphävas eller förändras av vederbörande överövrighet. Den som åtgärden avser eller den som handlar å hans vägnar kan dock kräva, att frågan om intagningens eller kvarhållandets laglighet skall underkastas domstols prövning.

Psykiskt efterblivna

Enligt lov den 5 juni 1959 om forsorgen for åndssvage og andre særlig svagt-begavede administreres forsorgen under socialministern av en »selvejende institution». För denna finnes en styrelse bestående av en formand, forsorgschefen, utsedd av Konungen samt åtta andra medlemmar utsedda av socialministern. På det lokala planet utövas forsorgen av forsorgscentra till vilka finnes knutna olika för forsorgen erforderliga inrättningar. Härjämte finnes ett centralt prövningsorgan, centralnævnet, bestående av en formand, som uppfyller fordringarna för att bli landsdommer, en socialpraktiker och en icke inom forsorgen verksam psykiater.

I fråga om barn och ungdom ankommer på de olika forsorgsmyndigheterna

bl. a. att tillse att de efterblivna erhåller nödig vård och undervisning. För barn och ungdom som är indragna under försorgen gäller utbildningsplikt från den ålder, vid vilken den allmänna skolplikten inträder, till dess vederbörande fyllt tjuguetå år. Erfordras ett tvångsvis genomförande av forsorgscentrets anvisningar och beslut tillämpas för barn under aderton år reglerna i lagen om börne- och ungdomsforsorg. Beträffande ungdom över aderton år, som icke är föremål för börneforsorg, beslutar däremot forsorgscentret om sättet för utbildningspliktens uppfyllande. Forsorgscentrets beslut kan av den som beslutet avser eller som handlar å hans vägnar överklagas hos centralnævnet. Dettas avgörande kan underställas allmän domstols prövning.

Beträffande psykiskt efterblivna vuxna kan »hjelpeforanstaltninger» genomföras tvångsvis endast om den efterblivne är farlig för sig själv eller andra. Begär den som redan är föremål för hjelpeforanstaltningar att dessa skall upphöra må dock, förutom i de fall då den efterblivne är att anse såsom farlig, hans begäran avslås, om forsorgens upphörande skulle medföra väsentliga olägenheter för honom. Till grund för genomförande av »hjelpeforanstaltninger», skall ligga en »erklæring» av en läkare som icke är knuten till åndssvageforsorgen. Över framställning om upphörande av »hjelpeforanstaltninger» skall vederbörande överläkare snarast möjligt och senast inom fjorton dagar avgiva yttrande. Forsorgscentrets beslut kan överklagas hos centralnævnet, vars avgörande i sin tur kan underställas allmän domstols prövning.

BILAGA 5

Finland

Missbrukare av alkoholhaltigt ämne eller annat berusningsmedel

Bestämmelser om alkoholmissbrukare finnes i lagen den 10 februari 1961 om vården av dem, som missbruka berusningsmedel.

De personer å vilka lagen äger tillämpning är uppdelade i tre olika huvudgrupper och sammanfattas i lagen under benämningen vårdbehövande.

Till den första gruppen (1 § 1 mom.) hänföres person, som för ett onyktert leverne eller på annat sätt upprepat missbrukar alkoholhaltigt ämne eller annat berusningsmedel, om vederbörande:

1. är uppenbart våldsamt, misshandlar sin make eller sina barn eller på annat sätt är farlig för sig själv eller för annans hälsa eller personliga trygghet;
2. genom laga kraft vunnit utslag under senast förflutna tolv månader å dömts straff för framförande av motorfordon eller annat samfärdsmedel i druckett tillstånd eller under inverkan av berusningsmedel;
3. förorsakar uppenbar störning eller förargelse i sin bostad eller annorstäles;
4. under senast förflutna tolv månader på grund av berusning tre eller flera gånger blivit föremål för åtgärder, som stadgas i 21 § förordningen om införande av strafflagen;
5. uraktlåter att underhålla och vårda person, om vilken han enligt lag, domstolsutslag eller avtal är skyldig att draga försorg, eller upprepat försummar sitt förvärvsarbete;
6. faller anförvant eller annan närstående person till last; eller
7. är i behov av socialhjälp.

Till den andra gruppen (1 § 2 mom.) hänföres person, som fyllt aderton men icke tjugufem år och som under senast förflutna sex månader anträffats berusad vid offentligt tillfälle eller på eller invid vissa offentliga platser eller som på grund av berusning blivit föremål för åtgärder, som stadgas i 21 § förordningen om införande av strafflagen, eller som använder berusningsmedel till uppenbar skada för sig själv eller annan.

Den tredje huvudgruppen slutligen (1 § 3 mom.) avser personer, som på grund av missbruk av berusningsmedel frivilligt söker vård, som avses i lagen.

Med berusningsmedel avses i lagen förutom alkoholhaltigt ämne även sådant läkemedel eller annat medel, som kan försätta den som använder det i berusat eller därmed jämförligt tillstånd.

De vårdåtgärder, som kan förekomma, är av tre olika slag: a) rådgivning och handledning, b) uppsikt samt c) vård i anstalt eller annan inrättning.

Har åtgärder, som innefattas under rådgivning och handledning, icke haft avsedd verkan eller är de uppenbarligen icke ägnade att erbjuda tillräcklig hjälp, skall vårdbehövande, som avses i 1 § 1 och 2 mom. ställas under uppsikt. Uppsikten fortgår under en tid av ett år. Har den under denna tid icke visat sig erbjuda tillräcklig hjälp, kan tiden förlängas med högst ett år. Den vårdbehövande kan emellertid befrias från uppsikten före utgången av nämnda tider, därest det är sannolikt, att han icke kommer att missbruka berusningsmedel, om så sker.

Har vårdbehövande, som avses i 1 § 1 mom., icke genom uppsikt kunnat förmås att avstå från missbruket av berusningsmedel, skall han »förordnas till intagning» i vårdanstalt för vård. Även utan föregående uppsikt skall i 1 § 1 mom. p. 1 avsedd farlig vårdbehövande förordnas till intagning i vårdanstalt, om säkerhet icke föreligger för att han erhåller vård på annat sätt. Vidare må i 1 § 1 mom. avsedd vårdbehövande förordnas till intagning i vårdanstalt, därest det är uppenbart, att han icke annorledes kan förmås att avstå från missbruket av berusningsmedel.

Söker vårdbehövande frivilligt vård i vårdanstalt och är det sannolikt, att sådan vård kan förhjälpa honom till att avstå från missbruket av berusningsmedel, må han intagas i anstalten, om han skriftligen förbinder sig att stanna där viss tid, högst ett år. Är den vårdbehövande omyndig erfordras förmyndarens samtycke.

Att utöva samhällets tillsyn på nykterhetsvårdens område tillkommer i varje kommun socialnämnden. Denna består av ordförande, vice ordförande och minst fyra ledamöter utsedda av kommunens fullmäktige. Nämnden är uppdelad på en allmän avdelning och en vårdavdelning. På sistnämnda avdelning ankommer bl. a. socialnämndens uppgifter på nykterhetsvårdens område. Till dessa hör att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen samt att besluta om åtgärder, som är att hänföra till rådgivning och handledning. Nämnden äger vidare ställa vårdbehövande under uppsikt samt ta initiativ till förordnande till intagning i vårdanstalt. Om förordnande till intagning i vårdanstalt beslutar länsstyrelsen.

Framställning hos länsstyrelsen om förordnande till intagning i vårdanstalt må, förutom av socialnämnden, göras av den polischef, inom vars tjänstgöringsområde den vårdbehövande är bosatt eller vistas eller uppträtt berusad. Har den vårdbehövandes förmyndare, föräldrar, barn eller syskon anhållit, att socialnämnden måtte göra framställning hos länsstyrelsen om förordnande till intagning i vårdanstalt men nämnden icke bifallit denna anhållan, är nämnda personer berättigade att själva hos länsstyrelsen göra sådan framställning.

Har vårdbehövande, som avses i 1 § 1 mom., första punkten, blivit så farlig, att han, redan innan slutligt beslut om intagning i vårdanstalt föreligger, måste underkastas särskilda säkerhetsåtgärder, må sådana vidtagas av polismyndighet. Har icke framställning redan gjorts om förordnande om intagning i vårdanstalt, bör polischefen ofördröjligen göra sådan framställning. Är i annat fall behovet av anstaltsvård synnerligen brådskande, må den vårdbehövande, då ordföranden i socialnämnden eller vederbörande avdelning därav samt polischef och läkare är ense därom, redan innan beslut om intagning föreligger, för högst en månad befordras till vårdanstalt, sjukhus eller annan motsvarande inrättning. Protokoll över ärendets behandling och fattat beslut bör jämte besvärshänvisning ofördröjligen delgivas den vårdbehövande samt avskrift av protokollet tillställas socialnämnden. Denna bör ofördröjligen fatta beslut i frågan, huruvida framställning skall göras om den vårdbehövandes intagning i vårdanstalt.

Vid handläggningen av ärende angående intagning i vårdanstalt skall länsstyrelsen vara organiserad såsom länsrätt. Denna består av ordförande och två övriga ledamöter. Ordförande är i här aktuella ärenden landshövdingen eller länsrådet (avdelningschef). De båda övriga ledamöterna utgöres av en länsassessor samt den befattningshavare, som är föredragande i ärendet. Beträffande handläggningen gäller, att den kan vara skriftlig eller muntlig eller bådadera. Framställning om förordnande om intagning i vårdanstalt skall delgivas den som framställningen avser med föreläggande att avgiva förklaring. Länsstyrelsen (länsrätten) äger i övrigt i den utsträckning, som finnes erforderlig, förordna om skriftväxling, infordra utlåtande från olika myndigheter och föranstalta om annan särskild utredning. Förhör kan hållas med den vårdbehövande. Läns-

rätt kan själv hålla vittnes- och sakkunnigförhör men kan även förordna om vittnesförhör inför domstol.

Är behovet av anstaltsvård till följd av den vårdbehövandes farlighet synnerligen brådskande, må länsstyrelsen utan att höra den vårdbehövande förordna, att denne, intill dess ärendet slutligt avgjorts, skall förvaras i vårdanstalt eller annan inrättning, som länsstyrelsen bestämmer. Den vårdbehövande får dock icke förvaras i fängelse. Förordnande, som nu sagts, må även meddelas beträffande annan vårdbehövande, som är i brådskande behov av vård i anstalt.

I ärende, som handlagts av länsrätt, utfärdas beslut eller utslag i länsstyrelsens namn.

Beslut om förordnande till intagning i vårdanstalt skall, då beslutet grundats på den vårdbehövandes farlighet, ofördröjligen bringas i verkställighet genom länsstyrelsens försorg. I annat fall ankommer det på socialnämnden att föranstalta om verkställighet av beslutet.

Har vårdbehövande, som av annat skäl än farlighet förordnats till intagning i vårdanstalt, efter beslutet avstått från missbruket av berusningsmedel eller har missbruket väsentligen minskat, må verkställigheten av beslutet tills vidare uppskjutas. Den vårdbehövande bör i sådant fall ställas under uppsikt.

Verkställigheten av förordnande om att vårdbehövande, som avses i 1 § 1 mom., skall ställas under uppsikt eller intagas i vårdanstalt, är förfallen, därest den icke påbörjats inom två år efter det förordnandet ägt verkställas.

Staten upprätthåller ändamålsenligt inrättade vårdanstalter. Därjämte må socialministeriet såsom vårdanstalt godkänna av kommun, sammanslutning av kommuner eller enskild upprätthållen inrättning eller avdelning därav. Ministeriet må vidare godkänna vårdanstalt eller avdelning därav som slutna anstalt för vårdbehövande, som visat sig icke kunna underkasta sig ordningen i vårdanstalt. Vårdanstalterna är underställda socialministeriets högsta tillsyn. Den lokala ledningen och förvaltningen ankommer på anstaltens styrelse och föreståndare.

Den som förordnats till intagning i vårdanstalt må kvarhållas där ett år. Har han under loppet av tre år, innan förordnandet meddelades, enligt förordnande av myndighet vårdats i dylik anstalt, må han kvarhållas där två år. Den som på egen ansökan intagits i vårdanstalt må mot sin vilja kvarhållas där under högst den tid, som bestämts i den skriftliga förbindelse på grund av vilken intagningen skett.

Den som är intagen i vårdanstalt kan erhålla permission för visst tillfälle och, därest vårdsynpunkter eller andra viktiga skäl giva anledning därtill, »arbetspermission eller annan provpermission» avseende viss tid eller tills vidare. Intagen må vidare villkorligt utskrivas före utgången av den tid, under vilken han kan kvarhållas.

Föreståndare för anstalt är berättigad att, därest den vårdbehövandes ändamålsenliga vård sådant kräver, granska och kvarhålla brev och andra försändelser, som den vårdbehövande ämnar avsända eller som ankommer till honom. Är brevet ställt till myndighet, som har tillsyn över anstalten, är den vårdbehövande berättigad att tillsluta brevet och att få det vidarebefordrat öppnat.

Visar vårdbehövande tredska eller bryter han på annat sätt mot ordningen vid anstalten eller förleder han annan därtill må föreståndaren enligt anvisningar från socialministeriet tillrättavisa den felande genom att minska hans rättigheter eller genom att förordna om inspärning i slutet enrum eller ljust isoleringsrum i högst sju dygn. Anstaltens styrelse må, då strängare påföljd anses erforderlig, låta inspärta den felande i ljust isoleringsrum under högst fjorton dygn. Inspärning i isoleringsrum må förenas med hård bädd under högst åtta dygn. I vårdanstalt intagen, som icke låter sig rätta av utstånden disciplinär påföljd eller

som rymmer från vårdanstalten, må överföras till sluten anstalt. Styrelsen för sluten anstalt må såsom disciplinär bestraffning förordna att vårdbehövande skall hållas i ljust isoleringsrum under högst tjugu dygn.

Om arbetspermission eller annan permission för den som är intagen i vårdanstalt samt om avbrytande av permission må föreståndaren för vårdanstalten besluta. Om permission från sluten anstalt beslutar anstaltens styrelse.

Om villkorlig eller slutlig utskrivning av den som är intagen i vårdanstalt beslutar dess styrelse, såvitt detta icke i reglementet för anstalten ålagts föreståndaren. Socialministeriet äger dock i strid med styrelsens eller föreståndarens beslut förordna om utskrivning.

Socialnämnds beslut om bl. a. ställande under uppsikt och omhändertagande i avbidan på slutligt beslut må överklagas hos länsstyrelsen.

Länsstyrelses beslut angående förordnande om intagning i vårdanstalt må överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Socialnämndens beslut om tillfällig intagning i vårdanstalt må verkställas, oaktat det överklagats, därest länsstyrelsen icke annorlunda förordnar. Av länsstyrelse meddelat beslut må bringas i verkställighet utan hinder av överklagande, därest länsstyrelsen så förordnar.

Barn och ungdom

De grundläggande bestämmelserna på barnavårdens område finnes i lagen den 17 januari 1936 om barnskydd.

I lagen om barnskydd görs åtskillnad mellan barn och ung person. Med barn avses den som icke fyllt sexton år och med ung person den som fyllt sexton men icke aderton år.

Att utöva tillsyn över barna- och ungdomsvården tillkommer i varje kommun en avdelning av socialnämnden. I avdelningen bör ingå bl. a. en person erfaren i praktisk undervisning och uppfostran.

Från socialnämndens sida skall lämpliga åtgärder vidtagas, därest barn är i behov av samhällsvård av orsak (8 §):

- a) att barnets föräldrar är döda eller har övergivit det;
- b) att barnet till följd av kroppslig sjukdom eller andesvagheter, sinnessjukdom, abnormitet, vanförhet eller annat dylikt lyte erfordrar sådan vård och uppfostran utom hemmet, som det ej genom föräldrarnas försorg eller annorledes kan erhålla;
- c) att föräldrarna på grund av sjukdom, oförstånd, dryckenskap eller av andra sådana orsaker eller förhållanden ej bereder barnet nödig vård och uppfostran och det ej heller annars ägnats omvårdnad;
- d) att barnet misshandlas i sitt hem eller där hotas av annan fara till liv, hälsa eller sedlighet; eller

e) att barnet genom eget eller föräldrarnas förvällande ägnar sig åt olämplig förvärvsverksamhet eller försummar skolgång eller genom sitt uppförande bryter mot skolans ordning och icke genom skolans disciplinära medel låter sig rätta.

Nämnden skall likaledes vidtaga åtgärder beträffande barn eller ung person, som begått straffbar handling, varå åtal eller straff i anseende till barnets ålder eller av annan orsak ej följt, eller som bettlar eller i övrigt befinnes vara lösdrivare eller anträffas berusad utan att gentemot barnet eller den unga personen i lagen om alkoholister stadgade åtgärder bör vidtagas.

Barn, vars föräldrar dött eller som av dem övergivits samt vars vård och uppfostran på grund av medellöshet äventyras, skall av socialnämnden omhän-

dertagas. I övriga fall, som ovan berörts, skall nämnden i första hand efter omständigheterna söka komma till rätta med föreliggande missförhållanden genom olika förebyggande och stödjande åtgärder. Nämnden kan även med föräldrarnas medgivande tills vidare omhändertaga barnet eller den unga personen. Den som ärendet avser kan vidare ställas under skyddsupsikt (9 §).

Finner socialnämnden ovannämnda åtgärder icke vara tillfyllest eller har ej skyddsupsikt lett till avsett resultat, skall nämnden söka träffa skriftligt avtal med föräldrar eller förmyndare om att barnet eller den unga personen skall överlämnas i nämndens vård för att uppfostras utom hemmet (11 §). Sådant avtal äger samma verkan som ett av nämnden i föreskriven ordning meddelat omhändertagandebeslut. Kan avtal icke träffas, skall nämnden pröva, huruvida omhändertagande oberoende av föräldrarnas samtycke bör ske (12 §). Innan beslut av sådan innebörd fattas, skall föräldrarna lämnas tillfälle att avgiva skriftlig förklaring. Nämnden äger i övrigt muntligen höra föräldrarna och andra personer, som har kännedom om omständigheter av betydelse för sakens bedömning. Omhändertagandebeslut skall grundas på en majoritet av två tredjedelar av de närvarande nämndledamöterna. Beslut om omhändertagande av barnet bör underställas socialministeriet för fastställelse. I trängande fall kan bl. a. nämndens ordförande förordna om tillfälligt omhändertagande. Sådant förordnande skall underställas nämnden (19 §).

Barn eller ung person, som omhändertagits, skall genom nämndens försorg placeras i enskilt hem eller i barnhem eller beredas den särskilda vård, som kan finnas erforderlig. Barn eller ung person, som visat vanart eller är i fara att bli vanartat och som icke bör placeras i enskilt hem eller barnhem och icke är i behov av vård av särskilt slag, kan insättas i uppfostringsanstalt. Uppfostringsanstalter kan inrättas och drivas av staten, kommun eller enskild. Anstalter drivna av kommuner eller enskilda skall vara för sitt ändamål godkända av socialministeriet. Är i ärende fråga om intagning i statlig uppfostringsanstalt, skall ärendet underställas socialministeriets avgörande.

Omhändertagandebeslut beträffande ung person må icke bringas till verkställighet efter det vederbörande fyllt aderton år. Beslutad samhällsvård skall upphöra, när den som omhändertagits ej längre är i behov av vård och uppfostran utom hemmet, dock senast när han uppnått tjuguetå års ålder. Beträffande elev i statens uppfostringsanstalt tillkommer socialministeriet att efter framställning av anstaltens föreståndare besluta om samhällsvårdens upphörande. I övriga fall meddelas sådant beslut av vederbörande socialnämnd.

Mot beslut av socialnämnd om omhändertagande av barn eller ung person kan föräldrar, förmyndare eller god man framställa skriftlig anmärkning hos socialministeriet. Är den som framställt sådan anmärkning missnöjd med socialministeriets beslut, äger han föra talan mot detta hos högsta förvaltningsdomstolen.

Mot socialnämnds beslut i fråga om upphörande av samhällsvård kan talan föras hos socialministeriet.

Försumliga försörjare

Bestämmelser om åtgärder mot försumliga försörjare finnes i lagen den 17 februari 1956 om socialhjälp och lagen den 20 augusti 1948 om tryggnad av underhållsbidrag åt barn i vissa fall.

Socialhjälpslagen

Har någon på grund av lättja, likgiltighet, vårdslöshet, lättsinnigt eller vanartigt leverne eller av annan dylik orsak försummat sin försörjningsplikt och har huvudsakligen på grund härav till dem, gent emot vilka han är försörjningsplik-

tig, utgivits socialhjälp, för vilken kommunen icke blivit ersatt, må länsstyrelsen (länsrätten) på framställning av vederbörande socialnämnd förordna, att ersättning, som den försörjningspliktige ålagts att utgiva, skall ersättas genom arbete i arbetsinrättning (40 §).

I fråga om länsrätts sammansättning och förfarande inför länsrätt hänvisas till vad som anförts i avsnittet rörande alkoholmissbrukare.

Är anledning befara, att den försörjningspliktige avviker eller eljest håller sig undan, må länsstyrelsen, därest orsak därtill yppas, även utan att kräva förklaring av den försörjningspliktige, på framställning av socialnämnden förordna, att denne skall anhållas och förvaras i arbetsinrättning, till dess saken slutligt avgöres (40 §).

Det åligger kommunerna att inrätta och driva erforderliga arbetsinrättningar. Flera kommuner kan gemensamt driva sådan inrättning.

När socialhjälp skall ersättas genom arbete i arbetsinrättning, skall inrättningens direktion enligt särskilda grunder bestämma skälig lön för arbetet. Ur denna skall den arbetspliktiges underhållskostnader och ersättningen för socialhjälp utgå. Arbetsplikten upphör, så snart ersättningen blivit erlagd eller socialnämnden finner, att den arbetspliktige kommer att fullgöra sin försörjningsplikt eller då vederbörande hållits i arbete i två år. Det åligger arbetsinrättningens direktion att, då den anser, att den arbetspliktige kommer att fullgöra sin försörjningsplikt, göra framställning hos vederbörande socialnämnd om upphävande av arbetsplikten (41 §). Direktionen äger befogenhet att enligt vissa regler bevilja intagen permission tills vidare från inrättningen (42 §).

Beträffande disciplinära åtgärder mot den som är intagen i arbetsinrättning och som visar lättja eller tredska eller avviker från inrättningen eller eljest bryter mot ordningen hänvisas till vad som i avsnittet om alkoholmissbrukare angivits gälla för motsvarande fall beträffande den som är intagen i alkoholistanstalt.

Mot länsrätts beslut om intagning i arbetsinrättning må talan föras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Lagen om tryggande av underhållsbidrag åt barn

Lagen äger tillämpning å underhållsbidrag, som med stöd av laga kraft vunnet utslag av domstol eller vederbörligen träffat avtal åt barn utom äktenskap skall erläggas av »lägersman» eller åt barn i äktenskap av fränskild make eller make, som till följd av söndring lever åtskild.

Har underhållspliktig under minst tre månader uraktlåtit att erlægga underhållsbidrag, kan länsstyrelse (länsrätt) där han ej vid anfordran utbetalar bidraget eller ställer godtagbar säkerhet för detta och ej heller visar giltig orsak till sin uraktlåtenhet att fullgöra underhållsplikten, förordna, att han skall insättas i en i lagen om socialhjälp avsedd arbetsinrättning för att med sitt arbete fullgöra underhållsplikten.

Framställning om insättande i arbetsinrättning må göras av socialnämnden i den kommun där barnets moder eller, om barnet icke är i sin moders vård, barnet är bosatt. Barnets vårdnadshavare äger rätt att skriftligen anhålla om sådan framställning. Socialnämnden må ock på eget initiativ göra framställning. Föreligger skäl att befara, att underhållspliktig rymmer eller håller sig dold, kan länsstyrelsen, utan att infordra förklaring, på ansökan av socialnämnden förordna, att han till dess ärendet slutligt avgjorts bör förvaras i arbetsinrättning.

Beträffande fullgörande av underhållsbidrag genom arbete och underhållspliktigs hållande i arbetsinrättning äger vad i lagen om socialhjälp är stadgat om arbetsplikt motsvarande tillämpning.

Talan mot länsstyrelses (länsrätts) utslag må föras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Lösdrivare

Bestämmelser om åtgärder mot lösdriveri finnes i lagen den 17 januari 1936 om lösdrivare.

Såsom lösdrivare betecknas i lösdrivarlagen (1 §):

1. sådan arbetsför person, som utan tillräckliga medel för sitt uppehälle stryker omkring från ort till ort, där ej omständigheterna ådagalägger, att han söker arbete;

2. sådan arbetsför person, som har för vana att sky arbete och för den skull kommer i behov av socialvård eller blir till övermäktig börda för annan person och sålunda uppenbarligen utsätter denne för fara att råka i behov av socialvård för sig själv eller för den, om vilken han enligt lag äger draga försorg;

3. person, som har för vana att tigga eller använda annan för tiggeri eller som tillåter, att i hans vård befintlig person under aderton år tigger; samt

4. person, som genom att vanemässigt förskaffa sig inkomst på ett mot god sed stridande sätt och genom sedligt förkastliga medel eller som genom sitt levnadssätt i övrigt medför uppenbar våda för allmän ordning, säkerhet eller sedlighet.

Såsom lösdrivare skall dock icke anses den som är under aderton år, ej heller den som är sinnessjuk, sinnesslö eller sinnessvag.

Tillsynen och övervakningen över lösdrivare ankommer på polismyndigheterna och socialnämnderna i kommunerna.

Mot lösdrivare kan från socialnämndernas sida vidtagas olika stödjande och förebyggande åtgärder ägnade att återföra vederbörande till ett ordnat levnadssätt. Om så finnes erforderligt, kan nämnden ställa lösdrivaren under lösdriveriövervakning (4 §).

Har lösdriveriövervakning prövats utan framgång eller är det uppenbart, att han icke medelst sådan kan återföras till ett ordentligt och hederligt levnadssätt, eller är lösdrivare, för vilkens vårdande på annat sätt ej finnes säkerhet, till fara för sig själv eller för andras personliga säkerhet eller till uppenbar våda för allmän ordning och sedlighet, skall han intagas i arbetsanstalt eller hållas i tvångsarbete (5 §).

Att besluta om intagning i arbetsanstalt eller hållande i tvångsarbete tillkommer länsstyrelsen (länsrätt) efter framställning av socialnämnd eller polismyndighet.

Beträffande länsrätts sammansättning samt förfarandet inför länsrätt hänvisas till vad som anförts i avsnittet om alkoholmissbrukare.

Den som på sannolika skäl misstänkes vara lösdrivare kan av polisman eller vissa personer knutna till socialvården anhållas och föras till polischefen för förhör. Framgår av förhöret att den anhållne är att anse såsom lösdrivare, men finnes ej skäl för häktning, skall polischefen överlämna saken till socialnämnden för vidtagande av behörig åtgärd. Finner polischefen att åtgärder, varom socialnämnd äger besluta, skulle vara utan verkan eller har den anhållne under de senaste tre åren varit intagen i arbetsanstalt, hållits i tvångsarbete eller undergått frihetsstraff eller är han okänd eller kan på grund av hans uppträdande tillfredsställande utredning icke erhållas rörande omständigheter av betydelse för saken, skall polischefen häkta den anhållne och förelägga ärendet länsstyrelsens prövning (28 och 29 §§).

Arbetsanstalt är för vård av lösdrivare av staten inrättad anstalt eller kommunal eller privat anstalt, eller dess avdelning, som av socialministeriet godkänts såsom arbetsanstalt för lösdrivare. Tvångsarbetsanstalt är för utförande av

tvångsarbete av staten inrättad anstalt. Såsom tvångsarbetsanstalt kan av statsrådet godkännas även kommunal arbetsinrättning eller dess avdelning. Överinseendet över arbetsanstalterna utövas av socialministeriet och över tvångsarbetsanstalterna av justitieministeriet. För båda slagen av anstalter ankommer den lokala ledningen och vården på en direktion och en föreståndare.

I arbetsanstalt bör lösdrivare vårdas, till dess grundad anledning finnes att antaga, att han kommer att föra ett ordentligt och hederligt liv, likväl högst ett år eller, därest han under loppet av de närmast föregående fem åren till följd av lösdriveri vårdats i arbetsanstalt eller under samma tid hållits i tvångsarbete, högst tre år. Är sannolikt att intagen, därest han frigives, kommer att föra ett ordentligt och hederligt liv, må han villkorligt frigivas från arbetsanstalten, likväl ej förrän tre månader förflutit efter det han intogs. Beträffande disciplinära åtgärder mot den som är intagen i arbetsanstalt och som visar tredska eller som avviker från anstalten eller eljest bryter mot ordningen hänvisas till vad som i avsnittet om alkoholmissbrukare för motsvarande fall angivits gälla beträffande den som är intagen i alkoholistanstalt (10 §).

Om slutlig och villkorlig frigivning från arbetsanstalt beslutar socialministeriet.

Den som ålagts tvångsarbete skall hållas däri i två år. Är på grund av tvångsarbetsares levnadssätt eller hans uppförande uppenbart, att han, därest han efter förloppet av två år friges från tvångsarbetet, icke kommer att försörja sig på hederligt sätt och ej heller i övrigt föra ett arbetsamt och ordentligt liv, må tvångsarbetstiden för honom förlängas med högst ett år. Tvångsarbetare, som tidigare varit intagen i tvångsarbetsanstalt eller undergått frihetsstraff sammanlagt minst sex år, skall hållas i tvångsarbete, till dess grundad anledning finnes att antaga, att han efter frigivningen kommer att försörja sig på ett hederligt sätt samt även i övrigt föra ett arbetsamt och ordentligt liv. Under samma förutsättningar, som gäller för den som är intagen i arbetsanstalt, kan den som undergår tvångsarbete villkorligt frigivas före utgången av den för honom gällande tvångsarbetstiden, dock icke, där ej synnerliga skäl föreligger, förrän ett år förflutit sedan tvångsarbetet börjat (15 och 16 §§).

Den som undergår tvångsarbete må icke hållas i gemenskap med fångar. Där synnerliga skäl är därtill, kan tvångsarbetare hållas i enrum. Rörande verkställighet av tvångsarbete gäller i vissa hänseenden samma bestämmelser som för verkställighet av frihetsstraff. Om förlängning av tiden för tvångsarbete och om frigivning från tvångsarbetsanstalt beslutar justitieministeriet.

Mot länsstyrelses (länsrätts) beslut i fråga om intagning i arbetsanstalt eller nållande i tvångsarbete kan talan föras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Sinnessjuka

Beträffande sinnessjukvården finnes gällande bestämmelser i sinnessjuklagen av den 2 maj 1952.

Att svara för sinnessjukvården ankommer i första hand på kommunerna. För anordnandet av sinnessjukvården är landet indelat i sinnessjukvårdsdistrikt omfattande en eller flera kommuner. Varje vårddistrikt skall ha ett centralsinnessjukhus. Härutöver finnes statliga sinnessjukhus. Vidare kan förekomma andra kommunala sinnessjukhus samt privata sjukhus. Centralsinnessjukhusets överläkare är ledande läkare inom vårddistriktet. Vid varje sjukhus finnes i övrigt en ansvarig läkare, som i sista hand har att ansvara för den sjukvård, som lämnas vid sjukhuset. Den högsta ledningen och övervakningen av sinnessjukvården ankommer på medicinalstyrelsen (2—5 §§).

Ansökan om intagning för vård å sinnessjukhus eller avdelning för sinnessjuka vid kommunalhem må göras av den sjuke själv, därest han fyllt femton år, hans make, anförfant, förmyndare eller annan vårdpliktig eller av ordförande i hälsovårds- eller socialnämnd, av polismyndighet eller i vissa fall av militär befälhavare eller föreståndare för anstalt, där den sjuke är intagen. Ansökan skall göras skriftligen till den ansvarige läkaren vid det sinnessjukhus, där intagning begäres. Vid ansökningen skall bl. a. fogas läkarutlåtande angående den som ansökningen avser. Utlåtandet skall vara utfärdat av en ojävig läkare, som icke är knuten till sjukhuset, och skall grundas på undersökning, som bör vara verkställd tidigast trettio dagar före ansökningens ingivande till sjukhuset. Utlåtandet skall innehålla uttalande om förekomsten av sinnessjukdom och behovet av vård å sinnessjukhus (16 och 17 §§).

Kan skriftlig ansökan eller andra handlingar, som ovan sagts, icke anskaffas utan menlig tidsförlust, kan intagning å sinnessjukhus ändock ske, därest det av ett av en ojävig person utfärdat intyg framgår, att den som ansökningen avser är farlig för den allmänna säkerheten eller för sig själv eller uppenbarligen är i behov av snar vård. I dylikt fall skall ansökningen senast inom fjorton dagar kompletteras med erforderliga handlingar (17 §).

Fråga om intagning prövas av vederbörande ansvarige läkare. Framgår vid undersökning av sinnessillståndet hos den som intagits, att han icke är i behov av sinnessjukvård, skall den ansvarige läkaren ofördröjligen draga försorg om att den intagne utskrivs från sjukhuset. Samma gäller, därest sinnessjuk, som intagits för vård, blivit till hälsan återställd eller hans tillstånd undergått sådan förbättring, att den ansvarige läkaren anser honom icke längre vara i behov av sinnessjukhusvård (20 §).

Yrkar den person, som ansökt om någons intagning å sinnessjukhus för vård, den intagnes make, förmyndare eller god man eller den som ansvarar för vårdkostnaderna, att den intagne skall utskrivs, skall den ansvarige läkaren lämna sitt medgivande härtill, såvida han icke anser utskrivningen kunna medföra fara för den allmänna säkerheten eller för den sjuke själv och säkerhet icke finnes för att denne överflyttas till annat sinnessjukhus för vård. Bifalles icke yrkandet om utskrivning, skall läkaren hänskjuta frågan därom till medicinalstyrelsen för avgörande. Den som ansökt om utskrivning eller annan, som varit behörig att göra ansökan, må vidare, därest icke ansökningen bifalles av läkaren, göra anmälan därom till medicinalstyrelsen (20 §).

Förutom intagning för vård kan intagning å sinnessjukhus även ske för undersökning av vederbörandes sinnessillstånd. Intagning för undersökning kan ske på egen ansökan (22 §). Är anledning antaga, att person, som av hans uppförande att döma uppenbarligen är farlig för den allmänna säkerheten eller för sig själv, är sinnessjuk, skall dock polismyndigheten draga försorg om hans intagande å sinnessjukhus för undersökning (23 §). I vissa fall äger militär befälhavare eller, om vederbörande person är intagen å anstalt, dennas föreståndare i fall, som nu sagts, göra framställning om intagning å sinnessjukhus för undersökning (24 §). Framställning, som göres av annan än den, om vars intagning är fråga, skall vara åtföljd av läkarutlåtande. Detta skall vara grundat å undersökning av den som framställningen avser och innehålla försäkran, att anledning finnes att antaga, att denne är sinnessjuk.

Har någon intagits å sjukhus för undersökning av sitt sinnessillstånd, skall sådan undersökning verkställas utan dröjsmål (27 §). Den som intagits på egen ansökan skall utskrivs, när han själv påyrkar detta, såvida icke den ansvarige läkaren anser, att utskrivning skulle medföra fara för den allmänna säkerheten eller för den intagne själv och säkerhet icke finnes för att han överflyttas till annat sin-

nessjukhus för vård. Anser sig läkaren icke kunna medgiva utskrivning, skall han underställa frågan därom medicinalstyrelsen för avgörande (28 §). Är den som på ansökan av myndighet intagits å sinnessjukhus för undersökning, enligt den ansvarige läkarens åsikt icke i behov av vård å sinnessjukhus skall läkaren underställa ifrågavarande myndighet härom. Finner myndigheten icke anledning att vidtaga särskild åtgärd med avseende å den intagne, skall dennes genast utskrivas. Finner läkaren den intagne vara i behov av vård å sinnessjukhus, skall läkaren underställa ärendet medicinalstyrelsen för avgörande (29 §).

I fråga om å sinnessjukhus intagens rätt att avsända och mottaga brev gäller bl. a. att brev från honom till medicinalstyrelsen, justitiekanslersämbetet och riksdagens justitieombudsman och dessa myndigheters skrivelser till honom bör vidarebefordras, likaså intagens brev till sin förmyndare och dennes brev till den intagne.

Psykiskt efterblivna

I lagen den 7 mars 1958 om psykiskt efterblivna finnes bestämmelser om olika åtgärder beträffande personer, som till följd av outvecklade intellektuella funktioner är i behov av särskild vård eller behandling (1 §).

Förutom olika åtgärder av mindre ingripande natur upptar lagen olika former av anstaltsvård. Sådan vård skall beredas psykiskt efterblivna i särskilda för ändamålet inrättade centralanstalter och dessa underställda undervisningsavdelningar och andra institutioner eller i vård-, arbets- eller undervisningshem. Härutöver kan bl. a. förekomma vård i vissa daghem underställda vederbörande centralsjukhus. Psykiskt efterblivna, som anses farliga för sig själva eller sin omgivning eller visat starkt brottsliga anlag, må vidare vårdas i särskilda anstalter eller avdelningar av anstalter.

Högsta tillsynen över vården av psykiskt efterblivna utövas av socialministeriet och medicinalmyndigheterna. På det lokala planet har i varje kommun socialnämnden ansvaret för att erforderliga vårdåtgärder vidtages.

När socialnämnden genom anmälan från vissa befattningshavare eller eljest erhåller kännedom om att någon kan antagas vara i behov av vård som avses i lagen, skall nämnden på grundval av läkarundersökning av vederbörande avgöra om lagens bestämmelser äger tillämpning å denne samt vid behov taga initiativ till lämpliga vårdåtgärder. Psykiskt efterbliven, som är i behov av anstaltsvård, skall som regel beredas sådan vård, innan han fyllt sexton år. Ansökan om intagning i anstalt göres av socialnämnden hos vederbörande anstaltsföreståndare (13—15 §§).

Utan samtycke av den efterblivne själv i vissa fall eller av dennes föräldrar eller förmyndare må intagning i anstalt endast ske, om den efterblivne anses farlig för sig själv eller sin omgivning eller har konstaterats vara lösdrivare eller visat starkt brottsliga anlag eller av andra jämförbara, vägande skäl anses vara i behov av undersökning eller vård å anstalt. Att besluta i fråga om intagning ankommer på anstaltsföreståndaren eller i vissa fall på anstaltens direktion. Innan beslut fattas skall yttrande inhämtas från anstaltens läkare. Beslut om intagning för vård i anstalt utan att samtycke som ovan sagts föreligger, skall beslutet utan dröjsmål underställas socialministeriet för fastställelse (15 §).

Finnes den som är intagen i anstalt icke längre vara i behov av särskild vård eller finnes han utanför anstalten kunna beredas lämplig skötsel, undervisning och fostran, må han efter anstaltsläkarens hörande utskrivas från anstalten. Beslut härom fattas beträffande den som intagits utan eget, föräldrars eller förmynd-

dares samtycke av socialministeriet på framställning från anstaltens föreståndare och i övriga fall av föreståndaren (16 §).

Beslut om intagning i anstalt, vilket icke skall underställas socialministeriet, och beslut om utskrivning, som meddelas av anstaltsföreståndare, må överklagas hos socialministeriet. Mot intagningsbeslut, som skall underställas, må den som beslutet rör anföra påminnelser hos ministeriet (31 §).

BILAGA 6

Norge

Alkoholmissbrukare

Gällande bestämmelser på nykterhetsvårdens område finnes i lov nr 1 den 26 februari 1932 om edruelighetsnevnder og behandling av drikkfeldige og narkomane.

Ansvaret för nykterhetsvården åvilar i varje kommun en edruelighetsnevnd. Denna utses av kommunestyret och skall bestå av minst tre ledamöter, både män och kvinnor. Ledamöterna skall väljas bland sådana personer, som kan antagas ha särskilda förutsättningar för arbetet i nämnden. Om möjligt bör bland ledamöterna ingå en läkare.

Föremål för åtgärd från nämndens sida kan den bli, som brukar alkohol eller andra berusande eller bedövande medel till uppenbar skada för sig själv eller sin omgivning. I första hand ifrågakommer åtgärder av förebyggande och stödjande karaktär. Dessa beslutas efter en av nämnden verkställd utredning.

Finner läkare erforderligt att alkoholmissbrukare intages å sjukhus för undersökning, behandling eller vård, kan nämnden besluta om sådan intagning för en tid av upp till trettio dagar (6a §). På förordande av sjukhusets ansvarige läkare kan uppehållet å sjukhuset av nämnden förlängas med upp till trettio dagar åt gången, dock med den begränsningen att den sammanlagda sjukhusvistelsen icke må överstiga nittio dagar under ett år.

Åsidosätter någon de föreskrifter, som meddelats honom av nämnden, eller finner nämnden det eljest erforderligt, äger nämnden oberoende av vederbörandes eget samtycke besluta, att han skall intagas i ett av Konungen godkänt kursted, därest han på grund av sitt missbruk av alkohol eller andra berusande eller bedövande medel (7 §):

1. misshandler sin ektefelle eller sine barn eller utsetter barna for sedelig forderv eller vanrøkt,
2. forsømmer sin forsørgelsesplikt efter gjeldende lover,
3. utsetter seg selv for alvorlig legemlig eller sjelelig skade, volder fare for sig selv eller andre, eller gjentatte ganger forulemper sine omgivelser,
4. faller forsorgsvesenet eller sin familie til byrde,
5. forøder eller forspiller sitt gods, så det må fryktes for at det kan oppstå trang for ham selv eller hans familie.

Intagning, som nu sagts, kan avse en tid av två år.

Den som missbrukar andra berusande eller bedövande medel än alkohol kan under enahanda förutsättningar intagas i sjukhus i likaledes upp till två år.

Uppkommer i ärende fråga om frihetsberövande, som ovan berörts, skall vederbörande underrättsdomare anmodas att leda den vidare handläggningen av ärendet i nämnden (8 §). Åklagarmyndigheten skall av nämndens ordförande underrettas om ärendet och kan uppträda i detta för att föra det allmännas talan. Den som saken gäller skall kallas att höras inför nämnden och i övrigt ges tillfälle

att yttra sig över vad som anföres mot honom. Nämnden kan själv upptaga bevis. Är fråga om intagning i kursted, skall läkarutlåtande föreligga beträffande den som intagningen avser. Denne kan anlita biträde av sakfører eller ombud, som nämndens ordförande godtager. För åklagarmyndigheten talan, skall nämndens ordförande utse sakfører för den som saken rör, därest denne kan antagas sakna medel att själv bekosta biträde. Ordföranden äger besluta att förhandling skall hållas inom stängda dörrar. Detta bör i allmänhet ske, när den som saken gäller önskar det.

Finnes anledning befara att den som »er beslutet inlagt på kursted vil volde alvorlig skade på sig selv eller andre, kan nevnden beslutte fengslig forvaring». Förordnande därom kan meddelas även om talan föres mot beslutet om intagning på kursted (9 §). För verkställighet av förordnandet kan nämnden påkalla bistånd av åklagarmyndigheten.

Den som missbrukar alkohol eller andra berusande eller bedövande medel kan intagas på kursted även på egen ansökan. Den intagne kan kvarhållas i kurstedet under viss tid, som bestämts av honom själv vid intagningen, dock ej över två år (16 §). För återförande till kursted av frivilligt intagen som avvikit därifrån kan polismyndighets bistånd påkallas.

Den som intagits i kursted kan före utgången av den tid intagningen avser på prov utskrivas, om skäl finnes att antaga, att han efter utskrivningen kommer att föra ett nyktert och ordentligt liv.

Mot edruelighetsnevnds beslut om frihetsberövande kan talan föras hos høyesterrett. Prövningstillstånd erfordras dock av høyesterrets kjæremålsudvalg.

Barn och ungdom

Gällande bestämmelser rörande samhällets barnavård finnes i lag den 17 juli 1953 om barnevern.

Tillsynen över barnavården utövas i varje kommun av en barnevernsnemnd om fem medlemmar, män och kvinnor, valda av kommunestyret bland personer med insikt i och intresse för barna- och ungdomsvård.

Barnevernsnemnd kan (16 §) inskrida med särskilda åtgärder beträffande barn under aderton år

a) när barnet blir slik behandlet eller lever under slike forhold at dets helse (fysisk-psykisk) eller utvikling utsettes for skade eller alvorlig fare,

b) når barnet ved lovovertrædelser eller annen atferd viser så dårlig tilpasning til omgivelsene eller samfunnet at særlige åtgjerder finnes påkrevd,

c) når barnet er uten forsørger eller foreldrene ikke er i stand til å forsørge det på forsvarlig måte, og det heller ikke på annen måte blir sørget forsvarlig for det,

d) når barnet er sjukt eller lider av kroppsykte, nedsatte åndsevner eller andre mangler og de nødvendige åtgjerder ikke er tatt for å gi det den pleie eller behandling det har behov for og som det etter tilhøva er mulig å gi det.

Till grund för de åtgärder, som beslutas av nämnden, skall ligga en av denna verkställd undersökning rörande samtliga omständigheter i det aktuella fallet. I första hand ifrågakommer att genom förebyggande och stödjande åtgärder avhjälpa föreliggande missförhållanden. Nämnden kan höra personer upplysningsvis och kan, där så erfordras, förordna om bevisupptagning vid domstol. Barnets föräldrar skall lämnas tillfälle att yttra sig och har möjlighet att anlita biträde för sig och barnet. Anser nämnden förebyggande åtgärder vara utan gagn eller har de prövats utan framgång, kan nämnden besluta att »overta omsorgen for

barnet» och för uppfostran placera det utanför hemmet. Innan sådant beslut meddelas, skall nämnden söka erhålla föräldrarnas samtycke till åtgärden. Erhålles icke samtycke eller blir samtycke senare återtaget skall ärendet avgöras i särskild ordning (19 §). Enligt denna skall (5 §) vederbörande by- eller herredsdommer inträda såsom medlem i nämnden vid ärendets behandling. Han skall i sådant fall leda förhandlingarna. Domaren behöver dock icke tillkallas, därest i nämnden ingår jurist, som godkänts av socialdepartementet.

Barn, som ingen tar sig an, skall nämnden »uten vidare» övertaga omsorgen om (19 §).

Barn, beträffande vilket barnevernsnemnd övertagit omsorgen, skall placeras på det sätt som i varje enskilt fall finnes bäst med hänsyn till barnets behov av vård, uppfostran och utbildning. Företrädesvis kommer i fråga placering i fosterhem eller särskilda barnhem. Barn, som är i behov av särskild vård, undervisning eller uppfostran, kan placeras i specialskola, observationsskola eller annan institution för særomsorg. Sådan placering kan innefatta frihetsberövande.

Omhändertaget barn står under barnavårdsnämndens omsorg till dess det fyllt tjuuett år, såvitt icke nämnden dessförinnan upphävt omsorgen. Nämnden har dock icke omsorgen för barn under den tid det är intaget i specialskola.

Specialskolor upprättas och drives av staten. De sorterar under kyrkodepartementet och står under tillsyn av en direktör för specialskolorna. För varje skola finnes en styrer och ett tilsynsudvalg. Om intagning i och utskrivning från specialskola beslutar direktören för specialskolorna. Före beslut om utskrivning, slutlig eller på försök, skall yttrande inhämtas från skolans styrer och lärarråd. Den som intagits i specialskola för barn och ungdom med anpassningssvårigheter skall utskrivas, när nämnda svårigheter undanröjts, dock senast vid den tidpunkt, då han fyller tjuuett år.

Beslut av barnevernsnemnd, varigenom nämnden övertar omsorgen för ett barn, kan av den saken rör överklagas hos fylkesmannen. Talan mot dennes avgörande kan föras hos socialdepartementet.

Talan mot beslut av direktören för specialskolorna kan föras hos kyrkodepartementet. Den som begagnat sig av möjligheten att klaga över barnevernsnemnds beslut att övertaga omsorgen för ett barn äger dock icke därutöver föra talan mot beslut av direktören för specialskolorna om intagning i sådan skola.

Försumliga försörjare

Bestämmelser om bl. a. intagning i tvångsarbetshus av vissa arbetsskygga och andra understödstagare finnes i lov den 19 maj 1900 om forsorgsvæsenet.

Enligt 44 § forsorgsloven gäller, att den som efter det han fyllt aderton år begär eller erhåller bistånd av forsorgsvæsenet är skyldig att, om han är frisk och arbetsför, mot ersättning utföra arbete, som anvisas honom av vederbörande kommuns forsorgsstyre. Undandrar sig någon arbete, som sålunda anvisats honom, eller visar han försummelse vid arbetets utförande eller åsidosätter han eljest givna föreskrifter, kan han av forsorgsstyret meddelas varning. Denna skall, om forsorgsstyret begär det, delgivas honom genom polisens forsorg. Har den som meddelats varning icke inom föreskriven tid bättrat sig, äger forsorgsstyret, därest det nödgas lämna vederbörande eller hans familj bistånd eller öka sådant bistånd, anmäla förhållandet till åklagarmyndigheten med begäran om åtal. Har så skett och finnes icke andra bestämmelser, som tar över, kan domstol på talan av åklagarmyndigheten bemyndiga denna att anbringa vederbörande i »tvångsarbetshus». Den som intagits i tvångsarbetshus kan kvarhållas däri upp till 18 månader, eller, om han förut varit intagen i sådant hus, i upp till tre år.

Ovan berörda bestämmelser bör jämföras med bestämmelserna om ingripanden på liknande grunder i lagen den 31 maj 1900 om løsgjengeri, betleri og drukken-skab. För sistnämnda bestämmelser redogöres i det följande i avsnittet om ingripanden mot lösdriveri.

I detta sammanhang må ock beröras 219 § straffeloven, som behandlar vissa brott riktade mot familjen, innebärande grovt åsidosättande av plikterna mot denna. Lagrummet stadgar bl. a. för den som »udsætter nogen hans husstand til hørende person for nød ved modvillig at unddrage sig den ham paahvilende forsørgelsespligt» straff med fängelse i högst två år.

Lösdriverare

Lösdriveri är i Norge kriminaliserat. Bestämmelser därom finnes i lov den 31 maj 1900 om løsgjengeri, betleri og drukken-skab. Såsom påföljd kan förekomma fängelse intill tre månader (2 och 4 §§). Under vissa förutsättningar må domstolen bemyndiga åklagarmyndigheten att anbringa den dömda i arbete för det allmänna eller hos enskild eller i tvångsarbetshus.

Lagen upptar emellertid även ett frihetsberövande, som icke utgör ansvarspåföljd eller tvångsåtgärd i samband med lagföring för straffbelagd gärning och som därför bör omfattas av den tilltänkta utlämningslagstiftningen. Därest den som »hengir sig til ørkesløshet» eller för ett kringflackande liv »opholder sig utenfor sit bosted» och icke kan nöjaktigt göra reda för hur han erhåller sin försörjning, kan han av polismyndigheten föreläggas att återvända till »bostedet» eller genom myndighetens försorg sändas dit. Den som saknar »fast bopel» kan i vissa fall föreläggas att skaffa sig sådant och, om han underlåter detta, få bopel anvisat för sig. Intill dess hemsändning kan verkställas eller anvisning av bopel ske, kan den som ärendet rör hållas i fängsligt förvar. Fråga om förutsättningar föreligger för hemsändning eller om skyldighet att mottaga anvisat bopel avgöres av »forhørsretten» (vederbørende by- eller herredsrett). Denna avgör tillika, huruvida den som ärendet rör skall hållas i fängsligt förvar i avbidan på att hemsändande kan verkställas eller bopel anvisas. I fråga om rättens beslut och om talan mot detta gäller straffprocessens regler.

Sinnessjuka

Bestämmelser rörande sinnessjukvården finnes i lov den 28 april 1961 om psykisk helsevern.

Den som själv begär att bli intagen i »et psykiatrisk sykehus» kan omhändertagas där, om vederbörande överläkare med hänsyn till patientens sinnestillstånd anser att intagningen är till dennes bästa och att patienten har förmåga att ta ställning därtill. Egen ansökan om intagning skall vara skriftlig och undertecknad av sökanden. Den som intagits på egen ansökan äger rätt att på begäran bli utskriven från sjukhuset med en frist av tre veckor. Patienten skall vid intagningen uttryckligen göras uppmärksam på denna frist.

När någon på grund av sitt sinnestillstånd icke kan sörja för att han erhåller erforderlig vård, åligger det i första hand hans närmaste och i andra hand olika myndigheter att vidtaga åtgärder härför. Ansökan om den sjukes intagning för undersökning och vård kan göras hos vederbörande sjukvårdsläkare, vilken efter personlig undersökning av den sjuke äger besluta att denne skall kvarhållas å sjukhuset eller i annan institution, där lämplig vård kan beredas honom. Sådant kvarhållande kan icke avse längre tid än tre veckor, därest icke den sjuke sam-

tycker därtill eller nedan angivna förutsättningar för tvångsintagning föreligger. Den som avses med kvarhållningsbeslut äger överklaga beslutet hos »kontrollkommissionen», en särskild vid sjukhuset inrättad nämnd, vilken har till uppgift att överpröva intagnings- och kvarhållningsbeslut, vilka icke grundar sig på samtycke från den som beslutet avser.

Den som har en »alvorlig sinnslidelse» kan intagas i sjukhus utan eget samtycke, därest hans närmaste eller offentlig myndighet begär det och sjukhusets överläkare finner, att det är till den sjukets bästa eller nödvändigt med hänsyn till den allmänna ordningen eller för att avvärja en väsentlig fara för andras liv eller hälsa. Därest den sjukets närmaste motsätter sig det, kan emellertid intagning icke ske med mindre överläkaren finner att intagningen med hänsyn till den sjukets sinness tillstånd är nödvändig för att hindra att den sjuke »lider överlast» eller att utsikt till tillfrisknande eller väsentlig bättring förspilles eller att den sjuke är i väsentlig grad farlig för sig själv eller andra.

Ansökan om tvångsintagning skall enligt lagens tillämpningsföreskrifter som regel vara åtföljd av skriftliga upplysningar av en norsk läkare, vilken personligen undersökt den sjuke.

Den som utan eget samtycke är intagen i sjukhus kan under samma villkor, som gäller för tvångsintagning, kvarhållas i detta.

Överläkaren kan, där så erfordras, hos kontrollkommissionen begära bevisupptagning rörande omständigheter, som är av betydelse vid avgörandet om lagens villkor för tvångsintagning eller kvarhållande föreligger.

Den sjuke, dennes närmaste eller den myndighet, som gjort ansökan om intagning, kan underställa överläkarens avgörande kontrollkommissionens prövning. Överläkarens beslut går i verkställighet utan hinder av överklagandet, därest icke kontrollkommissionen förordnar annat.

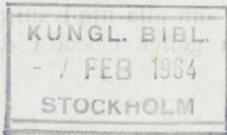
När någon intagits eller kvarhållits i sjukhuset mot sin vilja, skall överläkaren genast underrätta kontrollkommissionen därom. Om den sjuke intagits eller kvarhållits på begäran av myndighet, skall överläkaren också underrätta den sjukets närmaste. Såväl den sjuke som hans närmaste skall alltid underrättas om rätten att föra fråga om intagning eller utskrivning under kontrollkommissionens prövning.

Begäran om utskrivning kan göras av den sjuke själv eller, om han icke är i stånd därtill, av hans närmaste. Sedan utskrivning begärts, kan den sjuke icke kvarhållas i sjukhuset med mindre överläkaren finner att de förutsättningar, som gäller för tvångsintagning mot den sjukets närmastes vilja, är för handen. Även vid prövningen av frågan om utskrivning äger överläkaren påkalla bevisupptagning inför kontrollkommissionen. Vägras utskrivning kan överklagande ske till kommissionen, som dessutom alltid skall underrättas om vägrad utskrivning.

Kontrollkommissionerna tillsättes av socialdepartementet. Varje kommission skall inom sitt område ha tillsyn över dem som »er under psykisk helsevern» utan eget samtycke. Kommissionen skall bestå av en ordinarie domare såsom ordförande, en läkare samt två andra medlemmar, alla med personliga ersättare. Medlemmarna i kommissionen utses för en tid av sex år.

I fråga om handläggningen av ärenden inför kommissionen gäller att den sjuke eller den som handlar å hans vägnar skall ges tillfälle att yttra sig och att kommissionen har möjlighet att verkställa upptagning av skriftlig och muntlig bevisning efter i stort sett samma regler som gäller för huvudförhandling vid allmän domstol. Där det finnes erforderligt, äger ordföranden förordna biträde åt den sjuke. Såväl av ordföranden utsett biträde som biträde, som utsetts av den sjuke själv, äger rätt att få kännedom om alla upplysningar i saken och att närvara vid parts- och vittnesförhör. Detta gäller också i den utsträckning kommissionen

finner det tillrådigt för den sjuke själv eller den som handlar å dennes vägnar. Kommissionens beslut skall om möjligt meddelas inom två veckor från det ärende bragts under dess prövning. Vid avgörandet har varje medlem i kommissionen en röst. Vid lika röstetal gäller den mening, som biträdas av ordföranden. I kommissionens beslut skall angivas skälen för avgörandet. Beslutet skall snarast delgivas den sjuke eller den som handlar å dennes vägnar. När överklagande avlagits av kommissionen, är denna icke skyldig att upptaga talan i den avgjorda frågan till ny prövning förrän efter sex månader.

NORDISK UDREDNINGSSERIE (NU) 1963

1. Øresunds-forbindelsen. 1. del.
2. Fiske och flottning i gränsvattnen mellan Finland och Sverige.
3. Opprettelse av »Nordens Hus» i Reykjavik.
4. Samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden.
5. Bolagsbeskattningen i Norden.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Utlännings tillträde till offentlig tjänst. [7]
Författningsutredningen VI. Sveriges statsskick. Del 1. Lagförslag. [16] Del 2. Motiv. [17] Del 3. Motiv. Förslag till riksdagsordning. [18] Del 4. Bilagor. [19]
Bärgarjörens fördelning, sjöförklaring m. m. [20]
Förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m. [23]
Trafikmål. [27]
Utsökningsrätt II. [28]
Skadestånd I. [33]
Några valfrågor. [54]
Reviderat förslag till jordabalk m. m. [55]
Domstolsväsendet I. Rådhusrätternas förstatligande. [56]
Fastighetsbildning. [68]
Domar i expropriationsmål 1951—60. [73]
Slakt och kastring av ren jämte andra djurskadefrågor. [75]
Nya medel för plangenomförande. [78]
Nordisk verkställighet av administrativa frihetsberövanden. [79]

Utrikesdepartementet

Utrikesförvaltningens organisation och personalbehov. [3]
Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. [4]
U-länder och utbildning. [34]
Kommersiellt och handelspolitiskt utvecklingsstånd. [37]

Försvarsdepartementet

Försvarskostnaderna budgetåren 1963/67. [5]
Försvar och fiskerinäring. [31]
Totalförsvarets regionala ledning. [65]

Socialdepartementet

Den statliga konsulentverksamheten på socialvårdens område. [30]
Arbetsföreläggande. [38]
Åldringsvårdens läge. [47]

Kommunikationsdepartementet

Tillfällig hastighetsbegränsning i motortrafiken under åren 1961 och 1962. [59]
Nykterhet i trafik. [72]

Finansdepartementet

Preliminär nationalbudget för år 1963. [8]
Undersökning av taxeringsutfallet. [14]
Om åtgärder mot skatteflykt. [52]
Lokaliseringsutredningen. 1. Lokalisering av statlig verksamhet. [69] 2. Stadsbyggnadsmässiga konsekvenser av inflyttning av statlig verksamhet. [70]

Eklelesiastikdepartementet

En teknisk institution inom Stockholms universitet. [1]
1955 års universitetsutredning VII. 1. Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. [9] 2. Universitetsväsendets organisation. [10]
Utbildning av lärare för jordbruk och skogsbruk samt fortbildning av lärare i yrkesämnen. [13]

1960 års gymnasieutredning. 1. Vägen genom gymnasiet. [15] 2. Kraven på gymnasiet. [22] 3. Specialutredningar om gymnasiet. [41] 4. Ett nytt gymnasium. [42] 5. Läroplan för gymnasiet. [43]
1958 års utredning kyrka—stat. 1. Religionens betydelse som samhällsfaktor. [26] 2. Kyrkor och samfund i Sverige. [39]
Lärare på grundskolans mellanstadium. [35]
Bättre studiehjälp. [48]
Fackskolan. [50]
Studiesociala utredningen. 1. Akademikernas skuldsättning. [44] 2. Studentrekrytering och studentekonomi. [53] 3. Rätt till studiemedel. [74]
Organisatoriska åtgärder för rymdverksamhetens främjande. [61]
Stöd åt ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. [67]
Högre utbildning och forskning i Umeå. II. [76]
Forskning, undervisning och information inom näringslärans område. [77]

Jordbruksdepartementet

Listerlandets ålfisken. [32]
1960 års jordbruksutredning. 1. Utvecklingstenden- ser i modernt skogsbruk. [63] 2. Det svenska lantbrukets effektiviseringsvägar. [66]
Skogsvägar. [71]

Handelsdepartementet

Översättning av fördrag angående upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och tillhörande dokument. [12]
Papper och annan skrivmateriel. [25]
Malmen i Norrbotten. [36]
Översättning av fördrag angående upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen. [57]
Svenska handelsflottans krigsförluster under det andra världskriget. [60]

Inrikesdepartementet

Kommunalrättskommittén IV. Kommunalförbundens länerätt. [2] V. Kommunala renhållningsavgifter. [29]
Indelnings- och samarbetsfrågor i Göteborgs- och Malmö-områdena. [6]
Uppehållstillstånd m. m. för utländska studerande. [11]
Sjukhus och öppen vård. [21]
Mentalsjukhusens personalorganisation. Del I. Intervju- och frekvensundersökningar m. m. [24]
Arbetslöshetsförsäkringen. [40]
Befolkningsutveckling och näringsliv i Jämtlands län. [45]
Yrkesmedicinens sjukhusenheter — behov och organisation. [46]
Kommittén för näringslivets lokalisering. 1. Aktiv lokaliseringspolitik. Bilaga I. [49] 2. Aktiv lokaliseringspolitik. Betänkande. [58] 3. Aktiv lokaliseringspolitik. Bilaga II. [62]
Landstingens organisation och arbetsformer m. m. [64]

Civildepartementet

De offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt. [51]